

การศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส.
ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนต่างกัน

ปริญญาโท
ของ
วิรัตน์ ปิ่นแก้ว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา

มีนาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๕๓.๒๓๕

๑๕๓๓๓

๓-๓

การศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส.
ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนต่างกัน

บทคัดย่อ

ของ

วิรัตน์ ปิ่นแก้ว

16 พ.ค. 2545

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา

มีนาคม 2545

๕๓ 1๕๖๕๐๕

วิรัตน์ ปิ่นแก้ว. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส. ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานการเขียนวาดเขียนต่างกัน. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พทุทธิ ศุภเศรษฐศิริ, รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส. ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานการวาดเขียนต่างกันในประเด็น 1) ด้านการใช้สี 2) ด้านการถ่ายทอด 3) ด้านการออกแบบพื้นภาพ 4) ด้านกลวิธีการเขียนภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2544 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม โดยแบ่งกลุ่ม (Stratified) ก่อน 70 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานจากโรงเรียนมัธยมศึกษา นักศึกษาทั้งสองกลุ่มได้รับการสอนจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส. เสร็จแล้วทำการทดสอบโดยให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มวาดภาพจิตรกรรมสีน้ำ ภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง ภาพทิวทัศน์ ภาพดอกไม้ จากนั้นนำผลงานจิตรกรรมสีน้ำ ของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบตามเกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ t -test ผลการวิจัยพบว่า

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ ภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง ภาพทิวทัศน์ ภาพดอกไม้ ของกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาในด้านการใช้สี การถ่ายทอด การออกแบบพื้นภาพ ด้วยกลวิธีการเขียนภาพแตกต่างกับนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A COMPARATIVE STUDY OF WATERCOLOR PAINTING OF A.S.
TEACHING METHOD BETWEEN STUDENTS FROM DIFFERENT
DRAWING BACKGROUND IN RAJABHAT INSTITUTE

AN ABSTRACT
BY
WIRAT PINKAEW

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

March 2002

Wirat Pinkaew. (2002). *A Comparative Study of WaterColor Painting of A.S. Teaching Method Between Students from Different Drawing Background in Rajabhat Institute*. Master thesis, M.Ed. (Art Education).
Bakgkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee :
Assist. Prof. Prit Supasetsiri, Assoc. Prof. Wannarat Tungcharoen.

The purpose of this research was compare the watercolor paintings of students from different drawing background in Rajabhat institute of Nakhon Pathom by A.S. Painting Method Technique, according to 4 aspects as 1) color using 2) experssion 3) background design and 4) painting technique.

The Sample comprised of 70 freshmen who studying in Rajabhat Institute of Nakhon Pathom during 2001 academic year, through stratified random sampling. Then they were random assigned into two groups : 15 students who graduated from vocational college and 15 students who graduated from secondary school. Both groups were taught with A.S. teaching method and then let both groups did the watercolor painting with the subject of building, landscape, and flower. Student's works were compared as to evaluative criteria of watercolor painting. Then data were analyzed by \bar{X} , standard deviation and t-test. The results revealed that : The painting of those student are not significautly different at the level 0.05.

ปริญญานิพนธ์

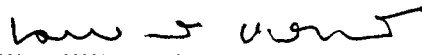
เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส.
ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนต่างกัน

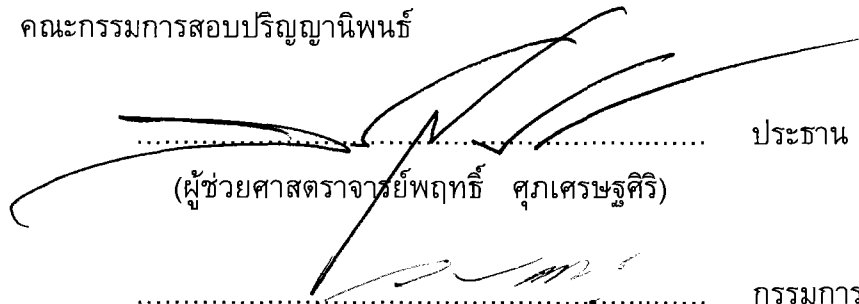
ของ

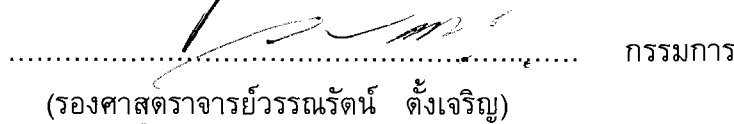
นายวิรัตน์ ปิ่นแก้ว

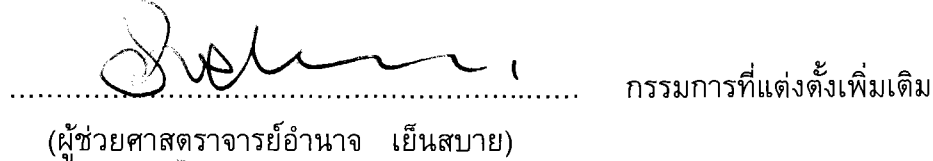
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

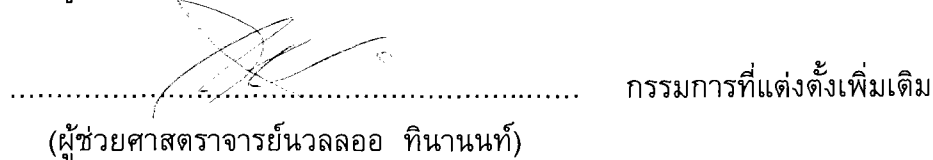

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณ์ หะวานนท์)
วันที่ ๘ เดือน มิถุนายน พ.ศ.2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญทิพย์ สุขเสระฐิติ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจ เย็นสบาย)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นवलลอ ทินานนท์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีตลอดมา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์สิทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ รองศาสตราจารย์ วรณรัตน์ ตั้งเจริญ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษอารี สุทธิพันธ์ และคณะผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบประเมิน และให้คำปรึกษาด้านแผนการสอนเป็นผลทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์และบรรลุตามวัตถุประสงค์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาศิลปะ สถาบันราชภัฏนครปฐม อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำ กำลังใจเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ศิลปศึกษาปริญญาโท รุ่น 8 ทุกคน ที่ให้กำลังใจและนักศึกษาศิลปกรรมสถาบันราชภัฏนครปฐม ที่ให้ความร่วมมือในการทำการเก็บข้อมูล

สุดท้าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมาโดยตลอด

วิรัตน์ ปิ่นแก้ว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารเกี่ยวกับการวาดเขียน (Drawing)	8
เอกสารเกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำ (Watercolor Painting)	11
เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาจิตรกรรมสีน้ำในสถาบันราชภัฏ	23
เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรมสีน้ำระบบ เอ.เอส. (A.S. System).	23
เอกสารเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการระบายสีน้ำ.....	29
3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	55
วิธีศึกษาค้นคว้า	55
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล	57
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	58
อภิปรายผล	59
ข้อเสนอแนะ	60
บรรณานุกรม	61
ภาคผนวก	64
ภาคผนวก ก แผนการสอนการระบายสีน้ำระบบ เอ.เอส.	65
ภาคผนวก ข แบบประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำ	77
ภาคผนวก ค ภาพวาดผลงานจิตรกรรมสีน้ำของนักศึกษาที่มีพื้นฐานจาก วิทยาลัยอาชีวศึกษาและนักศึกษาที่มีพื้นฐานจากโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	79
ประวัติย่อผู้วิจัย	88

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง”..	49
2 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ภาพทิวทัศน์”	50
3 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ภาพดอกไม้”	51
4 แสดงข้อมูลคิดเป็นร้อยละในด้านต่าง ๆ ของการแสดงออกในจิตรกรรมสีน้ำ	52

บัญชีภาพประกอบ

ตาราง	หน้า
1 ผลงานจิตรกรรมสีน้ำของกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจาก วิทยาลัยอาชีวศึกษา	78
2 ผลงานจิตรกรรมสีน้ำของกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจาก โรงเรียนมัธยมศึกษา	84

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอน เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แนวทางการจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยฝึกให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ ฝึกทักษะ และกระบวนการคิดหรือให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

ในด้านการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ซึ่งจะแตกต่างจากรายวิชาอื่น ๆ นักศึกษาที่เรียนเกี่ยวข้องกับศิลปะนั้นนอกจากจะเรียนภาคทฤษฎีแล้ว ต้องมุ่งเน้นในเรื่องของทักษะควบคู่ไปด้วย วิชาปฏิบัติการ เช่น การระบายสีน้ำ ในปัจจุบันผลงานจิตรกรรมสีน้ำเป็นที่สนใจของนักศึกษาและบุคคลภายนอก มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานมากมายทั้งภาครัฐและเอกชน ในด้านของการจัดการเรียนการสอนมีการเรียนการสอนทั้งในระบบและนอกระบบ เพราะการระบายสีน้ำเป็นวิชาที่สนุก ตื่นเต้น การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สะดวก สามารถเคลื่อนย้ายไปตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ตามต้องการ และมีกลวิธีการเขียนมากมาย แต่การเรียนจิตรกรรมให้ดีนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญในเรื่องพื้นฐานทางการวาดเขียนดังนี้

น. ณ ปากน้ำ (2543 : 26) ได้ให้ความคิดเห็นว่าภาพลายเส้น (Drawing) เป็นวิธีการเขียนภาพระดับเบื้องต้นหรือปฐมของมนุษย์ก่อนที่จะระบายสีเป็นงานจิตรกรรม ดังนั้นมนุษย์สมัยหินเขียนภาพลงบนผนังถ้ำอัลทัมมิราที่สเปนเมื่อหมื่นปีมาแล้วก็จะร่างด้วยเส้นถ่านหรือสีหนัก ๆ ก่อน

สุชาติ เกาทอง (2536 : 31-36) ได้สรุปความสำคัญของการวาดเส้นว่า

เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของศิลปะสาขาต่าง ๆ การวาดเส้นจึงเป็นวิชาสำคัญอันดับแรก ๆ และเป็นพื้นฐานทางศิลปะโดยทั่วไปจนเชื่อกันว่านักศึกษาศิลปะถ้าขาดพื้นฐานที่ดีทางการวาดเส้นแล้ว จะมีปัญหาต่อการศึกษาวิชาชีพเฉพาะด้านและวิชาเอกต่อไป ทำให้สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะได้บรรจุการสอนวิชาวาดเส้นไว้ในหลักสูตรมากบ้างน้อยบ้างตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นของการสร้างสรรค์งานทางด้านทัศนศิลป์

อภิศักดิ์ บุญเลิศ (2541 : 4) ได้ให้ความคิดเกี่ยวกับการวาดเขียนว่า การวาดเขียนเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับจิตรกรรมทุกแขนงจนเกือบกล่าวได้ว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์ศิลปกรรมแล้ว จำเป็นต้องมีความสามารถในการเขียนภาพ (Drawing) เป็นแนวทางในการคาดคะเนความสามารถและความถนัดทางศิลปกรรมด้วย

อารี สุทธิพันธุ์ (2535 : 190) กล่าวว่า

การวาดเขียนเป็นพื้นฐานของการระบายสีจริง หรือนักวิชาการหลายท่านมีความเห็นว่า ผู้ที่ระบายสีได้ดีจะต้องมีพื้นฐานการวาดเขียนเป็นอย่างดีมาก่อน มิฉะนั้นแล้วจะไม่สามารถพัฒนาความสามารถ ทักษะและความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับการระบายสีได้ ความคิดเห็นนี้อาจมีส่วนที่เป็นจริงในเชิงปฏิบัติอยู่บ้าง แต่ไม่น่าจะเป็นความคิดเห็นที่ควรยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแต่อย่างใด เพราะการระบายสีมีวิธีการต่างกันกับการวาดเขียน ดังนั้นจะทึกทักเอาว่าการวาดเขียน (Drawing) เป็นพื้นฐานของการระบายสีดูเหมือนจะไร้เหตุผลและ คลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริงอยู่มาก

การสอนระบบ เอ. เอส. (A.S. SYSTEM) หรือระบบอารี สุทธิพันธุ์ เป็นการสอนจิตรกรรมสีน้ำ ซึ่งมีวิธีการสอนโดยได้แนวคิด ปรัชญาทางการศึกษาแบบพัฒนาการ (Progressive Education) ซึ่งเป็นวิธีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรื่อง แนวการจัดการศึกษา ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

อารี สุทธิพันธุ์ ได้ให้สัมภาระ (สัมภาระ : 2544) สรุปเป็นประเด็นของแนวการสอนจิตรกรรมสีน้ำได้ 3 ด้านคือ

1. ด้านความรู้ (Knowledge)
2. ด้านทักษะ (Skill)
3. ด้านทัศนคติ (Attitude)

1. ด้านความรู้ (Knowledge) การสอนระบบ เอ. เอส. ให้ความสำคัญกับเรื่องของสื่อวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น เรื่องสี กระดาษ พู่กัน น้ำ ซึ่งผู้เรียนต้องเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ คุณภาพ ของสื่อแต่ละชนิด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและง่ายต่อการควบคุม เช่น คุณสมบัติของสีน้ำ มีลักษณะ โปร่งแสง ทึบแสง รุกราน และยอมรับสีอื่น ลักษณะ

ของพู่กันแต่ละชนิดที่มีวิธีการใช้งานที่แตกต่างกัน เป็นต้น ผู้เรียนจะเกิดความรู้เมื่อได้ปฏิบัติจริง การสอนระบบ เอ. เอส. พยายามให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของการระบายสี (Painting) ซึ่งถือตามแนวความคิดของศิลปินฝรั่งเศส การระบายสี คือ การระบายสี (Painting is Painting)

2. ด้านทักษะ (Skill) การสอนระบบเอ.เอส. มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้มือ ตาสมองสัมพันธ์กัน กิจกรรมการระบายสีฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาโดยไม่ใช้การร่างภาพก่อน แต่ให้ระบายสีเลย ให้รู้จักการแก้ปัญหาของพื้นที่บนระนาบรองรับ วิธีการระบายสีโดยมิให้มีอวางบนกระดาษ ทักษะการควบคุมพู่กันโดยใช้ข้อมูล ข้อคอก และหัวไหล่ ซึ่งทำให้การระบายสีในพื้นที่กว้าง ๆ ได้ดี เมื่อนักศึกษาฝึกจนเกิดความชำนาญ เวลาวาดรูปก็ไม่จำเป็นต้องร่างภาพ มีเสรีภาพในการระบายสีมากยิ่งขึ้น

3. ทักษะ (Attitude) การสอนระบบ เอ. เอส. มุ่งให้ผู้เรียนมีเสรีภาพทางความคิด มีความสุขกับการระบายสี และรักในการสร้างสรรค์ผลงานทางจิตรกรรมสีน้ำ ซึ่งการสอนมีกระบวนการที่เป็นพื้นฐานจนเกิดความเข้าใจและพัฒนาเป็นเทคนิคเฉพาะตัวได้ (Conventional - Technique - - - - > Personal - Technique)

ในปัจจุบันจิตรกรรมสีน้ำเป็นที่น่าสนใจทั้งนักศึกษาและบุคคลภายนอก จึงมีการจัดการเรียนการสอนขึ้นทั้งในสถาบันการศึกษาและนอกสถาบันการศึกษา เพราะลักษณะของจิตรกรรม สีน้ำใช้เวลาในการเขียนน้อย การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ก็สะดวก รวดเร็ว ลักษณะของรูปแบบจิตรกรรมสีน้ำในปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงมากกว่าเดิม มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น ผู้สร้างงานจิตรกรรมสีน้ำส่วนมากจะให้ความสำคัญในเรื่องของสื่อ วัสดุ เทคนิค และกระบวนการสร้างสรรค์และเสรีภาพในการถ่ายทอดรูปแบบเป็นสำคัญ

ในสถาบันราชภัฏที่เกิดการเรียนการสอนทางด้านศิลปกรรมได้บรรจุวิชาการระบายสีน้ำลงในหลักสูตรวิชาเลือกให้นักศึกษาได้เลือกเรียน นักศึกษาศิลปะในสถาบันราชภัฏนั้นมีทั้งกลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนมาก่อนและไม่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนมาก่อน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในเรื่องพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียน (Drawing) ที่จะส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำในด้านใด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ครูผู้สอน และการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ. เอส. ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐมที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนต่างกัน ในประเด็น

1. ด้านการใช้สี
2. ด้านการถ่ายทอด
3. ด้านการออกแบบพื้นภาพ
4. ด้านกลวิธีการเขียนภาพ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ทำให้ทราบถึงลักษณะของผลงานจิตรกรรมสีน้ำของนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนต่างกันด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส. ทั้งยังนำผลของการศึกษาไปปรับใช้ในการเรียนการสอน วิชาจิตรกรรมสีน้ำในระดับอุดมศึกษาได้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาผลงานจิตรกรรมสีน้ำของนักศึกษาโปรแกรมศิลปกรรม ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2544 คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม ปีการศึกษา 2544 ทั้งหมดจำนวน 80 คน โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง (Stratified) ก่อนจำนวน 70 คน เป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา และกลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการสำรวจ สอบถามนักศึกษาทั้งสองกลุ่มถึงพื้นฐานการเรียนวาดเขียนที่มีลักษณะของแต่ละกลุ่มเหมือนกัน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม ปีการศึกษา 2544 จำนวนทั้งหมด 70 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มเป็นกลุ่มละ 15 คน

กลุ่มทดลองที่ 1 คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 15 คน

กลุ่มทดลองที่ 2 คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 15 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

3.1.1 นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา

3.1.2 นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ผลงานภาพวาดจิตรกรรมสีน้ำในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 ด้านการใช้สี

3.2.2 ด้านการถ่ายทอด

3.2.3 ด้านการออกแบบพื้นภาพ

3.2.4 ด้านกลวิธีการเขียนภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตรกรรมสีน้ำ หมายถึง ผลงานการวาดภาพระบายสีน้ำภาพทิวทัศน์ของกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา และกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาหลังได้รับการสอนระบายสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ. เอส.

นักศึกษามีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนต่างกัน หมายถึง นักศึกษามีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและนักศึกษามีพื้นฐานทางการเรียนจากโรงเรียน

มัธยมศึกษาโดยการสำรวจของผู้วิจัยถึงลักษณะของการเรียนวาดเขียนของนักศึกษา ทั้งสองกลุ่มที่แตกต่างกัน

การสอนระบบ เอ. เอส. (A.S. System) หมายถึง การสอนวิธีการระบายสีน้ำโดยไม่อาศัยการร่างภาพลายเส้นหรือหลักการเขียนภาพเป็นพื้นฐาน เป็นการสอนการระบายเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะเน้นการถ่ายทอดรูปแบบให้มีลักษณะตามการรับรู้จากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย ซึ่ง ประเสริฐ ศิลวัฒน์ (2528 : 5) เป็นผู้รวบรวมทำเป็นแผนการสอน การสอนระบบ เอ. เอส ให้ ความสำคัญกับสื่อวัสดุในการระบายสี แบ่งเป็น 5 กิจกรรม คือ

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับสี
2. การเรียนรู้เกี่ยวกับพู่กัน
3. การเรียนรู้เกี่ยวกับกระดาษ
4. การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปและพื้น
5. การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดภาพ

การใช้สี หมายถึง สีที่ปรากฏในผลงานจิตรกรรมสีน้ำของกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐาน การเรียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนจากโรงเรียนมัธยม ศึกษา ในด้านการใช้สีให้มีความกลมกลืนกันตามวงแผนสี การใช้สีตัดกันตามวงแผนสี การใช้สี แสดงลักษณะแสงเงา การใช้สีแสดงบรรยากาศ

การถ่ายทอดภาพ หมายถึง ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ ของนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนที่ต่างกัน ในประเด็นลักษณะเหมือนจริง ลักษณะตัดทอน ลักษณะนามธรรม

การออกแบบพื้นภาพ หมายถึง การจัดภาพและพื้นในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัด ภาพทับซ้อนกัน การจัดภาพและพื้นแสดงความต่อเนื่องกัน การจัดภาพและพื้นให้เกิดดุลยภาพ การจัดภาพและพื้นเหมาะสมกับหน้ากระดาษ

กลวิธีการเขียนภาพ หมายถึง ปรากฏการณ์บนพื้นภาพซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการ ระบายสีประสานกับความคิดสร้างสรรค์ให้ปรากฏเป็นผลงานในประเด็นต่าง ๆ คือ การ ระบายสีแบบทับซ้อน การระบายสีแบบเกลี่ยเรียบ การระบายสีแสดงรอยฝีแปรง การระบายสี แบบแสดงความ โปร่งใส การระบายสีแบบเปียกบนเปียก การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง การ ระบายสีแบบแห้งบนแห้ง การระบายสีแบบไหลซึม การระบายสีโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบ

การถ่ายทอดลักษณะเหมือนจริง หมายถึง การวาดภาพพระบายสีน้ำภาพทิวทัศน์ ตามความเป็นจริงให้มีสี ขนาด สัดส่วน และเงาให้ปรากฏชัดเจน มีรายละเอียดตามความเป็นจริงของวัตถุ

การถ่ายทอดลักษณะตัดทอน หมายถึง การวาดภาพพระบายสีน้ำภาพทิวทัศน์ ซึ่งมีการตัดแปลง ตกแต่ง ลดทอน ตามความเข้าใจของผู้วาดที่มีต่อวัตถุที่กำหนด

การถ่ายทอดลักษณะนามธรรม หมายถึง การวาดภาพพระบายสีน้ำภาพทิวทัศน์ ตามความรู้สึกลอยๆแสดงออกของผู้วาดในเชิงสัญลักษณ์ไม่มีลักษณะเหมือนจริงตามต้นแบบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ประเมินแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

1. เอกสารเกี่ยวกับการวาดเขียน (Drawing)
2. เอกสารเกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำ (Watercolor Painting)
3. เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาจิตรกรรมสีน้ำในสถาบันราชภัฏ
4. เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรมสีน้ำระบบ เอ.เอส. (A.S. System)
5. เอกสารเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการระบายสีน้ำ

เอกสารเกี่ยวกับการวาดเขียน

ความหมายของการวาดเขียนมีนักวิชาการให้คำอธิบายไว้ในหลายลักษณะดังเช่น ประสพ ลีเหมือดภัย (2541 : 4) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวาดเขียนว่า

การวาดเขียน (Drawing) ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดให้เป็นภาพเขียนที่มองเห็นเป็นรูปร่างหรือรูปทรง เพื่อการสร้างสรรค์และแก้ไขข้อบกพร่องทางความคิดที่ได้เห็นไม่ว่าการสร้างสรรค์วัตถุสิ่งของนั้น จะเพื่อประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพหรือเพื่อความสุนทรีย์ทางจิตใจก็ตาม จะต้องอาศัยการวาดเขียนเป็นสิ่งช่วยในการลองผิดลองถูกจนกว่าจะพอใจ วาดเขียนมีความสำคัญสอดคล้องกับงานทัศนศิลป์ทุกแขนงในฐานะเป็นพื้นฐานของวิชาเหล่านั้น แม้แต่งานอุตสาหกรรม ทัศนกรรมวิทยาศาสตร์ และอื่น ๆ

ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2525 : 14) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวาดเขียนว่า

คำว่า “วาดเขียน” ที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ เป็นลักษณะของการสร้างภาพด้วยวิธีการวาดหรือเขียนเครื่องมือลงบนพื้นระนาบรองรับ ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า วาด หมายถึง เขียนเป็นลายเส้น ส่วนคำว่า เขียน หมายถึง ชีดให้เป็นเส้นหรือรูปร่าง และเมื่อรวมทั้งสองคำเข้าด้วยกันเป็นคำว่า “วาดเขียน” หมายถึง การเขียนสรุปต่าง ๆ อภิศักดิ์ บุญเลิศ (2541 : 5) กล่าวว่า การวาดเขียนคือ วิธีการสร้างงานศิลปะวิธีหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ วิธี ผลงานของการวาดเขียนคือศิลปกรรมประเภทหนึ่งที่จัดอยู่ในประเภททัศนศิลป์

โกศล พิณกุล (2541 : 3) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวาดเขียนว่าคำว่า เราใช้คำว่า Drawing ในความหมายลักษณะต่าง ๆ เช่น

Drawing ในความหมายของการวาดเส้น

Drawing ในความหมายของการวาดเขียน

Drawing ในความหมายของการลากเส้น

Drawing ในความหมายของการวาดภาพลายเส้น

Drawing ในความหมายของการใช้เส้นลาก ขุด ขีด เขียน

ขณะเดียวกัน อารี สุทธิพันธ์ (2534 : 201) กล่าวถึงแนวคิดของการวาดเขียนไว้ว่า
ความว่า

จากผลงานการวาดเขียนที่ปรากฏตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปเป็นแนวคิดหลักการวาดเขียนได้ 3 ประการ คือ

1. แนวคิดเพื่อบันทึกสิ่งที่น่าสนใจรอบตัวที่มองเห็น ซึ่งอาจบันทึกทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนบางตอนที่เห็นว่ามีคามหมายก็ได้ ภาพเขียนตามแนวคิดนี้จะมีรูปคล้ายของจริงตามมุมมองของผู้วาดตามตำแหน่งของสิ่งที่วาดตั้งอยู่ ซึ่งอาจอยู่สูงกว่าระดับตา ต่ำกว่าระดับตา หรือตรงกับระดับตาพอดี หากผู้วาดเห็นว่าวัตถุหรือสิ่งที่ต้องการวาดนั้นมีเพียงบางส่วนที่น่าสนใจก็วาดเฉพาะส่วนนั้นให้เห็นชัดได้ อย่างไรก็ตามภาพวาดเขียนที่เห็นนั้นยังรู้เรื่อง รู้ว่าอะไรเป็นอะไร อยู่ไหน และมีส่วนสัดเป็นอย่างไร

2. แนวคิดเพื่อถ่ายทอดตามสิ่งที่ผู้วาดคิดหรือตามจินตนาการ ภาพวาดเขียนตามแนวคิดนี้ตามรูปแบบไม่เหมือนของจริง อาจมีขนาด สัดส่วนไปจากที่เห็นจริง อาจมีลักษณะประดิษฐ์ตกแต่งเป็นลวดลายที่ได้อิทธิพลจากธรรมชาติ หรือเป็นลวดลายเรขาคณิต อาจมีลักษณะพรางมัวไม่ชัดเจนเพื่อกระตุ้นให้ผู้พบเห็นต้องใช้ความคิดหรือต้องทำให้งงน แต่ถ้าผู้ดูมีความคิดคล้ายกับผู้วาด มีจินตนาการเดียวกันก็สามารถชื่นชมภาพวาดเขียนตามแนวคิดนี้ได้

3. แนวคิดเพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน ภาพวาดเขียนตามแนวคิดนี้จะมีรูปร่างเรียบง่ายเด่นชัด มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ดูเข้าใจได้ทันที หรือเมื่อเห็นแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น เครื่องหมายจราจร เป็นต้น

บุญทัน เซษฐสุราษฎร์ (2537 : 17) กล่าวว่า งานวาดเส้นของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการทางด้านศิลปะ โดยมนุษย์แตกต่างจากสัตว์ทั่วไป ตรงที่มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

อารี สุทธิพันธ์ (2534 : 208) กล่าวว่า การวาดเขียนมีชื่อต่าง ๆ ตามวัสดุที่ใช้ตาม หน้าที่ใช้สอยและตามภาพที่เห็น

1. การเรียกชื่อตามวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้สร้างงานวาดเขียนเป็นผู้คิด ค้นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเมื่อนำวัสดุที่ค้นคว้าได้มาใช้แล้ว จึงมักอ้างชื่อผลงานตามวัสดุ ที่ใช้ เช่น ใช้ดินสอดำก็เรียกว่า การวาดเขียนด้วยดินสอดำ (Pencil Drawing)

2. การเรียกชื่อตามหน้าที่ของการใช้สอย ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะมักใช้การวาดเขียน เป็นจุดเริ่มต้น เพื่อที่จะร่างภาพที่ตนเองคิดจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงนำไปใช้ประกอบเป็นกระบวนการ สร้างงานในด้านต่าง ๆ ใช้การวาดเขียนเพื่องานก่อสร้าง ก็เรียกว่า การเขียนแบบ (Drafting) การวาดเขียนเพื่อแสดงให้รู้ว่รูปร่างอยู่ตรงไหน เพื่อจะระบายสีได้ถูกต้อง ก็เรียกว่า การ์ตูน (Cartoon) เป็นต้น

3. การเรียกชื่อภาพตามที่เห็น เมื่อลากเส้นแล้วปรากฏเป็นรูปอะไรบนระนาบรองรับ ที่อยู่ตรงหน้า ผู้วาดก็ตั้งชื่อภาพนั้น ๆ แยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ ภาพหุ่นนิ่ง ภาพคน ภาพ ทิวทัศน์ ภาพสัตว์ และภาพแสดงเรื่องราว หากภาพที่แสดงเฉพาะความรู้สึกของผู้วาดที่ใช้เส้น เป็นสื่อก็ตั้งชื่อภาพว่า "ไม่มีชื่อ" (Untitled)

สุชาติ เกาทอง (2536 : 6) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวาดเส้นกับจิตรกรรม มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก จนบางครั้งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ชัดเจน เพราะมี เทคนิคบางประการร่วมกัน เช่น การป้าย การเขียน การระบาย เป็นต้น ศิลปินส่วนใหญ่ใช้ เทคนิคการวาดเขียนเป็นโครงร่างของภาพก่อนหลัง จึงลงสีหรือระบายสีเป็นภาพจิตรกรรม ภายหลัง

อารี สุทธิพันธ์ (2538 : 44) ได้กล่าวถึงการวาดเขียนและการระบายสีว่า

ผู้ที่ระบายสีได้ดี จะต้องมีพื้นฐานจากการวาดเขียนดีมาก่อน และทั้งการวาดเขียน และการระบายสี ไม่ สามารถแยกออกจากกันได้เลยความเชื่อนี้ส่วนหนึ่งพอรับฟังได้ แต่ถ้า สอบทางและทบทวนอย่างรอบคอบเกี่ยวกับการวาดเขียนและการระบายสีแล้วคงจะต้องมีความเห็น ขัดแย้งกับความเชื่อนี้ เพราะเริ่มตั้งแต่ชื่อที่เรียกการวาดเขียนและการระบายสี ก็แสดงว่า

กิจกรรมทางศิลปะทั้งสองต่างกัน (Drawing Painting) ในการใช้คำและภาษาสำหรับทางด้านความหมายและความเข้าใจดูเหมือนเป็นเสรีภาพเฉพาะบุคคลที่จะแสดงความคิดเห็นต่อความเชื่อดังกล่าวจริงอยู่การที่เชื่อว่า ถ้าพื้นฐานการวาดเขียนดี ย่อมส่งผลให้การระบายสีดีตามไปด้วย เป็นความเชื่อในประเด็นของทักษะและวิธีการ ถ้าเรียกตามนักจิตวิทยาเข้าใจก็กล่าวได้ว่า เป็นการถ่ายโยงทักษะจากการฝึกฝนกิจกรรมหนึ่งไปยังอีกกิจกรรม (Transfer of Training) ซึ่งมีโอกาสเป็นไปได้ เพราะกิจกรรมทั้งสอง เกิดขึ้นจากการใช้มือเหมือนกัน หากพิจารณาด้านวัสดุและเครื่องมือที่ใช้สำหรับกิจกรรมทั้งสองซึ่งไม่เหมือนกันทั้งรูปร่าง หน้าที่ใช้สอย และกระบวนการกระทำ ก็จะพบว่าความเชื่อปราศจากการสอบทานอย่างลุ่มลึก เพียงถือตามด้านการกระทำที่ใช้มือแล้วสรุปเพื่อปลอบใจเท่านั้นเอง

ปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อในด้านการวาดเขียนและการระบายสี มีความจำเป็นต้องมีการสอบทานทดลองเพื่อหาผลสรุป แล้วนำหลักการและเหตุผลต่าง ๆ มาพัฒนาการเรียนการสอนทั้งวิชาวาดเขียนและจิตรกรรมสีน้ำต่อไป

เอกสารเกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำ

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ (2535 : 5) ได้ให้แนวคิดที่สีน้ำเป็นสีที่ได้จากการผสมของรงควัตถุกับอาราบิกและน้ำ "กัมอาราบิก" คือกาวที่ได้จากต้นไม้ตระกูลอะคาเซีย เช่น ต้นกระถิน ซึ่งช่างไทยก็ใช้กาวกระถินผสมสีฝุ่นเช่นกัน นอกจากนั้นยังอาจผสมกลีเซอริน และน้ำผึ้งเพื่อช่วยให้สีน้ำไม่มียอยแตก สีน้ำมีวิธีบรรจุหลายรูปแบบ เช่น ชนิดตลับ และชนิดหลอด ชนิดที่นิยมเป็นชนิดหลอดมีลักษณะเป็นครีมข้น มีหลายบริษัทซึ่งมีคุณภาพต่างกัน ปัจจุบันสีน้ำเป็นที่นิยมมาก จะเห็นได้จากการแสดงภาพเขียนของศิลปินส่วนใหญ่จะแสดงภาพจิตรกรรมสีน้ำ ทั้งนี้เพราะการเตรียมผลงานและการสร้างผลงานสามารถทำได้ในระยะเวลาไม่มาก

อารี สุทธิพันธุ์ (2542 : เอกสารประกอบการสอน) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการระบายสีน้ำว่า

หากพิจารณาตัวเราอย่างรอบคอบคงต้องยอมรับว่า ส่วนหนึ่งเป็นร่างกาย และอีกส่วนหนึ่งเป็นจิตใจ ประสานกันเป็นตัวตน จำต้องได้ รู้ จำ จำแนกแยกแยะ จับกลุ่ม เข้าพวกได้ สร้างสรรค์ได้ ชื่นชมได้ สรุปได้ว่าเป็นคน และมีความเป็นคน รับรู้ได้ ตอบสนองได้

การตอบสนองนั้นสามารถทำได้ทั้งในรูปของความคิดและในรูปของการกระทำ (Thinking and Doing) รูปของความคิดก็คือ คิดได้ว่าเหตุผลทั้งหลายทั้งปวงนั้นสัมพันธ์กับเงื่อนไขหรือเป็นเงื่อนไขต่อกันว่า เมื่อสิ่งนี้ ๆ มีอยู่ สิ่งนี้ ๆ ย่อมเกิดขึ้น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็คิดว่าต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเราสามารถควบคุมได้หรือไม่ เมื่อควบคุมได้แล้วจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์สำหรับตนและสังคมอย่างไร แสดงว่าคิดได้เท่าทัน

ในรูปของการกระทำก็คือรู้จักเลือกหาวัสดุนำมาสร้างตามเทคนิคและกระบวนการที่ได้ฝึกฝน ปฏิบัติตามความอยากหรืออยากเห็น ที่สงสัยอยู่เสมอว่า มันเป็นไปได้หรือไม่ หากเป็นไปได้แล้ว จะได้สีสัน รูปทรงแปลกแตกต่างกันไปจากเดิมหรือไม่ จะต้องเลือกเนื้อหา เรื่องราวอะไร จะเอาอะไรที่สอดคล้องและกระแสนิยม หรือนอกกระแสนิยม และรูปทรงที่ได้แปลกใหม่นั้นสนใจ ดังที่อยากแสดงออกหรือไม่

การระบายสีน้ำ เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของคนเรา หากถามผู้ที่ชอบระบายสีว่า ทำไมจึงชอบระบายสี คงได้คำตอบว่า เพราะรู้สึกว่าการระบายสีเป็นความสุขอย่างหนึ่ง เป็นการใช้ความรู้ความสามารถ ตอบสนองได้ ทั้งรูปของความคิดและรูปของการกระทำ ที่เสร็จแล้วเห็นได้เป็นรูปทรงของสีแปลกใหม่ไม่ซ้ำกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสีน้ำ ผู้ระบายต้องเผชิญกับสภาพของความไม่แน่นอน เพราะขณะสีเปียกมีรูปลักษณะอย่างหนึ่งและเมื่อแห้งก็จะเป็นอีกอย่างหนึ่ง ทำทลายความอยากหรืออยากเห็นและความอดทนที่ต้องรอคอยเป็นอย่างมาก บางคนมีความเห็นว่า การระบายสีน้ำคล้ายกับการเขียนจดหมายรัก จะเริ่มด้วยอะไร เริ่มตรงไหน เป็นความสามารถในการตัดสินใจของตนเอง บางคนมีความเห็นว่า ท่านหายใจได้ ท่านก็สามารถระบายสีได้ ไม่เห็นลำบากยากเย็นอะไร เพราะการระบายสีมันก็การระบายสี การระบายสีไม่ใช่การลงสีหรือการวาดเขียน (Painting/ Coloring/ Drawing) บางคนมีความเห็นว่า การแสวงหาความพึงพอใจ ความเพลิดเพลินอย่างมีความสุข ไม่มีอะไรจะดีไปกว่าระบายสี เพราะมันไม่มีเรื่องของถูกผิด มีแต่ชอบหรือไม่ชอบ

บางคนมักจะเสนอความเห็นที่เห็นว่า สีน้ำนั้นระบายยาก ต้องตัดสินใจรวดเร็ว ระบายแล้วซ้ำกันไม่ได้จะทำให้สีหมอง เน่า หากได้ลงมือทดลองปฏิบัติ ระบายสีน้ำด้วยตนเอง ตามเทคนิคกระบวนการที่เป็นขั้นตอน ก็จะพบว่า การเชื่อโดยไม่สอบถามด้วยตนเอง ทั้ง ๆ ที่สามารถสอบถามได้นั้นเป็นเรื่องลม ๆ แล้ง ๆ จริง ๆ

สีน้ำเป็นสีอวัสดู (Medium) ที่รู้จักกันมานานแล้ว ในระดับมัธยมศึกษาสมัยหนึ่ง ครูอาจจะให้รู้จักแม่สี 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน แล้วใช้สีทั้งสามสีผสมกัน เพื่อให้ได้สีต่าง ๆ แล้วจึงนำไประบายเป็นรูปตามที่ต้องการได้ ปัจจุบันมีสีน้ำมากมายหลายสี ทั้งที่เป็นสีบรรจุหลอด สีบรรจุตลับ และดินสอสีน้ำ และมีคุณสมบัติคงทนถาวรต่าง ๆ กัน สัมพันธ์กับราคา บางชนิดมีงานผสมสีรวมเป็นกล่องอำนวยความสะดวกในการนำไปเขียน ระบายสีในที่ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

รูประบายสีน้ำหรือเรียกรวมว่า จิตรกรรม นั้น ในสมัยก่อนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึก เขาจัดเข้าอยู่ในกลุ่มวิจิตรศิลป์ (Fine Art) และไม่ต้องใช้คำอธิบายประกอบแต่อย่างใด ปัจจุบัน เรื่องของการระบายสีนั้น เขาจัดเข้าอยู่ในผลงานที่มนุษย์สร้างให้เห็นเป็นรูปทรงด้วยสี เรียกว่า ทักษะศิลป์ (Visual Art) ซึ่งเป็นผลงานที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของคนเราที่มีต่อโลกภายนอก แต่ละคนมีความเห็นอย่างไร ก็ถ่ายทอดรูปแบบเป็นสีตามความรู้ ความสามารถของตน ดังนั้นสีน้ำในปัจจุบันจึงเกี่ยวข้องกับทักษะศิลป์หรือศิลปะที่มองเห็น

จากการที่ยอมรับว่า สีน้ำเป็นส่วนหนึ่งของทักษะศิลป์ เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดรูปแบบของโลกภายนอก จากการรับรู้ของผู้สร้างจิตรกรรมเองโดยตรง ดังนั้นเพื่อให้ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสามารถสื่อถึงผู้พบเห็นหรือผู้สนใจอื่น ๆ ได้ ผู้สร้างมักจะบันทึกเป็นความคิดเห็นส่วนตัว (Manifestation) ดีพิมพ์ประกอบเป็นภาษาหนังสือ ซึ่งแจ่มร่วมกันกับการแสดงผลงานสีน้ำของตนต่อสังคม เพราะนอกจากจะเป็นสื่อกันได้แล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้สนใจอื่น ๆ แสดงความคิดเห็นในรูปของการวิจารณ์ผลงานศิลปะที่มองเห็นนั้น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคข้อมูลข่าวสารปัจจุบัน

บันทึกแนวคิดของผู้สร้างสีน้ำ จะประกอบด้วยความคิดเห็น เป้าหมายของการถ่ายทอดเทคนิคกระบวนการที่เหมาะสม สำหรับผู้สร้างเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นของกิจกรรมที่สำคัญมาก เพราะนอกจากจะทำหน้าที่เป็นสื่อแล้ว ยังส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจของผู้สนใจด้วย สอดคล้องกับแนวความคิดในปัจจุบันที่ว่า เมื่อท่านสามารถสร้างสิ่งนั้นได้ ท่านก็สามารถอธิบายกระบวนการทำได้ สิ่งที่สร้างความพอใจให้แก่เรานั้น ท่านทั้งหลายคงทราบดีแล้วว่า ได้แก่ รูปทรงที่พอใจ เสียงที่พอใจ กลิ่นที่พอใจ รสที่พอใจ และสัมผัสที่พอใจ บางท่านก็เพิ่ม ทำทางความเคลื่อนไหวที่พอใจเข้าไว้ด้วย สำหรับจิตรกรรมสีน้ำ ความพึงพอใจอยู่ที่รูปทรง และรูปทรงเป็นผลมาจากสี/ กระดาษ หากสีดี กระดาษดี ก็เป็นที่เชื่อได้ว่าจะได้รูปทรงดี รูปทรงที่เห็นแล้วพอใจ

นอกจากสีและกระดาษแล้ว ยังมีส่วนประกอบอื่น ๆ อีกคือ เส้น รูปทรง น้ำหนัก อ่อนแก่ สี ลักษณะพื้นผิว ขนาด และทิศทาง ส่วนประกอบทั้ง 7 นี้ จะประสานกันตามความคิดจินตนาการของผู้สร้าง ให้เกิดเป็นเอกภาพ มีความตัดกัน ความโดดเด่น ความซ้ำซ้อน ความกลมกลืน ความสมดุล และความลดหล่น ตามลำดับ ส่วนประกอบทั้ง 7 ประการนี้ประสานด้วยสีบนกระดาษก็จะได้เป็นจิตรกรรมสีน้ำ ตามการรับรู้ การเลือกแสดงออก และจินตนาการของผู้สร้าง

อารี สุทธิพันธุ์ (2543 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติของจิตรกรรมสีน้ำว่า เป็นที่ยอมรับว่า มนุษย์ต่างกับสัตว์โลกทั้งหลายก็คือ สามารถฝึกฝนปฏิบัติด้วยตนเองได้ เมื่อฝึกฝนตนเองได้แล้ว ยังสามารถฝึกสัตว์ต่าง ๆ ทั้งหลาย เท่า ๆ กับการรู้จักใช้เวลาและเห็นความสำคัญของเวลาเป็นอย่างมาก และจากการรู้จักฝึกฝนด้วยตนเอง ทำให้มนุษย์มีความเชื่อในการ

กระทำสิ่งต่าง ๆ ตามประสบการณ์ที่ได้ฝึกมานั้น จนกลายเป็นความจริงที่ว่า การปฏิบัติฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเป็นพื้นฐานของความเชื่อมั่นในตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองเป็นความเชื่อมั่น เฉพาะเรื่อง เฉพาะกิจกรรมต่างกับการหลงตัวเองที่หลงในทุกเรื่อง

สำหรับในการศึกษาระดับอุดมศึกษา การฝึกฝนปฏิบัติเป็นความมุ่งหมายส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จะประสานกับความมุ่งหมายด้วยความรู้และทัศนคติ ประกอบเป็นสามส่วนด้วยกัน และการฝึกฝนปฏิบัติในระดับนี้ กิจกรรมจะปรากฏในรูปของการเสนอแนะที่จะให้ค้นคว้าทดลอง ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นความรู้จริงสำหรับกิจกรรมนั้น ๆ เป็นความรู้จากการทดลอง (Empirical Knowledge) ซึ่งหากได้รับการจัดลำดับความรู้เหล่านี้จะเจาะจงทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่ถูกต้องเป็นเรื่อง ๆ ไป

ในการฝึกฝนปฏิบัติการสีน้ำ ความรู้ที่เจาะจงเกี่ยวกับเทคนิคสีน้ำได้จากการทดลองและมีการจัดลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม เรียกว่า เทคนิคพื้นฐานโดยเฉพาะของสีน้ำ (Conventional Technique) ซึ่งในที่นี้ จะปฏิบัติการเข้มเกี่ยวกับเทคนิคพื้นฐานของสีน้ำ 10 ประการ คือ

1. การระบายสีเรียบสีเดียว (Flat-Wash Technique)
2. การระบายสีเรียบหลายสี (Gradate-Wash)
3. การระบายสีให้ไหลซึมไหลย้อย (Dripping Advancing and Receding)
4. การระบายสีจากอ่อนไปแก่ และจากแก่ไปอ่อน (Valuing)
5. การระบายสีเปียกบนพื้นเปียก (Wet into Wet)
6. การระบายสีแห้งบนพื้นแห้ง (Dry on Dry)
7. การระบายสีเคลือบ การลบ การล้าง (Glazing Eradicate and Destroy)
8. การระบายสีให้ได้ขอบคมชัดและขอบพร่ามัว (Hard Edge and Soft Edge)
9. การระบายสีบนกระดาษที่ได้เตรียมไว้ การขูด ขีด (Prepared : Scraping Scoring)
10. การระบายสีน้ำกับสีอัสตุอื่น ๆ (Mix and Assemblage)

เทคนิคพื้นฐานทั้ง 10 ประการนี้ หากได้ฝึกหัดระบายสีด้วยตนเอง ก็เป็นที่คาดหวังได้ว่าจะมีความเจริญงอกงามแก่ผู้ฝึกฝนปฏิบัติ ทำให้ผู้ระบายสีสามารถมีลักษณะเด่นเฉพาะตนได้ (Personal Technique) อย่างไรก็ตามแนวคิดเตือนใจเกี่ยวกับการฝึกหัดระบายสีน้ำอยู่ 5 ประการ คือ

1. สีน้ำ เป็นสีที่ผสมกับน้ำระบายบนกระดาษหรือกระดาษรองรับอื่น ๆ ได้ตามที่ต้องการ (Water Based)

2. การระบายสีน้ำเป็นกิจกรรมเฉพาะบุคคล ยิ่งระบายฝึกฝนมากเท่าใด ก็แสดงเอกลักษณ์ของบุคคลนั้นมากเท่านั้น ลายเซ็นใครลายเซ็นมัน (Personal)

3. การระบายสีน้ำต้องปฏิบัติตามกติกา เพื่อสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ (Rule and Regulation)

4. การรู้จักเวลา การรอคอยเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการระบายสีน้ำ (Waiting)

5. การใช้รูปแบบสีน้ำเป็นสื่อ ต้องคำนึงน้อยได้มากเสมอ (Less in More)

ถึงตรงนี้ สามารถสรุปได้ว่า สีน้ำเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สร้างมีความพึงพอใจ สามารถฝึกฝนปฏิบัติได้ด้วยตัวเอง หากมีความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคพื้นฐานแล้ว ก็สามารถพัฒนาเป็นเทคนิคเฉพาะตนที่มีแบบอย่างสำหรับตนเองได้

อารี สุทธิพันธุ์ (2543 : เอกสารประกอบการสอน) กล่าวถึงสีวัสดุอุปกรณ์ในการระบายสีน้ำว่า

สีวัสดุ หมายถึง สิ่งที่นำมาใช้ระบายสี ซึ่งได้แก่ สี น้ำ กระดาษ สามารถเปลี่ยนแปลงหมดไปตรงข้ามกับอุปกรณ์ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลง มีความคงทนถาวรตามคุณสมบัติของอุปกรณ์นั้น ๆ

สีมีคุณสมบัติทั่วไป คือ 1) สามารถผสมกับสีอื่นเกิดเป็นสีใหม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสีแท้ (Hue) 2) สามารถเปล่งกำลังส่องสว่างให้รู้สึกเด่นไกลไกลได้ ทั้งโดยตัวของสีเองหรือเสริมด้วยสีอื่น ๆ หรือผสมด้วยสีดำหรือสีขาวให้เกิดกำลังส่องสว่าง (Intensity) และ 3) สามารถเปลี่ยนกำลังส่องสว่างได้ตามปริมาณของแสงสว่างมาก สว่างน้อย ปานกลาง (Chromatic Scale)

1. สีน้ำมีลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 สีน้ำที่บรรจุหลอดบรรจุตลับและเป็นผง สีเหล่านี้ประกอบด้วยรงควัตถุ (Pigment) ที่บดอย่างละเอียด ผสมกับกาวและกลีเซอรอลีน มีความเข้มข้นตามภาชนะที่บรรจุและลักษณะเด่น ก็คือ แห้งช้า แห้งแล้วคล้ายกับแผ่นฟิล์มบนกระดาษรองรับนั้น ๆ

1.2 สีน้ำที่ติดบนกระดาษและติดผิวผิว สีน้ำที่ติดกระดาษ (Stained Color) มักจะนำมาใช้ระบายภายหลังหรือระบายทับสีน้ำที่ติดผิวผิว เพราะจะช่วยให้คงทนถาวร

1.3 สีน้ำ มีลักษณะโปร่งใส และโปร่งใสบานกลาง (Tensparent and Translucent) หากผสมกับสีขาวก็จะมีลักษณะทึบแสง (Opaque) การระบายสีลักษณะคล้ายกันเข้าด้วยกัน จะช่วยให้สีน้ำมีกำลังส่องสว่างมากกว่า (Intensity) ที่จะผสมกัน

1.4 สีน้ำมีลักษณะรุกรานและยอมรับ (Advancing and Recedeing) บางสีมีลักษณะชั้นเป็นวุ้น ระบายแล้วให้ความรู้สึกทึบหนา ซึ่งหากระบายผสมกันก็สามารถสร้างสรรค์ลักษณะผิวที่ต่างกันได้

1.5 สีน้ำเมื่อระบายเสร็จแล้วสามารถระบายเคลือบทับกันได้ และหากต้องการเก็บไว้นานก็สามารถระบายเคลือบด้วยนมสดได้

2. งานสำหรับใช้ผสมสี (Palatte) เป็นวัสดุที่ทำด้วยเซรามิกหรือพลาสติก มีรูปร่างต่าง ๆ กัน งานที่ทำด้วยเซรามิกอาจมีความคงทนถาวรกว่า และสีน้ำไม่สามารถซึมเข้าเนื้องานได้ งานระบายสีมักจะเป็นสีขาว เพื่อจะช่วยให้เห็นการผสมสีน้ำได้สีตามต้องการชัดเจนขึ้น

3. กระดานรองเขียนจำเป็นมาก เนื่องจากกระดาษเวลาถูกน้ำจะยืดและไม่มีความแข็งแรง จึงต้องมีกระดานรองเขียนขนาด 18" x 24" เพื่อรองกระดาษเวลาระบายสี และหากเป็นกระดาษวาดเขียนที่ไม่หนา จำเป็นต้องขึงกระดาษบนกระดานรองเขียนด้วย กระดานรองเขียนควรมีหลาย ๆ แผ่น เพราะจะช่วยป้องกันเวลาไประบายสีนอกชายคา จะได้ไม่ทำลายรูปสีที่ระบายแล้วนั้น โดยใช้สองแผ่นเปิดหน้าเข้าหากัน

4. พู่กันระบายสีน้ำ มีลักษณะต่าง ๆ กัน คือ พู่กันกลม พู่กันแบน พู่กันฟิลเบอร์ต พู่กันเล็กยาว ขนพู่กันที่อุ้มน้ำได้ดีควรเป็นขนสัตว์ พู่กันกลมใช้สำหรับระบายทั่ว ๆ ไป และพู่กันเล็กยาวสำหรับเน้นและตัดเส้น

5. กระดาษวาดเขียน โดยทั่วไปจะมีความหนาเรียกเป็นปอนด์ เช่น 100 ปอนด์ 180 ปอนด์ 200 ปอนด์ 400 ปอนด์ ซึ่งจะแสดงความหนาบางตามลำดับ 400 ปอนด์ย่อมหนากว่า 100 ปอนด์ กระดาษวาดเขียนโดยปกติจะมีลักษณะหยาบด้านหนึ่งและเรียบอีกด้านหนึ่ง ด้านหยาบใช้สำหรับระบายสี หากเป็นกระดาษที่หยาบทั้งสองด้าน การจะดูว่าควรระบายด้านไหน ต้องดูที่ลายน้ำบนกระดาษ ด้านที่อ่านลายน้ำได้เป็นด้านสำหรับระบายสี

6. ที่ใส่น้ำระบายสี ควรมีอย่างน้อย 2 ช่อง คือ ช่องหนึ่งสำหรับใส่น้ำล้างพู่กัน อีกช่องหนึ่งสำหรับใส่น้ำผสมสี น้ำสำหรับผสมสีควรเป็นน้ำสะอาดเพื่อจะได้ไม่ทำให้เปลี่ยนเวลาผสมสี และหากต้องการคุมให้แห้งช้าหรือเร็วก็สามารถทำได้โดยเติมแอลกอฮอล์ในน้ำสำหรับผสมนี้ เมื่อต้องการให้แห้งเร็ว หากต้องการให้แห้งช้าก็เติมกลีเซอริน เป็นต้น

7. ผ้าเช็ดสี กระดาษเช็ดสี และสีอวัสดุอื่น ๆ เกลือ น้ำตาล กาว เทป ฯลฯ หากไปเขียนนอกสถานที่อาจต้องมีขาค้างด้วย

อารี สุทธิพันธ์ (2543 : สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อคิดเรื่องสีอวัสดุที่ดีในการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำว่า สีน้ำเป็นสีอวัสดุที่มีองค์ประกอบสำคัญหรือสาระสำคัญทางสีอวัสดุ 4 ประการคือ กระดาษ สี น้ำ พู่กัน โดยสาระสำคัญ (Essence) ก็สามารบ่งชี้ถึงคุณสมบัติได้คือ

1. กระดาษหยาบหรือละเอียด คุณภาพของกระดาษสำหรับบ้านเราอาจจะให้ความสนใจน้อยก็ได้ ดังเช่น ผลงานของศิลปินสีน้ำที่เหลือตกทอดมาใช้กระดาษไม่มีคุณภาพ กระดาษหยาบจะทำให้ลักษณะผิวหยาบหากใช้พู่กันอ่อน แต่จะให้ความรู้สึกหรือคุณสมบัติโปร่งใสหากใช้พู่กันขนแข็ง นอกจากนี้กระดาษยังซึมหรือมีความบางเกินควรก็ไม่สามารถช่วยให้คุณสมบัติดีขึ้นได้

2. สี ควรจะต้องเป็นสีระดับมืออาชีพไม่ใช่ระดับนักเรียน แต่เท่าที่พบเนื่องจากระดับอาชีพไม่สามารถหาได้ง่ายนักในสังคม และราคาค่อนข้างสูง จึงได้สีที่มีจำนวนสีจำกัด การระบายสีน้ำมีการเรียนการสอนให้รู้จักวิธีผสมสี โดยให้ใช้เพียงแม่สีสามสี ดังนั้นความหลากหลายของสีและความโปร่งใสจึงหย่อนกว่าสีที่ผลิตโดยตรงจากโรงงานที่ผลิตแม่สี

3. น้ำ สำหรับการผสมสี จะต้องเป็นน้ำสะอาดเพื่อไม่ส่งผลให้สีเปลี่ยนความสดใสหรือลดกำลังส่องสว่างของสีลง โดยทั่วไปผลงานศิลปะที่ดีเรามักจะไม่ทราบว่าผู้ทำใช้น้ำอะไร แต่หากเป็นศิลปินที่มีความเข้มงวดเกี่ยวกับสี และรับผิดชอบต่อการแสดงออกของตนเองด้วยสีเป็นสื่อแล้ว มักจะระวังเป็นพิเศษ

4. พู่กัน ก็คล้ายคลึงกัน บางสมัยในบ้านเรามีทัศนคติว่า พู่กันด้ามเดียวก็สามารถสร้างผลงานศิลปะจิตรกรรมสีน้ำได้ ดังนั้นจึงไม่มีใครเห็นความหลากหลายของรอยแปรง การเน้นบางส่วนด้วยส่วนพู่กันลักษณะต่าง ๆ เช่น พู่กันสำหรับลาก สำหรับป้าย สำหรับเน้น ฯลฯ

ดังนั้นสรุปได้ว่า ภาพสีน้ำที่ดีควรจะต้องแสดงคุณสมบัติของสีอวัสดุและสาระสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นกระดาษและสี จากส่วนที่เป็นกระดาษ คุณค่าของกระดาษ การเว้นขาวเพื่อให้บริเวณกระดาษส่วนนั้นเป็นส่วนของแสงสว่าง หรือเรียกกันทั่วไปว่า การเว้นขาวก็ถือเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากคุณภาพของกระดาษ

2.1 ประวัติความเป็นมาจิตรกรรมสีน้ำตะวันตก

การกล่าวถึงจิตรกรรมสีน้ำของประเทศตะวันตก อาจเริ่มต้นจากการเขียนภาพผนังถ้ำของมนุษย์สมัยหินเก่า ภาพผนังของชาวอียิปต์โบราณ ภาพเขียนของชาวโรมัน แต่การกล่าวถึงจิตรกรรมสีน้ำในอดีตเช่นนั้นอาจจะมิใช่สีน้ำในความหมายที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบัน หมายถึง สีน้ำโปรงใส (Aquarelle) และเป็นการสร้างสรรค์สีน้ำมากกว่าภาพประกอบ (ทวีเกียรติไชยงยศ. 2520 : 60) ได้กล่าวสรุปว่า สำหรับประเทศทางยุโรปปรากฏว่ามีการใช้สีน้ำเขียนภาพกันมาตั้งแต่สมัยคลาสสิก ของกรีก สมัยโรมัน สมัยกลาง แล้วใช้กันเรื่อยมา แต่สีน้ำมีบทบาทเด่นชัดในสมัยฟื้นฟูศิลปปะและวิทยาการ โดยเริ่มใช้ร่วมการวาดภาพ ก่อนหน้านั้นการวาดภาพใช้เพียงสีดำพื้นขาวเท่านั้น การนำสีมาใช้ร่วมกับการวาดภาพเพื่อแก้ปัญหามิติใกล้ไกล แสงเงาให้ชัดเจนขึ้น

อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 28) กล่าวว่า วงการศิลปะประเทศทางตะวันตก สีน้ำมีบทบาทมากตั้งแต่สมัยฟื้นฟู โดยใช้เสริมระหว่างการวาดเส้นสีดำและการระบายสีน้ำ จากสมัยฟื้นฟูสู่ยุคบาโรคนี้คือ ยุคบุกเบิกของการใช้วัสดุหลายชนิดผสมกัน กล่าวคือ ศิลปินใช้ดินสอแรงผสมกับการเน้นด้วยสีน้ำเป็นส่วนประกอบบางส่วน

แม้สมัยฟื้นฟูศิลปปะและวิทยาการจะเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอิตาลี มีศิลปินผู้ยิ่งใหญ่หลายต่อหลายคน เช่น ลีโอนาร์โด ดา วินชี มิเคลันเจโล ราฟาเอล ทีเชียน แต่ในช่วงเวลานั้นการระบายสีน้ำเพื่อการชื่นชมคุณค่าของภาพเขียนสีน้ำก็ยังไม่เด่นชัด ศิลปินเหล่านั้นยังคงใช้น้ำที่บดผสมระบายสีน้ำเป็นภาพร่าง เพื่อเป็นการทดลองค้นคว้า ก่อนที่จะระบายภาพผนังปูนเปียก (Fresco Wall Painting) หรือการระบายภาพสีน้ำมัน แต่อัลเบรชท์ ดูเรอร์ (Albrecht Durer) ศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ในสมัยฟื้นฟูศิลปปะและวิทยาการ ชาวเยอรมัน ผู้มีความสามารถมากมายหลายด้าน และสร้างสรรค์ศิลปะจำนวนมากไว้ ได้มีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะผู้บุกเบิกสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำ

การเขียนภาพสีน้ำในกลุ่มประเทศตะวันตก ได้เริ่มต้นอย่างจริงจังประมาณ ค.ศ.1400 โดยเริ่มในประเทศเยอรมนีก่อน ซึ่งปรากฏหลักฐานเด่นชัดในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 ดังจะเห็นได้จากผลงานของอัลเบรชท์ ดูเรอร์ (Albracht Durer) ศิลปินชั้นบรมครูแห่งเยอรมนี ดูเรอร์เป็นศิลปินชาวเยอรมนีซึ่งสนใจการเขียนภาพด้วยสีน้ำมันมาก ผลงานของเขามีทั้งการใช้น้ำระบายให้ทับซ้อนกัน และปล่อยให้สีไหลซึมเข้าหากันในขณะที่ยังเปียกอยู่ อาจเรียกได้ว่าเป็น

เทคนิค เปียกบนเปียก (Wet on Wet) ในปัจจุบันภาพส่วนใหญ่ที่มาดูเรอร์เขียนนั้นเป็นภาพทิวทัศน์ (Landscape) นอกจากการเขียนด้วยน้ำแล้ว ยังนำสีน้ำมาใช้กับงานพิมพ์ไม้ (Woodcut) เพื่อใช้เป็นภาพประกอบในหนังสืออีกด้วย (สมพร รอดบุญ. 2525 : ไม่มีเลขหน้า)

ดูเรอร์ ได้พัฒนาการระบายสีน้ำตามเส้นทางสีน้ำของดูเรอร์ ซึ่งเป็นที่กล่าวถึงอย่างมากคือ ภาพหน้าคลุมดิน แสดงการสำรวจตรวจสอบธรรมชาติและสะท้อนความเป็นธรรมชาติได้อย่างงดงาม ในแง่ของการระบายสีน้ำ ดูเรอร์สามารถแสดงพลังคุณสมบัติเฉพาะตัวของสีน้ำได้อย่างเด่นชัด สภาพสีน้ำของสร้างความรู้สึกรู้สึกต่อสภาพบรรยากาศได้อย่างดี พัฒนาการใช้สีดิบ อย่างอดีตมาสู่การใช้สีที่ผสมกับอากาศรอบวัตถุ และตลอดชีวิตการเป็นศิลปินของเขานั้น ได้พัฒนาการระบายสีน้ำให้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

ดูเรอร์ เป็นศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ของเยอรมนี มีบทบาททั้งในฐานะจิตรกรและศิลปินภาพพิมพ์ ดูเรอร์เป็นทั้งนักวิชาการและศิลปิน เขาเขียนหนังสือศิลปะ 3 เล่ม สร้างสรรค์ภาพวาดกว่า 1,000 ภาพ ภาพพิมพ์แกะไม้เกือบ 250 ภาพ ภาพพิมพ์ทองแดงประมาณ 100 ภาพ และสร้างสรรค์จิตรกรรมไว้ 188 ภาพ เป็นภาพสีน้ำเสีย 86 ภาพ กล่าวเฉพาะการเป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ของเขาแล้ว ดูเรอร์สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองสร้างสรรค์ศิลปะหลากหลายลักษณะ ทั้งการวาดภาพ เขียนภาพ และพิมพ์ภาพได้อย่างมีคุณภาพยอดเยี่ยม หลังจากนั้นศิลปินเยอรมนีรุ่นหลังดูเรอร์ผู้มีชื่อเสียงคือ โฮลไบน์ (Hans Holbein the Younger) และครานาค (Lucas Cranach the Elder) ก็ได้สร้างสรรค์ภาพสีน้ำคนเหมือนอย่างงดงาม (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2534 : ไม่มีเลขหน้า)

2.2 ประวัติความเป็นมาของสีน้ำในประเทศตะวันออก

เป็นที่ยอมรับกันว่าชนชาติจีนรู้จักใช้สีน้ำก่อนชาติใดในโลก ทั้งนี้เพราะว่าสะดวกในการนำไปใช้เขียนตัวหนังสือตามลีลาพู่กัน (Calligraphy) หลักฐานพบได้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและพัฒนาสูงสุดในสมัยราชวงศ์ซ่ง (Tang Dynasty A.D. 618-907 ; Sung Dynasty A.D. 960-1227) และเนื่องจากชนชาติจีนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เสริมสร้างการรับรู้และตอบสนองในเชิงรูปแบบศิลปะที่อาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ศิลปินจีนจึงนิยมใช้สีน้ำเขียนบรรยายธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ เมฆ ดอกไม้ สัตว์ ฯลฯ เพื่อสนองความเชื่อดังกล่าวและเป็นความจริงที่ว่า ไม่มีชนชาติใดจะอยู่ในโลกโดยลำพังได้ จำต้องติดต่อแลกเปลี่ยนสารระหว่างกัน

ตรงกับความจริงที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติที่อยู่ใกล้กัน ทำให้ญี่ปุ่นรับศาสนาและวัฒนธรรมบางส่วนไปจากจีน รวมทั้งการใช้สีน้ำด้วย ทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อสีน้ำตกถึงมือศิลปินญี่ปุ่น ประกอบกับคุณสมบัติเรียบง่ายของสีน้ำที่ตรงกับทัศนคติของชาวญี่ปุ่น สีน้ำจึงได้กลายเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็ว เพราะนอกจากชนชาติญี่ปุ่นจะใช้สีน้ำถ่ายทอดรูปแบบจากธรรมชาติโดยตรงแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ในการออกแบบพิมพ์สีได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (อารี สุทธิพันธุ์. 2526 : 27)

ส่วนพัฒนาการทางด้านจิตรกรรมไทยนั้น ประเทศไทยได้รับเอาวิธีการวาดภาพด้วยสีน้ำมาจากประเทศทางตะวันตกตั้งแต่สมัย ร.5 โดยสังเกตได้จากผลงานการออกแบบของสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ที่มีการระบายด้วยสีน้ำ หากแต่มีน้อยคนนักที่จะรู้จักพระนาม (ทวีเกียรติ ไชยงยศ. 2524 : 60)

ต่อมาเมื่อโรงเรียนเพาะช่างขึ้นในปี พ.ศ.2456 การเรียนการสอนเกี่ยวกับสีน้ำก็เริ่มเป็นระบบขึ้น วิทยากรผู้เปี่ยมไปด้วยความรู้และประสบการณ์ได้เข้ามาสอนการระบายสีน้ำให้เด็กนักเรียนให้มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสีน้ำมากยิ่งขึ้น อันเป็นการใช้สีน้ำเพื่อการลงสีมิใช่ระบายสี แต่ขณะเดียวกันก็มีศิลปินบางท่านพยายามใช้สีน้ำในแง่ของการระบายสี แต่ขณะเดียวกันก็มีศิลปินบางท่านพยายามใช้สีน้ำในแง่ของการระบายสีมิใช่ลงสี และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (อารี สุทธิพันธุ์. 2526 : 27) และดูเหมือนว่าการเขียนภาพด้วยสีน้ำ จะเริ่มต้นใช้กันอย่างจริงจังในสมัยที่อาจารย์ศิลป์ พีระศรี (Carrado Feroci) ชาวอิตาลีที่เข้ามารับราชการในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 6 ส่วนนายโยโกด้า ชาวญี่ปุ่นเข้ามาทำการสอนการวาดภาพด้วยสีน้ำที่โรงเรียนเพาะช่าง ก็นับว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในการบุกเบิกการใช้สีน้ำในเมืองไทย ระยะเวลาต่อมาได้เกิดศิลปินฝีมือดีที่เป็นคนไทยหลายท่าน เช่น เฉลิม นาศิริรักษ์ ม.จ.การวิก จักรพันธ์ และสวัสดิ์ ดันดิสุข เป็นต้น แม้ว่าเมืองไทยจะได้มีการเขียนภาพด้วยสีน้ำมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้วก็ตาม แต่เทคนิคการเขียนภาพด้วยสีน้ำยังคงเป็นความลับเฉพาะศิลปินบางคนเท่านั้น ยังไม่เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางเท่าที่ควรจะเป็น เช่น ยังไม่มีการเขียนเป็นตำราขึ้นมา (ทวีเกียรติ ไชยงยศ. 2524 : 60) ซึ่งถ้าจะพิจารณาในแง่ของการเรียน การสอนเกี่ยวกับสีน้ำ ก็ยังไม่มีระบบและวิธีการสอนตามแนวสากล ครูศิลปะเป็นเพียงผู้สั่งงาน ผู้จัดหุนแล้วให้นักเรียนแสวงหาด้วยตนเอง จึงส่งผลให้การเรียนการฝึกฝนปฏิบัติสีน้ำไม่เป็นที่นิยมเท่าใดนัก เป็นเพียงความชื่นชมที่รู้จักกันในหมู่ศิลปินที่สนใจสีน้ำเพียงไม่กี่คนเท่านั้น และประกอบกับเจตคติที่ปิดบังวิธีการในวิชาชีพ ยังคงมีอยู่ เท่าที่สืบทอดมาจากระบบการเรียนการสอนตามแบบอย่างของอดีต (อารี สุทธิพันธุ์. 2526 : 27 - 28)

จิตรกรรมสีน้ำสมัยในประเทศไทย

การพิจารณาถึงจิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่ย่อมสัมพันธ์กับศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคมสมัยใหม่ สังคมประชาธิปไตย เสรีภาพ และปัจเจกภาพในสังคม เกี่ยวกับเสรีภาพของศิลปิน และเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ศิลปะในลักษณะต่าง ๆ กัน มีใช้ศิลปะที่จับตอดกันตามประเพณีนิยม

ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย อาจจะมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีชวีวินโง้งเป็นตัวแทนยุคสมัยของการสร้างสรรค์จิตรกรรมอิทธิพลศิลปะสมัยใหม่ของยุโรป เมื่อถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เราหันไปรับศิลปะตะวันตกแบบเก่าหรืออาจกล่าวได้ว่าแบบฟื้นฟูศิลปวิทยา ทั้งสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงพยายามประยุกต์ศิลปะตะวันตกให้เข้ากับศิลปะไทย จนกระทั่งเมื่อโรงเรียนเพาะช่างได้รับการสถาปนาในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย การศึกษาศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่ในเมืองไทยจึงเริ่มแสดงตัวชัดเจนขึ้น

การศึกษาศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แม้จะเป็นทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม หรือการช่าง อย่างไรก็ตามการสร้างสรรคจิตรกรรมสีน้ำก็จะควบคู่ไปด้วยเสมอ แม้จะเป็นที่นิยมมากน้อยในแต่ละช่วงเวลาก็ตาม

ในระหว่างปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงที่สังคมและเศรษฐกิจมีปัญหาทั่วโลก ระยะเวลาสงครามเป็นช่วงของความเดือดร้อนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้สร้างสรรค์ศิลปะหายาก ศิลปินหันมาใช้สีน้ำเป็นสื่อในการแสดงออกมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2487 ได้มีกลุ่มศิลปินสาขาต่าง ๆ รวมตัวกันก่อตั้งจักรวรรดิศิลปิน (The League of Artists) จักรวรรดิศิลปินเกิดขึ้นเพื่อการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งยุติธรรมในเรื่องของแรงงานสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวรรณกรรมหรือทัศนศิลป์ โดยมี สด กุระมะโรหิต นักคิด นักเขียน และนักต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในสังคมได้เป็นผู้นำคนสำคัญของจักรวรรดิศิลปิน ทางด้านทัศนศิลป์ และได้มีการจัดแสดงผลงาน 2 ครั้ง ที่ ศาลาเฉลิมกรุง ครั้งแรกระหว่าง 1-20 ธันวาคม 2487 และครั้งที่ 2 ระหว่าง 15-18 พฤศจิกายน และ 29 พฤศจิกายน - 10 ธันวาคม 2488

จากนิทรรศการศิลปะของจักรวรรดิศิลปินได้ปรากฏหลักฐานว่า ศิลปินหลายต่อหลายคน ได้มีบทบาทเด่นชัดทางด้านจิตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านจิตรกรรมสีน้ำ เช่น เฉลิม

นาศีร์รักษ์ มานะ บัวขาว วรรณสิทธิ์ ปุควณิช วิจิตร ศุภโยธิน เปรม ไสยวงศ์ ซึ่งเป็นศิลปินจากโรงเรียนเพาะช่าง รวมทั้งศิลปินสมัครเล่น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และสด กุระมะโรหิต

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เฉลิม นาศีร์รักษ์ ที่สร้างสรรค์งานจิตรกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งจิตรกรรมสีน้ำ สีน้ำมัน และจิตรกรรมแบบไทยประยุกต์ จนเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไป สำหรับจิตรกรรมสีน้ำของเฉลิม นาศีร์รักษ์ นิยมเขียนภาพทิวทัศน์สีสะอาดสดใส แสดงรอยพู่กันและการตัดลื่นใจที่รุนแรงมันใจ แสดงภาพและเงาชัดเจน แม้ ศิลป พีระศรี ก็ยกย่องชื่นชมเป็นอย่างมาก

ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ศิลปินต่างชาติชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งชื่อ โยโกด้า ได้เข้ามาสอนจิตรกรรมสีน้ำอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง ซึ่งอาจมีผลต่อการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำของเฉลิม นาศีร์รักษ์ ด้วย ทั้งการสอนและรูปแบบจิตรกรรมสีน้ำของโยโกด้า ได้ส่งอิทธิพลมาสู่ผู้ศึกษาศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะในสังคมไทยด้วย

หลังจากนั้นก็ยังมีศิลปินสีน้ำที่โดดเด่นอีกคนหนึ่งคือ สวัสดิ์ ดันติสุข เป็นศิษย์ของ เฉลิม นาศีร์รักษ์ และมามีบทบาทอยู่ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร และโรงเรียนช่างศิลป์ จิตรกรรมสีน้ำของสวัสดิ์ ดันติสุข แสดงลักษณะเฉพาะตัว แม้จะแสดงลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติในระยะแรก ช่วง พ.ศ.2490 ต่อมาก็ได้เปลี่ยนแปลงโดยการแสดงกลวิธีให้เกิดความสับสนและการไหลซึมของสีน้ำมากขึ้น การสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำระยะหลังจะสะท้อนรูปทรงธรรมชาติที่เรียบง่าย และแสดงประกายแสงชัดเจน

นอกจากศิลปินสีน้ำที่ผ่านการศึกษาจากสถาบันศิลปะโดยตรงแล้ว ยังมีศิลปินสมัครเล่นที่มีบทบาทในการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำที่มีคุณภาพ คือ ม.จ.การวิก จักรพันธ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และสด กุระมะโรหิต

สำหรับจิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่ในปัจจุบันนี้ ได้พัฒนาสู่ระบบการสอนและการสร้างสรรค์ โดยการนำของอารี สุทธิพันธุ์ ที่พยายามผสมผสานระบบจากตะวันตก ตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะจิตรกรรมสีน้ำของจีน และพัฒนาการจิตรกรรมสีน้ำของไทยเข้าด้วยกัน อารี สุทธิพันธุ์ ได้เสนอการสร้างสรรคจิตรกรรมสีน้ำในระบบ เอ.เอส. (A.S. System) ทั้งการเผยแพร่ทางด้านตำรา บทความ การเผยแพร่ต่อผู้สนใจ การแสดงผลงานจิตรกรรมสีน้ำของตน และการสอนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาจิตรกรรมสีน้ำในสถาบันราชภัฏ

สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษา ดำเนินการผลิตบุคลากรและบัณฑิตสาขาวิชาชีพและครุสาขาวิชาการอื่น สายศิลปศาสตร์และสายวิทยาศาสตร์ หลักสูตรที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะในสถาบันราชภัฏ แบ่งออกเป็น 2 สาขา คือ หลักสูตรสาขาวิชาครุศาสตร์ และหลักสูตรสาขาศิลปศาสตร์

1. หลักสูตรสาขาวิชาครุศาสตร์ เปิดสอนวิชาเอกศิลปศึกษา มีวิชาที่เรียนเกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำ คือ วิชาศิลปะ 2641102 จิตรกรรม 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาประวัติงานทางด้านงานจิตรกรรมสีน้ำและสีอื่น ๆ อันเป็นพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับสีน้ำ ส่วนวิชาศิลปะ 2642118 จิตรกรรม 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาปัญหา และการแก้ปัญหาในการเขียนภาพด้วยสีน้ำและสีอื่น ๆ โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะตัวในการสร้างสรรค์และวิชาศิลปะ 2642121 การระบายสีน้ำ มีเนื้อหาให้ศึกษาวัสดุ เครื่องมือ และการเตรียมอุปกรณ์สำหรับการเขียนสีน้ำ ตลอดจนศึกษาและปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคสีน้ำ โดยผ่านสื่อถ่ายทอดที่เป็นสิ่งของ คน สัตว์ และธรรมชาติแวดล้อม (กรมการฝึกหัดครู. 2529 : 188 - 192)

2. หลักสูตรสาขาวิชาศิลปศาสตร์ วิทยาลัยครูเปิดสอนในโปรแกรมวิชาศิลปกรรมและประยุกต์ศิลป์ โดยมีวิชาที่เรียนเกี่ยวกับสีน้ำซึ่งใช้รหัส ชื่อวิชา และคำอธิบายรายวิชาเหมือนกับ หลักสูตรสาขาวิชาครุศาสตร์ คือ วิชาศิลปะ 2641101 จิตรกรรม 1 และวิชาศิลปะ 2642118 จิตรกรรม 4 (กรมการฝึกหัดครู. 2529 : 221-223) จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนศิลปะและศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู ได้ให้ความสำคัญแก่วิชาที่เกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำมาก

เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรมสีน้ำระบบ เอ.เอส.

อารี สุทธิพันธุ์ (2534 : 1) กล่าวถึงแนวคิดของการนำเสนอวิธีการระบายสีน้ำแบบนี้ว่า

ได้มาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (Progressive Education) ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนทดลองปฏิบัติจริง เพื่อจะได้พัฒนา มือ ตา และสมอง พร้อม ๆ กัน โดยสอดคล้องกับความคิดตามแนวทศนะกลุ่มจิตวิทยาเกสตัลท์ (Gestalt) ที่ว่า ความเจริญงอกงามของนักเรียนจะเริ่มจากกล้ำเนื้อใหญ่ไปสู่กล้ำเนื้อเล็ก ทำให้สรุปเป็นความเชื่อได้ว่า ส่วนรวมมีความสำคัญกว่าส่วนย่อย และการเน้นตามความเชื่อนี้ นักเรียนจะเห็นความสำคัญของรูปและพื้นฐานเป็นเอกภาพ ซึ่งหมายถึงส่วนรวมนั่นเอง

วิธีการระบายสีน้ำที่นำเสนอนี้ พยายามให้นักเรียนเข้าใจส่วนรวมซึ่งในที่นี้หมายถึง เทคนิคพื้นฐานที่จำเป็นจากการระบายสีน้ำ โดยการระบายเรียบที่ถือตามแนวคิดของศิลปิน ฝรั่งเศส ที่กล่าวว่า จิตรกรรมก็คือจิตรกรรม จิตรกรรมมิใช่การสร้างรูป (Painting is Painting is not Picture Making) และเทคนิคเฉพาะสำหรับถ่ายทอดรูปแบบโดยคาดหวังว่าเมื่อนักเรียน เข้าใจและระบายตามเทคนิคพื้นฐานได้แล้ว (Conventional Technique) ก็จะสามารถค้นพบ เทคนิคเฉพาะสำหรับตนเองต่อไป (Personal Technique)

บรรจง จันทรสา (2522 : 244) ได้กล่าวถึงความเชื่อของปรัชญาลัทธิพัฒนาการ นิยมไว้ความว่า

สาระสำคัญและภาวะความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายนั้นมิได้คงที่หรือหยุดนิ่ง หากแต่จะ เปลี่ยนแปลงสภาพไปตามเวลาและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงสุดในการกำหนดรูปแบบ ของวัฒนธรรมและสังคมนั้น มิใช่ค่านิยมหรือจารีตประเพณีดั้งเดิม หากแต่เป็นเทคโนโลยี การ ค้นคว้าทดลอง และประสบการณ์ของมนุษย์ที่ได้รับจากการที่ได้เห็นประจักษ์ และรับรู้มาจากโลก แห่งความเป็นจริง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษานั้น เนื่องจากลัทธินี้เชื่อว่าสภาวะที่แท้จริงทั้งหลาย มิได้อยู่หนึ่งคงที่ หากแต่จะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาและสถานที่ ดังนั้นการศึกษาในฐานะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ก็ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงสภาพได้ด้วยเมื่อถึงคราวจำเป็น ฉะนั้นวิธีการ ทางการศึกษาต้องพยายามปรับปรุงได้สอดคล้องกับกาลเวลาและสภาวะแวดล้อมอยู่เสมอ

เมธี ปิลันธนาพันธ์ (2522 : 89 - 92) กล่าวถึงหลักการของทฤษฎีการศึกษาลัทธิ พัฒนาการนิยมไว้ความว่า

หลักของทฤษฎีการศึกษาลัทธินี้มีอยู่ด้วยกัน 6 ประการ คือ

1. การศึกษาเป็นชีวิต ไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต หลักนี้ยึดถือว่าการมีชีวิตอยู่ อย่างฉลาด จะต้องเกี่ยวข้องกับการตีความของประสบการณ์และการปฏิรูปประสบการณ์ นักเรียน ควรจะต้องอยู่ ในสภาพการณ์ที่เหมาะสมกับวัยของเขา อันเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนจะต้อง ดำเนินต่อไปจนสู่วัยผู้ใหญ่
2. การเรียนรู้ต้องสัมพันธ์กันโดยตรงกับความสนใจของนักเรียน นักการศึกษา ฝ่าย ลัทธิพัฒนาการนิยมมุ่งที่เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) กระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะดำเนิน

ถึงเด็กเป็นรายบุคคล ดังนั้นนักเรียนจึงควรจะได้เพราะนักเรียนต้องการที่จะเรียน ไม่ใช่เพราะผู้อื่นคิดว่าเขาต้องเรียน นักเรียนควรจะสามารถที่จะมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เขาเรียนกับตัวของเขาเอง แต่ไม่ใช่เพราะความคิดรวบยอดของผู้ใหญ่ที่เห็นว่าควรจะต้องเรียน แต่มิได้หมายความว่านักเรียนควรจะได้รับอนุญาตให้ทำตามใจที่เขาประสงค์ทุกอย่าง ทั้งนี้เพราะนักเรียนยังไม่บรรลุนิติภาวะเพียงพอที่จะเห็นนัยสำคัญของเป้าประสงค์ของการศึกษา ดังนั้นนักเรียนจึงต้องการการแนะนำแนวทางและนำทางจากครู ในการช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ ประสบการณ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง และสนองความสนใจของเขาจากเนื้อหาวิชาที่เรียน ครูตามแนวทฤษฎีฝ่ายลัทธิพัฒนาการนิยม จะมีอิทธิพลต่อความเจริญงอกงามของนักเรียนไม่ใช่ด้วยวิธีการให้ความรู้บรรลุลงในหัวใจของนักเรียน แต่ด้วยการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้เด็กได้รับความเจริญงอกงาม อันหมายถึงการเพิ่มพูนปัญญา (Intelligence) ในการจัดการชีวิตและมีปัญหาในการปรับตัว ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

3. การเรียนรู้ในเนื้อหาต่าง ๆ ต้องกระทำด้วยวิธีการแก้ปัญหา ทฤษฎีการศึกษานี้ไม่ยอมรับความคิดที่ว่า การเรียนรู้ประกอบด้วย การยอมรับความรู้ที่เป็นแก่นสารในรูปแบบนามธรรม (Abstrace Substance) ที่ครูบรรจุใส่เข้าไปในจิตใจของนักเรียน ครูจะต้องเป็นเครื่องมือเพื่อจัดประสบการณ์ เพราะถ้าหากความรู้มีนัยสำคัญต่อมนุษย์แล้ว เราก็ต้องกระทำบางสิ่งบางอย่างต่อความรู้ได้ นั่นคือ นำมาประสานเข้ากับประสบการณ์ และนี่เองที่แนวทฤษฎีการศึกษานี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของการทดลองตามแนววิทยาศาสตร์ ดังนั้นทฤษฎีการศึกษาแนวนี้จึงมีหลักอยู่ 2 คำ ที่เป็นหลักของทฤษฎีในเรื่องราวการเรียนรู้ คือ ประสบการณ์ (Experience) กับการทดลอง (Experiment) ในด้านเนื้อหาวิชา ทฤษฎีการศึกษาฝ่ายลัทธิพัฒนาการนิยมถือว่าเนื้อหาวิชาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามที่ มนุษย์ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมของตน การศึกษาไม่อาจจะถูกจำกัดอยู่เพียงการรวบรวมความรู้ที่ได้จากครูหรือจากตำราเท่านั้น แต่จะต้องให้ผู้เรียนมีการค้นพบความรู้ใหม่ ๆ และให้มีความคิดวิจารณ์ความคิดที่มีอยู่ก่อน หรือปฏิรูป หรือเปลี่ยนแปลงความคิดเหล่านั้นเสียใหม่

4. บทบาทของครูจะต้องไม่ใช่ให้เด็กทำตาม แต่ครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำ ทั้งนี้เพราะนักเรียนจะต้องตัดสินใจเองว่าจะเรียนอะไรตามความต้องการ และความปรารถนาที่จะเรียน นักเรียนควรได้รับอนุญาตให้วางแผนการพัฒนาตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ครูควรต้องใช้ความรู้และประสบการณ์มากกว่าเพื่อช่วยให้นักเรียนไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ เพราะครูย่อมมีประสบการณ์เหนือกว่าหรือมากกว่าที่จะวิเคราะห์สภาพการณ์ในปัจจุบัน ครูต้องเป็นผู้ที่เสมือนผู้จัดฉากแสดงให้มีชีวิตชีวา เป็นผู้แนะนำและเป็นผู้ประสานงาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ใช้อำนาจ

5. โรงเรียนต้องส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานกันมากกว่าที่จะเน้นเรื่องการแข่งขัน โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้ว มนุษย์จะสมาคมติดต่อกัน ความพอใจจะเกิดความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้อื่น ฝ่ายลัทธิพัฒนาการนิยมเห็นว่า ความรักและความเป็นมิตรต่อกัน เป็นสิ่งที่เหมาะสมในการศึกษามากกว่าการแข่งขันกันระหว่างบุคคล แต่ก็ได้ปฏิเสธว่าการแข่งขันนั้นก็ยังมีความสำคัญอยู่ นักเรียนควรมีการแข่งขันกันเองจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความเจริญงอกงามได้ แต่อย่างไรก็ตามการร่วมมือและประสานงานกันจะเหมาะสมมากกว่าการแข่งขันตามลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ด้านชีวภาพและตามข้อเท็จจริงของสังคม

6. ยอมรับหลักการประชาธิปไตยที่จะส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ การแสดงออกซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นของความเจริญงอกงามที่แท้จริง หลักข้อที่ 5 และข้อที่ 6 นี้ มีความเกี่ยวข้องกัน เพราะปรัชญาฝ่ายลัทธิพัฒนาการนิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยและการร่วมมือหรือการประสานงานกัน เป็นการแสดงความหมายทำนองเดียวกัน อุดมคติของประชาธิปไตยนั้น คือ การแบ่งปันประสบการณ์ต่อกัน ดังนั้นประชาธิปไตย ความเจริญงอกงามและการศึกษา จึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อกัน ในการที่ครูสอน เรื่องประชาธิปไตยแก่นักเรียนนั้น โรงเรียนจะต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยด้วย เช่น อาจมีกิจกรรมในการให้นักเรียนมีอิสระที่จะอภิปรายแสดง

แนวคิดการสอนจิตกรรมสีน้ำระบบ เอ.เอส. ด้านจิตวิทยา

ความคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Psychology)

คำว่า "Gestalt" เอนกกุล กรีแสง (2517 : 9) กล่าวเป็นภาษาเยอรมัน แปลว่า โครงรูปแบบแห่งการรวมหน่วย นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความคิดเห็นที่เน้นในเรื่องส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย เฟ่งเล็งส่วนรวมทั้งหมดในลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unique) กล่าวคือ การที่คนเรามองเห็นสิ่งต่าง ๆ นั้น เราจะรับรู้ลักษณะทั้งหมดเป็นส่วนรวมรายละเอียดจะถูกมองข้ามไปไม่ได้รับการเอาใจใส่นอกจากจะพิจารณาในแง่ที่เกี่ยวกับส่วนรวมเท่านั้น

อบรม สนิทपाल (ม.ป.ป. : 22-24) กล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญของจิตวิทยาเกสตัลท์ว่า

มี 2 ประการ คือ

1. การรับรู้ (Perception) การรับรู้เป็นรากฐานของการเรียนรู้ การรับรู้เกิดจากได้มีการแปลอาการสัมผัสออกมาเป็นความหมาย แต่ละคนอาจจะมีการรับรู้ต่างกันได้ แม้ว่าจะมีการสัมผัสเหมือนกัน และการรับรู้ของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องถูกต้องกับความเป็นจริงเสมอไป เช่น ภาพลวงตา เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งเร้าหลายอย่างในสิ่งแวดล้อมมักจะเกี่ยวพันกันจนแยก

ไม่ออก กลายเป็นรูปหรือแบบอย่างอื่นอย่างไรไปจากเดิม ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดการรับรู้ของเราเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจริงได้

2. การหยั่งเห็น (Insight) แบบการเรียนรู้ที่กลุ่มเกสตัลท์ให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา เขาให้ความเห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นวิธีการเรียนรู้ของคนและสัตว์ชั้นสูง ความคิดที่เกิดขึ้นเมื่อมีการแก้ปัญหาได้ลุล่วงไปเรียกว่า การหยั่งเห็นแนวทัศนะของกลุ่มเกสตัลท์ที่ศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกในรูปส่วนรวมมากกว่าที่จะแยกศึกษาที่ละส่วนย่อย การที่คนเราเกิดการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องเริ่มศึกษาจากส่วนรวมกว้าง ๆ ก่อนแล้วจึงศึกษารายละเอียดปลีกย่อยซึ่งภายหลัง การเรียนรู้จากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย ให้ความเข้าใจอย่างแน่นแฟ้น เพราะสามารถมองเห็นเค้าโครงคร่าว ๆ ตลอดจนความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ก่อน แล้วจึงเน้นข้อความเข้าใจในรายละเอียดอย่างลึกซึ้งภายหลัง

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528 : 191-195) จากการทดลองของกลุ่มเกสตัลท์ สรุปเป็นกฎ การเรียนรู้ได้ 4 กฎ เรียกว่า กฎการจัดระเบียบเข้าด้วยกัน (Laws of Organization) มีดังนี้

1. กฎแห่งความแน่นอนหรือชัดเจน (Laws of Pregnans) กฎนี้เป็นกฎที่สำคัญของกลุ่มเกสตัลท์ ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเกิดความแน่นอนชัดเจน เพราะแต่ละคนมีประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน เมื่อต้องการให้เกิดการเรียนรู้เหมือนกัน ไม่ว่าจะมีความประสบการณ์เดิมแตกต่างกัน ต้องกำหนดสิ่งสำคัญ 2 สิ่ง คือ

ก. ภาพหรือสิ่งที่ต้องการให้เรียนรู้ในขณะนั้น (Figure) เป็นสิ่งที่ต้องการเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและให้ความสนใจในขณะนั้น (Backgrou of Ground)

ข. ส่วนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น แต่มิได้ให้ความสำคัญหรือไม่ต้องการให้เรียนรู้สนใจในขณะนั้น

อนึ่ง ภาพอาจเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนประกอบและส่วนประกอบอาจเปลี่ยนแปลงเป็นภาพได้ ถ้าผู้สอนเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนสนใจไป

2. กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) กฎนี้เป็นกฎที่ใช้เป็นหลักในการวางรูป กลุ่มของการรับรู้ เช่น กลุ่มของเส้นหรือจุดที่คล้ายคลึงกันจะรับรู้สิ่งเดียวกัน เป็นต้น

3. กฎแห่งความต่อเนื่องหรือใกล้เคียง (Law of Proximity) สารสำคัญของกฎนี้มีอยู่ว่าถ้าสิ่งใดหรือสถานการณ์ใดเกิดขึ้นในเวลาต่อเนื่องกัน หรือเวลาใกล้เคียงกัน อินทรีย์จะเกิดการรับรู้ว่าเป็นเหตุและผลกัน เช่น เวลาจิ้งจกร้องทัก คนโบราณมักทำนายว่าจะเกิดเหตุร้ายขึ้น นั่นคือ จิ้งจกร้องทักเป็นเหตุ (คือกลางร้าย) และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการร้องทักนั้น

4. กฎแห่งการสิ้นสุด (Law of Closure) สาระสำคัญของกฎนี้ คือ แม้ว่าสถานการณ์หรือปัญหายังไม่สมบูรณ์ อินทรีย์จะเกิดการเรียนรู้ได้จากประสบการณ์เดิมต่อสถานการณ์นั้น

1.5 การนำกฎการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน

1. การนำกฎแห่งความแน่นอนหรือชัดเจนไปใช้ เมื่อต้องการให้ผู้เรียนรู้สิ่งใดและต้องเน้นหรือให้ความสำคัญต่อสิ่งนั้นมากกว่าสิ่งอื่น มิใช่ว่าสอนบทเรียนไปเพียงเล็กน้อยก็เล่านิทานประกอบมากกว่า จนทำให้เด็กเข้าใจผิดหรือเวลาสอบบทเรียนหนึ่งแล้วเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น ต้องเน้นสิ่งที่ต้องการให้เรียนรู้จริง ๆ มิฉะนั้นผู้เรียนจะจำผิดพลาด แล้วเมื่อทำการทดสอบผู้เรียนจะนำเอาสิ่งที่เปรียบเทียบมาตอบ ซึ่งทำให้ผลการทดสอบที่ได้ผิดพลาดไป

2. การนำเอากฎแห่งความคล้ายคลึงไปใช้ เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนใหม่ ๆ ต้องพยายามสอนโดยความคล้ายคลึงจากบทเรียนเก่ามาเปรียบเทียบให้เข้าใจ

3. การนำเอากฎแห่งความต่อเนื่องไปใช้ เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งใดเป็นเหตุและผลกัน ต้องจัดบทเรียนนั้น ๆ ให้ต่อเนื่องกัน

4. การนำเอากฎแห่งการสิ้นสุดไปใช้ แม้ว่าผู้เรียนจะมองเห็นสิ่งเร้า ความต้องการนั้นไม่ครบถ้วน แต่ถ้ามีประสบการณ์เดิมมาก่อนในสิ่งที่ประกอบในบทเรียนนั้น ๆ ผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้ได้ เช่น การเห็นภาพหมูไม่มีหางก็เข้าใจว่าเป็นหมู เป็นต้น

จากแนวคิดจิตวิทยาเกสตัลท์ที่ในแง่การรับรู้จากสภาพส่วนรวมมาสู่ส่วนย่อย ได้ส่งผลมาสู่ทฤษฎีของอาร์มไฮม (Armheim's Theory) (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526 : 91) ซึ่งทฤษฎีของเขาได้เสนอหลักการโดยสรุปว่า เด็กเขียนภาพตามที่เห็นโดยเชื่อในกระบวนการรับรู้ที่เริ่มจากการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในสภาพส่วนรวมทั้งหมดแล้วจึงมองเห็นรายละเอียดตามมา และในแง่การรับรู้โลกภายนอกของผู้ใหญ่ก็แตกต่างกับการรับรู้ของเด็ก การแสดงออกทางด้านรายละเอียดและสัญลักษณ์ก็แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน

จากแนวคิดข้างต้น ถ้าเรานำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนภาพ เราจะทราบว่าพอที่วัยเด็กในช่วงแรกเราจะเขียนภาพวัตถุสิ่งแวดล้อมเป็นรูปทรงง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดอะไรมากนัก ต่อเมื่อเด็กเริ่มโตขึ้น เราจะพบว่าภาพเขียนของเขาค่อย ๆ เพิ่มความซับซ้อนหรือรายละเอียดขึ้น จากข้อสังเกตกว้าง ๆ นี้ก็อาจพอจะสรุปได้ว่า เด็กจะเริ่มรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในลักษณะส่วนรวมที่เป็นโครงสร้างใหม่ ๆ และแสดงออกเป็นภาพง่าย ๆ ต่อมาเมื่อเด็กพัฒนาการรับรู้ไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการด้านอื่น ๆ เมื่อเด็ก

รับรู้รายละเอียดมากขึ้น เขาก็จะแสดงออกด้วยรายละเอียดของสิ่งนั้นเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ผลงานศิลปะของผู้ใหญ่และเด็กจึงมีความง่ายและซับซ้อนต่างกัน

นอกจากการรับรู้ต่างกันตามวัยแล้ว ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดยังแตกต่างกันแต่ละเฉพาะบุคคลอีกด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการรับรู้ของแต่ละคน ซึ่งสมรรถภาพในการรับรู้นี้อาจจะเกี่ยวข้องกับสติปัญญา ประสบการณ์ ความตั้งใจ และสภาพวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการแสดงออกทางศิลปะเด็กทางด้านรายละเอียดมากน้อย จึงไม่ใช่ความคิดของเด็ก แต่เป็นผลจากการรับรู้ที่แตกต่างกันโดยตรงและความจริงแล้วความงามของศิลปะทุกรูปแบบก็มีใช้ขึ้นอยู่กับรายละเอียดมากหรือน้อย ความง่ายหรือความซับซ้อนก็มีคุณค่าทางความงามได้เช่นเดียวกัน

จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาในแง่การศึกษาวิธีการสอนระบบ เอ.เอส. แล้ว พอจะสรุปเป็นหลักการสำคัญได้ดังนี้

ด้านการรู้จากความเชื่อที่ว่ามนุษย์จะพัฒนาไปตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับสีน้ำจึงไม่ควรยึดทฤษฎีเหมือนจริงทางศิลปศึกษาดังอดีต แต่ควรมีสภาพแปรไปตามความเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็ก โดยดำเนินการสอนตามหลักของการเรียนรู้ที่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตของคนเราทำให้เกิดปัญหา เมื่อแก้ปัญหาได้ก็จะเกิดการเรียนรู้ขึ้น ในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมควรให้เด็กมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยการทดลองและให้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ

เอกสารเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการระบายสีน้ำ

การที่ใครจะทำอะไรก็ตามย่อมต้องมีจุดมุ่งหมายด้วยกันทั้งสิ้น การจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกันย่อมต้องมีจุดมุ่งหมายมาก่อน นักการศึกษาบางกลุ่มเปิดเผยว่า การศึกษาคือความเจริญงอกงาม นั่นก็คือ แสดงว่าการศึกษาตามความเชื่อของเขา พวกเขามีความมุ่งหมายให้มนุษย์เจริญงอกงาม กระบวนในการสอนต่าง ๆ จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งให้เด็กเจริญงอกงาม แต่จะทราบได้อย่างไรว่า กระบวนการหรือวิธีการสอนนั้นให้ผลสมความมุ่งหมายหรือไม่ คือสอนแล้วเด็กมีความเจริญขึ้นหรือไม่ และนี่เองเป็นเหตุให้มีการวัดผลการศึกษาขึ้นโดยจุดมุ่งหมายของการวัดผลก็เพื่อตรวจสอบกิจกรรมที่จัดขึ้นว่า ได้ผลสมความมุ่งหมายหรือไม่

วิเชียร เกตุสิงห์ (2517 : 18 - 19) กล่าวว่า

การวัดผลในการศึกษานั้นมีวิธีการวัดอยู่หลายวิธี การจัดอันดับคุณภาพ เป็นวิธีการหรือเครื่องมือวัดชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับประเมินผลงานที่ยากต่อการให้คะแนนเป็นตัวเลขที่แน่นอนออกมาเลย กล่าวคือ ในกรณี การตรวจสอบข้อสอบวิชาภาคปฏิบัติ เช่น วิชาวาดเขียน การฝีมือปั้นแกะสลัก ฯลฯ การให้คะแนนเราไม่แน่ใจว่าถ้าให้เป็นคะแนนออกมาแล้วคะแนนที่ให้นั้นจะเหมาะสมกับคุณภาพของงานหรือไม่ เพื่อเป็นการแก้ไขให้มีความยุติธรรมขึ้น จะใช้วิธีนำเอาผลงานของแต่ละคนมาเปรียบเทียบกันหมด แล้วจัดอันดับคุณภาพของงานแต่ละชิ้นเป็นอันดับ 1, 2, 3... ออกมาก่อน แล้วจึงนำอันดับคุณภาพเหล่านั้นไปเปลี่ยนเป็นคะแนนอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้วิธีการทางสถิติ แปลงอันดับคุณภาพเหล่านั้นให้ออกมาเป็นปริมาณตัวเลข (Scaling or Ration) ว่า ผลงานของเด็กนั้นมีค่าหรือคุณภาพมากน้อยเท่าใด

อารี สุทธิพันธุ์ (2544 : สัมภาษณ์) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนจิตรกรรมสีน้ำว่า การนำเสนอแนวคิดอย่างนั้น จำเป็นต้องถือตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 เรื่อง แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 บอกว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาธรรมชาติและเต็มศักยภาพ”

จากแนวการจัดการศึกษาตามที่กำหนดกันไว้นี้ ผมมีความคิดว่าการเรียนการสอนสีน้ำหรือจะเรียกว่าวิชาการระบายสีน้ำ (Painting) จะต้องเริ่มที่ผู้เรียนที่มีความพร้อมมากน้อยเพียงใด ความพร้อมในที่นี้ หมายถึง สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ช่วงเวลา และวุฒิภาวะของนักเรียนในระดับหนึ่ง เช่น ระดับประถมศึกษา การระบายสีน้ำจะเน้นตามวิถีธรรมชาติ เพราะวิถีธรรมชาตินี้จะเหมาะกับวัยและวุฒิภาวะของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจะช่วยให้พัฒนาตนเองด้านความเชื่อมั่นในการแสวงหาและกล้าแสดงออก อันจะเป็นพื้นฐานของความใฝ่รู้ตลอดไป

สำหรับชั้นมัธยมศึกษาชั้น การระบายสีน้ำจะเน้นการเลียนแบบธรรมชาติเพื่อเน้นพัฒนาการด้านการสังเกตจากสิ่งที่เห็น ไปเป็นสิ่งที่ควรถ่ายทอดเป็นรูปแบบจิตรกรรม เพราะเหตุว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาจะเริ่มสนใจสิ่งที่เป็นจริง ต้องการเข้าใจในโลกของความเป็นจริง ต่างกับระดับประถมศึกษาที่สนใจโลกของจินตนาการ ดังนั้นการเน้นวิธีการเลียนแบบการปฏิบัติตามกติกา จึงน่าจะเป็นวิธีสอนที่พัฒนาทักษะเกี่ยวกับเทคนิควิธีการระบายสีได้เป็นอย่างดีในระดับมัธยมศึกษา

สำหรับชั้นอุดมศึกษา การระบายสีน้ำควรจะเน้นความคิดสร้างสรรค์ โดยเชื่อว่าการแสดงออกตามที่คุณเรียนเห็นว่าเหมาะสมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น นับได้ว่าเป็นการพัฒนาตนเอง ให้มีความคิดริเริ่มมีความพากเพียรอดทนในกิจกรรมระบายสีที่ได้เลือกอย่างดีที่สุดสำหรับเรื่องต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ผมอยากทำเสนอ 10 เรื่อง ดังต่อไปนี้

1. เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเร็ว ความเคลื่อนไหว
2. เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ กระแสสังคม และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม
3. เรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากเรื่องในข้อที่ 2
4. เรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ รูปคน รูปหัวหน้าผู้นำ ผู้ที่ควรยกย่องเป็นตัวอย่างด้านบุคลิกภาพ

5. เรื่องผิดปกติ ความคาดหวัง ความเปลี่ยนแปลง
6. เรื่องเกี่ยวกับการแข่งขันความมีน้ำใจนักกีฬา และความขัดแย้งในชุมชนในสังคม
7. เรื่องเกี่ยวกับความรัก ธรรมชาติของมนุษย์ ความพึงพอใจ
8. เรื่องเกี่ยวกับความก้าวหน้า ความเจริญงอกงาม
9. เรื่องเกี่ยวกับสิ่งลึกลับ ไสยศาสตร์
10. เรื่องที่คิดขึ้นด้วยตนเอง เรื่องที่เน้นอารมณ์ความรู้สึก หรือรูปทรงโดยเฉพาะ

เรื่องที่น่าเสนอทั้ง 10 เรื่องนี้ อาจเพิ่มหรือลดลงได้ ที่สำคัญยิ่งก็คือ เมื่อจะเริ่มสอนการระบายสีในระดับการศึกษาใดก็ตาม ต้องเตรียมบันทึกการสอนก่อนให้ชัดเจน แบ่งเวลา แบ่งเนื้อหากิจกรรมตามลำดับจากง่ายไปยาก และที่สำคัญอยากเตือนก็คือ ระดับประถมศึกษาควรใช้วิธีสอนแบบแสดงความรู้สึก (Expressive Method) ระดับมัธยมศึกษาควรใช้วิธีสอนแบบเลียนแบบและธรรมชาติ (Imitation and Natural Way) และระดับอุดมศึกษาควรใช้วิธีคัดเลือกสรรค์ (Eclectic Method)

อารี สุทธิพันธุ์ (2544 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงแนวคิดในด้านความคิด ความหมาย และความเชื่อในด้านศิลปะทั่วไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตกรรมสีน้ำไว้ประมาณ 18 ความเชื่อด้วยกันคือ

1. เชื่อว่าคนเรานั้น มีร่างกายเคลื่อนไหวได้แล้ว สามารถรับสัมผัสตอบสนองสิ่งเร้า สามารถสร้างสรรค์ ชื่นชม เรียนรู้ ผูกฝนตนเอง และผู้อื่นได้
2. เชื่อว่าคนเรานั้นสามารถเลือกสีวัสดุ เลือกเทคนิคกระบวนการเกี่ยวกับสีวัสดุ มาสร้างรูปทรงแปลกใหม่ได้

3. เชื่อว่าความสามารถสร้างสรรค์ เกิดจากการเรียนรู้และการฝึกฝนด้วยตนเอง เมื่อสร้างผลงานเสร็จเป็นรูปธรรมแล้วก็สามารถอธิบายขั้นตอน วิธีทำได้ว่า ตา มือ สมอง สิวัดสุด เวลา บริเวณว่าง ต้องผสมผสานสัมพันธ์กัน
4. เชื่อว่าความสามารถสร้างสรรค์ เกิดจากความเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน ผสานความรู้สึกภายในและภายนอกเป็นความสามารถในการแสวงหาปัญหาใหม่
5. เชื่อว่าการสอนให้เขารู้จักดู จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการรับรู้และสามารถนำไปถ่ายทอดให้เป็นประโยชน์ได้
6. สอนให้เขารู้สึก สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ที่จัดให้ นั้น ประสานความรู้สึกภายในเข้าด้วยกันและปรับตัวเข้ากับสังคมได้
7. เชื่อว่าสอนให้ทำ เขาสามารถพัฒนาการเลือก พัฒนาเทคนิค กระบวนการพัฒนาสามารถแก้ปัญหาทั้งหลายทั้งทางความคิด และการกระทำได้
8. เชื่อว่าการสอนให้เขาคิด จะทำให้เขาสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อกำหนดมุมมองที่น่าสนใจ สามารถคิดได้หลากหลาย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจได้ภาพลักษณ์ใหม่ หรือรูปแบบใหม่ต่าง ๆ
9. เชื่อว่าการศึกษาคือความจริงองกงาม ซึ่งหมายถึงผู้เรียนรู้จักตัวเอง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
10. เชื่อว่าทัศนศิลป์ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างให้เป็นรูปทรง ด้วยสีวัสดุที่เหมาะสมหรือด้วยตัวเอง รูปทรงเหล่านั้นอาจมีลักษณะสองมิติ สามมิติ สี่ห้ามิติ ซึ่งสัมพันธ์กับเวลาและบริเวณว่าง
11. เชื่อว่ารูปทรงที่มองเห็น มีผลต่อผู้พบเห็นและผู้สร้าง ผู้พบเห็นมีความสุขที่ได้สัมผัส เพลิดเพลินพอใจที่ได้รับความรู้ มองเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน
12. เชื่อว่าการสร้างสรรค์และการแสวงหารูปทรงที่มองเห็นได้ ส่วนหนึ่งมาจากโลกภายนอก สื่อ จากรูปแบบวัฒนธรรม จากระบบการเรียนการสอน
13. เชื่อว่ารูปทรงทัศนศิลป์ แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของสังคมที่ผู้สร้างผูกพันอยู่ สืบทอดรูปทรงทำได้ตามวิธีการสอนของครูผู้สอน เช่น การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
14. เชื่อว่าโลกภายนอก มีประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์และเข้าใจตรงกันว่าโลกภายนอกมีคุณสมบัติเด่น ๆ สามประการ คือ เปลี่ยนแปลงตัวเองได้ เคลื่อนไหวได้ กำหนดทิศทางได้ตามต้องการ
15. เชื่อว่าปฏิบัติการทัศนศิลป์เกิดขึ้นจากเหตุผลที่สัมพันธ์กัน สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์ตามความต้องการของตัวเองได้

16. เชื่อว่าปฏิบัติการทัศนศิลป์ ต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงหลังจากการวางแผนแล้ว และสอบทานแก้ไขด้วยสติปัญญา

17. เชื่อว่าทัศนศิลป์มีตัวบ่งชี้เด่น ๆ สี่ประการ คือ

17.1 ทัศนศิลป์ คืองานฝีมือ เป็นเรื่องของทักษะ

17.2 ทัศนศิลป์ คือการอนุรักษ์ศิลปะประเพณีนิยม เน้นการคิดขบ

17.2 ทัศนศิลป์ คืองานสร้างสรรค์พิเศษ เป็นเรื่องของการคิดสร้างสรรค์เป็นหลัก

17.3 ทัศนศิลป์คือ สื่อกลางสากลสำหรับทุกเชื้อชาติ จะเน้นที่ลักษณะของสีและ รูปทรงนัยสำคัญ

18. เชื่อในการยอมรับผู้เรียนมีความสำคัญ ต้องยอมรับตนเองว่าจะไม่เสียใจนะ

แนวความคิดความเชื่อดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับกิจกรรมระบายสี ในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนสอบทานเกิดความคิดเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบวิธีการที่เกิดขึ้น และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน

ดังนั้นการจะสอนวิชาการระบายสี (Painting) โดยให้เสรีภาพนักเรียนระบายตามที่เห็น ตามที่รู้ ตามที่คิด ตามที่รู้สึก ตามที่คาดฝันและตามเสรีภาพ โดยให้เขาได้ปฏิบัติจริงดังกล่าวนี มีสมมติฐานอยู่ที่ว่า

1. การทดลองทำจริงนั้น สามารถกำหนดตั้งเป็นปัญหา เพื่อทำการทดลองด้วยสีน้ำ ด้วยอุปกรณ์ตามความตั้งใจ ความใฝ่รู้ และความต้องการเฉพาะตนได้

2. การทดลองทำจริงนั้น สามารถสร้างสรรค์รูปแบบการระบายสีน้ำจากผลการทดลองนั้น ๆ ได้ และนำไปสร้างสรรค์ได้ตลอดไป

3. การทดลองทำจริง ๆ นั้น สามารถปลูกฝังทัศนคติเชิงใฝ่รู้ ตลอดไปสำหรับเราได้ สำหรับการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมร่วมกันนั้น เราเชื่อว่า การทำกิจกรรมสีน้ำ ผู้เรียน จะมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของสี วัสดุ มีทักษะในการใช้มือ ตา สมอง รู้จักใช้เวลาและบริเวณว่าง และมีทัศนคติที่ดีในเชิงเปรียบเทียบและสร้างสรรค์ทางศิลปะ และในที่สุดก็จะรู้ว่าการระบายสีน้ำนั้นง่าย

สำหรับด้านครูผู้สอนก็คาดหวังว่า ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตามที่จัดให้ ตามที่ตกลงกันอย่างเหมาะสม เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ คู่มีเวลา นอกจากนี้ก็คาดหวังว่าผู้เรียนจะนำประสบการณ์ไปประกอบอาชีพ หรือนำไปเป็นพื้นฐานสำหรับ

การศึกษาในระดับต่อไป หรือนำไปประกอบแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาวิชาชีพในการระบายสีต่อไป

พูดถึงความคิดเห็น ในที่นี้หมายถึง สภาพที่ทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือเป็นเรื่องเกิดขึ้นในใจ โดยได้รับการไตร่ตรอง พินิจพิจารณา ค้นหาความจริงอย่างรอบคอบตลอดเวลาที่ทดลองนั้น เป็นการแสวงหาความจริง ตามสภาพต่าง ๆ ที่ทำให้ปรากฏความคิดเห็น อาจบันทึกด้วยภาษาหรือแสดงออกโดยการพูดจาได้ถ้ามกััน

อาจมีคำถามว่า ความคิดเห็นที่ไม่สามารถบันทึกหรือแสดงออกโดยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งมีไหม คำตอบก็คือ ผู้แสดงออกควรรู้ว่า สิ่งใดควรแสดงออก สิ่งใดไม่ควรแสดงออก และการแสดงออกนั้นควรจุดประกายความคิดสร้างสรรค์เป็นดีที่สุด

อย่างไรก็ดี สามารถสรุปแบบกิจกรรมทดลองได้ เช่น

1. การระบายเรียบสีเดียว (Flat Wash Technique)
2. การระบายหลายสีอย่างเสรี (Free Paint)
3. การระบายสีหลายสีตามวิธีระบายเรียบ
4. ระบายบนเทปที่กำหนดให้
5. การระบายเรียบทับเส้นรอยแปรง
6. ระบายเรียบหลายสีโดยถูกจำกัดด้วยรูปทรง
7. ระบายเรียบบนพื้นที่ที่กำหนดให้
8. ระบายเรียบและเสรี (Free Flat-Wash)

จากการทดลองกิจกรรมปฏิบัติจริงตามเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์ ปรากฏเป็นแบบอย่างลักษณะต่างกันของรูปแบบสีน้ำ 6 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายสีเปียกบนเปียกเสร็จในเวลา (Simultaneous and Wet into Wet Painting)
2. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายเรียบ แห้งแล้วระบายทับได้หลายชั้น (Varieties of Layer and Under Painting)
3. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายเรียบหลายสี หลายน้ำหนักร (Dabbing and Patching Painting)
4. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายสีอ่อน-แก่ ผลัก-ดึง (Values and Push Pull Painting)

5. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายเรียบบนเส้นร่องรอยพู่กัน (Brush Virtuoso and Wash Painting)

6. รูปแบบที่เกิดจากวิธีล้างออก คัดเลือก ตัดต่อเติม (Eradicate and Wipping off Painting)

ได้ความหลากหลายรูปแบบที่เกิดจากการทดลองทำจริงนั้น อาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ลักษณะตามต้นแบบไม่ผิดเพี้ยน
2. ลักษณะตามการรับรู้เฉพาะตน
3. ลักษณะตามโครงสร้าง
4. ลักษณะตามความรู้สึก
5. ลักษณะตามสัญลักษณ์

อารี สุทธิพันธุ์ (2544 : สัมภาษณ์) ในเรื่องแนวคิดของผู้มิได้เรียนศิลปะมาโดยตรงเมื่อทดลองทำกิจกรรมแล้วมีประโยชน์ในด้านใดว่า

1. ช่วยเพิ่มความรู้เบื้องต้นทางจิตรกรรม ให้รู้ว่าจิตรกรรมนั้นประกอบด้วยสีบนระนาบรองรับ มีผู้ระบายสีตามที่เขาสงใจ เขามองเห็น เขาระบายเป็นรูปตามที่เขาคิดต้องการ มีคุณสมบัติเป็นสองมิติ กว้างยาว และเกิดความรู้สึกมิติที่สามแก่ผู้ดู สีที่ใช้ระบายก็เป็นไปตามความชอบ ชอบสีน้ำก็ใช้สีน้ำ ชอบสีน้ำมันก็ใช้สีน้ำมัน ชอบสีเทียนก็ใช้สีเทียน เป็นการถ่ายทอดรูปแบบด้วยสีโดยตรง ภาพลักษณะที่เห็นนั้นก็ประกอบด้วยสี (Painterly Image)

2. ช่วยให้ผู้สนใจเกิดความคิดว่า ภาพลักษณ์ที่เป็นสีนั้นมีค่าตรงที่ว่าผู้สร้างแต่ละคนแสดงความเป็นตัวของตัวเอง เป็นรูปจิตรกรรมที่คนนี้เขียนต่างกับอีกคนหนึ่งเขียน แม้ว่าจะเขียนเรื่องราวเนื้อหาสาระ (Subject Matter) คล้ายกัน หรือเรื่องเดียวกันก็ตาม นอกจากนี้ยังคิดได้ว่าการระบายสีกับการลงสีต่างกัน คนนี้ระบายสีโดยตรง (Painting) ส่วนอีกคนหนึ่งลงสีแนว ๆ (Coloring) เพราะลงตามรูปร่างที่ลาให้เห็น

3. ช่วยให้ผู้ดูเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมีคุณค่าต่างกัน ตามมุมมองของแต่ละคน คนหนึ่งชอบคน ชอบผู้หญิง ชอบผู้ชาย ก็ใช้สิ่งที่ชอบเป็นเรื่องราวสำหรับระบายสี ส่วนอีกคนหนึ่งชอบต้นไม้ หิน ธรรมชาติ ก็เพียงระบายสีตามสถานที่ที่ชอบนั้น (Local Painting)

4. ช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกว่า การดูรูปจิตรกรรมนั้นท่านต้องทำใจให้ได้ เพราะผู้สร้างแต่ละท่านระบายสีต่างกัน บางท่านระบายจากสิ่งของ จากวัตถุที่เขามองเห็น เขาได้ รับรู้และเห็นว่าน่าสนใจเป็นภาพลักษณะจากสีมือหนึ่ง (Firsthand Image) บางท่านระบายจากสิ่ง ที่ตนคิด ตนเองจินตนาการ หรือนั่งเทียนเอา โดยถือตามความถนัดและความรู้สึกของตน เป็น ภาพลักษณะสีมือสอง (Secondhand Image) ดังนั้นเมื่อท่านทำใจได้แล้ว ท่านชอบภาพลักษณะสี ของท่านใด ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของท่านส่วนหนึ่ง และข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้สร้างอีกส่วน หนึ่ง

5. ช่วยที่ท่านตระหนักว่าการดำรงอยู่ได้นั้น ต้องมีการรับเข้าและแสดงออกใน ปริมาณใกล้เคียงกัน หากเรารู้จักใช้มือ ตา และสมองผสานกัน ตอบสนองข้อมูลทางการเห็น แล้วรับเข้าและแสดงออกโดยใช้สีเป็นสื่อ ใช้เทคนิคกระบวนการของสีวัสดุนั้น ก็จะได้เป็นผล งานจิตรกรรมสมัยใหม่ ดังนั้นหากท่านดำเนินไปได้สะดวกและยังแสดงว่าใคร ๆ ก็สามารถ ระบายสีได้เท่า ๆ กับว่าเขาได้รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ด้วย

6. ช่วยให้ผู้สนใจเกิดความคิดว่า หากหาเวลาว่างวันละ 2 ชั่วโมง เพื่อเอามาใช้ ระบายสีหรือทำกิจกรรมอย่างอื่นตามที่ชอบ ก็จะได้จิตรกรรมที่สนองความสุขเท่า ๆ กับการนอน ได้ หากไม่ได้นอน 2 ชั่วโมงเอาแค่ 30 นาทีก็ยิ่งดี หรือหากนอนไม่หลับก็สามารถนอนคิดเกี่ยว กับจิตรกรรมได้ เพื่อที่จะนำแนวคิดนั้นมาใช้เป็นแนวทางสำหรับระบายสีต่อไป

7. ช่วยที่ท่านเข้าใจทัศนคติของผู้สร้างจิตรกรรมนั้น และอาจเข้าใจเลยไปถึงสภาพ สังคมที่ผู้สร้างจิตรกรรมนั้นผูกพันอยู่ ผู้สร้างท่านหนึ่งชอบระบายสีภาพเดินขบวน ภาพตลาดนัด การประท้วงเรื่องแรงงาน การชุมนุมเพื่อรวมกันแก้ปัญหาสังคม การทำบุญ การล้างบาปตาม วิธีการของศาสนา เมื่อเห็นภาพจิตรกรรมแล้วก็จะเข้าใจได้ทันทีว่า ผู้สร้างอยู่ในสังคมระบอบ ประชาธิปไตย เพราะผลงานสะท้อนสิทธิเสรีภาพให้เห็น

8. ช่วยที่ท่านตระหนักว่าสิทธิเสรีภาพของคนเรานั้นแสดงออกให้เห็นได้ทางหนึ่ง ก็โดยการระบายสี การเขียนภาพ โดยไม่ไปกระทบกระเทือนเสรีภาพของผู้ใด เมื่อผู้สร้างเขา ระบายสีแล้วนำมาแสดงให้เราดู เรามองเห็น รูปไหนดูได้ก็ดู ดูไม่ได้ ไม่รู้เรื่อง เวียนหัวก็ไม่ต้องดู เห็นแล้วชอบ อยากเข้าใจก็ซักถามผู้เขียน อ่านข้อความที่ผู้สร้างจิตรกรรมนั้นตีพิมพ์ประกอบ การแสดงในสูจิบัตร หากไม่มีก็อ่านคำวิจารณ์ที่ปรากฏ หากไม่มีอะไรเลยก็ซักถามผู้รู้ อย่างน้อย ก็ได้เรื่องเพื่อพัฒนา ความคิดได้

9. ช่วยที่ท่านใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจิตรกรรมที่ท่านรับรู้โดย การพูดคุยหรือเขียนแสดงความคิดเห็นเป็นภาษาหนังสือ เท่าที่ท่านสามารถสื่อสารกับผู้สร้างได้ ท่านอาจยกย่องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านเนื้อเรื่อง ด้านเทคนิคกระบวนการแสดงความคิดหวังที่ น่าจะเป็น สำหรับผู้สร้างท่านนั้น

10. ช่วยให้คุณตระหนักในกรรมวิธีของจิตรกรรม ซึ่งมีการใช้เทคนิคและสีวัสดุหลากหลาย อาจใช้สีผสมกับสิ่งของวัตถุที่เป็นจริง อาจใช้ผ้าประสมประสานกับกระดาษและสี อาจใช้ระบายเพียงข้อมือเฉพาะแขน ระบายทั้งตัวบนระนาบรองรับต่าง ๆ กัน และท่านจะประจักษ์ได้ด้วยตัวท่านเองว่าจิตรกรรมที่แสดงรายละเอียดมากนั้น อาจเป็นเพราะผู้สร้างคัดลายมือเก่ง เพราะเขียนเฉพาะข้อมือเท่านั้น รูปที่เกิดจากข้อมือมีความละเอียดชัดเจนต่างกับรูปที่เกิดจากแขนและการระบายทั้งตัว

11. ช่วยให้คุณตระหนักได้ด้วยตนเองว่า สิ่งที่ท่านมองเห็นและท่านรับรู้มันต่างกับความเป็นจริง (Appearance and Reality) และเมื่อนำมาคิดแล้วถ่ายทอดเป็นรูปแบบของการแสดงออก (Form of Expression) ก็จะต้องต่างกันอีก ดังนั้นภาพลักษณ์สีจึงไม่เป็นไปตามความเป็นจริงแต่อย่างใด ใครที่คิดว่าจิตรกรรมต้องเหมือนสิ่งนั้น เหมือนสิ่งนี้ คงต้องถามตัวเองว่าทำไมไปจำกัดความคิดอยู่เพียงแค่นั้น จะขยายความคิดตามสิทธิเสรีภาพในการคิดให้กว้างและหลากหลายมิดีกว่าหรือ

12. ช่วยให้คุณตระหนักได้ด้วยตนเองว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปเสมอไม่แน่นอน รวมทั้งการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตของเราเองด้วย เมื่อท่านเห็นภาพลักษณ์สี แล้วก็จะกระตุ้นให้ท่านมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงที่ผู้สร้างจิตรกรรมถ่ายทอดการเปลี่ยนแปลงนั้น ให้เห็นในลักษณะของการเคลื่อนไหว โดยระบายสีให้มีรูปแบบซ้ำซ้อนกัน รูปร่างขอบคมชัด ขอบพร่ามัว ประสานกันในทิศทางเดียวกัน โดยการลำดับความอ่อนแก่ของสี ตามลำดับส่องสว่างของสีเหล่านั้น

13. ช่วยให้คุณเกิดความคิด สามารถสรุปได้ด้วยความสามารถและประสบการณ์ของท่านว่า ผลงานจิตรกรรมนั้นเป็นภาพลักษณ์สีที่สร้างสรรค์จากการรับรู้ทางการเห็นของผู้สร้าง จากความรู้สึกของผู้สร้างตามสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้ภาพลักษณ์จากสีจริง

14. ช่วยให้คุณตระหนักได้ด้วยตนเองว่า การคาดหวังสิ่งใดของคนเรานั้น ผลมักจะออกมาเสมอว่า ความสมหวังน้อยกว่าความไม่สมหวัง ผู้สร้างจิตรกรรมเขาอาจต้องระบายสีมากตามที่ได้ตั้งความหวังไว้ ตามความรู้สึกแสดงออกของเขา แต่เขาอาจได้ภาพที่สมหวังของเขาเพียงรูปหรือสองรูป หรืออาจไม่ได้เลย แต่สิ่งเหล่านั้นหาได้เป็นเครื่องบั่นทอนความหวังของเขาแต่อย่างใดไม่ ตรงกันข้ามกับเป็นสิ่งทำลายเสรีภาพของการแสดงออกของเขามากมาย

15. ช่วยให้คุณตระหนักว่า เมื่อสิ่งนี้ ๆ มีอยู่ สิ่งนี้ ๆ ย่อมเกิดขึ้น ซึ่งเป็นเหตุผลที่สัมพันธ์กับเงื่อนไข หากท่านเป็นคนชอบลงมือทำด้วยตนเอง ท่านจะเกิดคำถามในใจว่า มันจะเป็นไปได้ หรือหากมันเป็นไปได้แล้วต่อไปมันจะเป็นอย่างไร ท่านจะคุมมันได้ไหม? จะนำเอามาใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ จะเป็นผลรวมของกระบวนการคิด และกระบวนการกระทำที่ประสม

ประสานกันของผู้สร้างจิตรกรรม ผู้สร้างจิตรกรรมที่เชื่อมั่นในการแสดงออกของตนเอง ด้วยสี และเนื้อหาสาระที่เขาสนใจคำตอบนี้คงช่วยให้ท่านเข้าใจและมองเห็นภาพของจิตรกรรมเป็นเรื่องของความชอบไม่ชอบ เป็นเรื่องของการพัฒนาเทคนิคจากสีวัสดุที่เป็นสี เป็นกระบวนการจนในที่สุดเป็นความสำเร็จ บางคนเคยบอกว่าเรื่องของจิตรกรรมเป็นเรื่องที่ทำหายคนรุ่นใหม่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเวลา และสาระสำคัญในการดำรงอยู่จริง ๆ

ทัศนคติ ทัศนคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่บุคคลจะตอบสนองสิ่งต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ บุคคล สิ่งของ สถานการณ์ แนวคิดและพฤติกรรม หรืออื่น ๆ ในทางบวกหรือลบ ทัศนคติมืองค์ประกอบ 3 ประเภท คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ
2. องค์ประกอบทางอารมณ์ ได้แก่ ความรู้สึกที่ดี-ไม่ดี ชอบ-ไม่ชอบ ต่อสิ่งต่าง ๆ
3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม ได้แก่ แนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ

อารี สุทธิพันธุ์ (2544 : สัมภาษณ์) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสอนสีน้ำ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered) ซึ่งทุกคนสามารถระบายสีน้ำได้ เมื่อระบายแล้วจะเกิดทักษะจากประสบการณ์และทัศนคติจากผลงานตามแนวทางการเรียนการสอนที่ว่า ผู้เรียนจะได้รับความรู้ ได้มีทักษะ และได้มีทัศนคติจากประสบการณ์นั้น ๆ (Knowledge, Skill, Attitude) ว่า

เรื่องของความรู้ จะต้องตกลงกันให้แนก่อนว่ามีความสำคัญมากสำหรับครูศิลปะ เพราะเหตุว่าเมื่อมีความรู้แล้ว ก็สามารถสร้างสรรค์ภาพลักษณ์ที่มีความรู้เป็นพื้นฐานข้างหลังได้

สำหรับความรู้ ผมอยากอธิบายรวมกันกับความคิด เป็นเรื่องของความรู้คิดและความคิด เป็นเรื่องของสมอง โดยพิจารณาจากปัจจัยเหตุที่ทำให้คนเราคิดจากสิ่งเร้า (Stimulation) สามกลุ่ม คือ 1. สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดปัญหา 2. สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความต้อการ และ 3. สิ่งเร้าที่ทำให้สงสัยสิ่งเร้าทั้งสามประการนี้ เป็นต้นเหตุให้เราคิดและตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดเป็นความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ที่ได้เสนอแนะให้คิดสามแนวทางอีกเช่นกัน เช่น 1. คิดหลังจากเพิ่มแรงเข้าไปในภาพลักษณ์นั้น 2. คิดหลังจากเปลี่ยนมุมมอง และ 3. คิดหลังจากที่ได้ลดทอนย่อให้เล็กลง (Motion-Direction-Reduction)

ในตอนนี้จะขยายผลจากการรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ที่มีความรู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง โดยจะเริ่มจากคำถามที่ว่า 1. ความรู้คืออะไร และ 2. ความรู้มาจากไหน มีความสำคัญมากน้อยเพียงใดจนกลายเป็นการรู้คิด และการรู้คิดนั้น ๆ ได้มาจากแหล่งใดในแวดวงศิลปะที่มองเห็น

คำถามแรกที่ว่า ความรู้คืออะไร ตอบตามสามัญสำนึกได้ว่า ความรู้คือสิ่งที่ได้จากรู้ก่อน เรารู้อะไรเป็นอะไร อะไรอยู่ที่ไหน หลังจากที่รู้แล้ว ก็นำสิ่งที่รู้มาจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง ได้เป็นความรู้ (Know--- >Knowledge)

การรู้ก่อนนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. รู้เรื่องทั่วไป 2. รู้เรื่องเฉพาะ 3. รู้วิธีทำ และ 4. รู้ว่าจะทำอะไร (Know that, Know that on, Know how to do, Know What to do)

สำหรับคำถามที่สองที่ว่า ความรู้ได้มาจากไหน สามารถตอบได้ว่า ความรู้ได้มาจากแหล่งความรู้คิดเด่น ๆ 4 ทาง คือ

1. ความรู้คิดที่ได้มาจากเหตุผล (Rational)
2. ความรู้คิดที่ได้มาจากการทดลอง (Empiricle)
3. ความรู้คิดที่ได้มาจากการได้ถาม สงสัย (Inquiry)
4. ความรู้คิดที่ได้มาจากการครุ่นคิด แวบขึ้น (Intuition)

แหล่งความรู้คิดดังกล่าวทั้ง 4 นี้ สามารถอธิบายขยายผลคลุมพื้นที่ได้จากต้นคิด ตามมุมมองของนักปรัชญา จนได้เป็นการรู้คิดบนเส้นทางตามหมายเลข 1-4 ดังต่อไปนี้

1. ความรู้คิดที่ได้มาจากเหตุผล เส้นทางหมายเลข 1 ต้นคิดคือ เรอเน่ เดส์การ์ต (Rene Des' Cartes. 1596-1560) เรอเน่ เชื่อกล้ายกับโสกราตีส ที่เชื่อว่า ความรู้ที่แน่นอนจะได้มาก็ด้วยการใช้เหตุผลเท่านั้น เราไม่สามารถเชื่อสิ่งที่หนังสือเก่าบอกกระทั่งประสาทสัมผัสก็เชื่อไม่ได้ เรอเน่มองว่า เหตุผลเป็นที่มาของการรู้จริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราไม่สามารถยอมรับว่าจะอะไรจริง จนกว่าเราจะรับรู้มันได้อย่างชัดเจนเสียก่อน โดยการแตกปัญหาที่ซับซ้อนให้เล็ก เป็นส่วนย่อย ไม่ซับซ้อน แล้วพิจารณาคิดส่วนย่อย ทำให้ง่ายด้วยความคิดทุกเหตุและผล หรือทำให้ง่ายด้วยความคิดที่สร้างขึ้น หรือด้วยความคิดที่มาจากโลกภายนอก หรือด้วยความคิดที่ติดตัวเรามา ทบทวนเปรียบเทียบอย่างมีเหตุผล เดส์การ์ตดูให้เริ่มจากการสงสัย เมื่อคนเราสงสัยก็จะคิดได้ และเมื่อคิดได้ ก็เป็นคนได้ เขาพูดว่าฉันคิด ดังนั้นฉันจึงมีอยู่ เขาสรุปอย่างน่าฟังว่า เหตุผลและการมีอยู่มีความสัมพันธ์กัน สิ่งใดที่เราสามารถใช้เหตุผลได้อย่างชัดเจน สิ่งนั้นย่อมต้องมีอยู่ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการรู้คิด ที่น่าสนใจยิ่ง นี้เป็นเส้นทางหมายเลข 1 ของการรู้คิด

2. ความรู้คิดที่ได้มาจากการทดลอง เส้นทางหมายเลข 2 ต้นคิดคือ จอห์น ล็อก (John Lock. 1632-1704) ล็อก มองว่าไม่มีสิ่งใดที่ไม่ได้มาจากการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส และเมื่อเห็นว่าประสาทสัมผัสสำคัญ เพราะช่วยให้เกิดความคิด ล็อกก็มองต่อไปว่า มนุษย์มีจิตใจว่างเปล่า เหมือนกระดาษขาว เมื่อมีความอยากรู้อยากเห็นอยากสัมผัส ก็ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาจทำได้ใช้วิธีลองผิดลองถูก หรือวิธีทดลองปฏิบัติจริง และเขาไม่เห็นด้วยกับพวกเหตุผลที่ว่า มีความคิดมาจากภายนอก มีความคิดที่สร้างขึ้น และมีความคิดที่ติดตัวมาเพื่อแสวงหาเหตุและผลเขาให้เหตุผลว่า

ต่าง ๆ ปรากฏต่อเราอย่างไร คล้ายกับเราได้คิดว่าน่าจะเป็นอย่างนั้นกับมันเป็นอย่างนั้นอยู่ แล้วมันเป็นไปได้ไหม มันเป็นไปได้แล้ว

สามารถกล่าวได้ว่า ทางสายกลางระหว่างเส้นทางหมายเลข 1 เหตุผลและเส้นทางหมายเลข 2 ทดลองจริง คานท์ประสบความสำเร็จในการเปิดทางสายกลางที่ว่า เรา รู้คิดได้แต่สิ่งต่าง ๆ ปรากฏต่อเราอย่างไร จะมีเหตุผลมีการทดลองได้ผลอย่างไรก็ตามที่ อยู่ที่ตัวเราเองทั้งสิ้น

ตัวเราเป็นต้นแบบของเจตจำนงเสรี เมื่อเราเลือกที่จะไม่เห็นแก่ตัว แม้ว่าการเลือกของเรา มันจะทำให้เราเสียประโยชน์ ก็แสดงว่าเรากำลังใช้เสรีภาพของเราตามเจตจำนงเสรีของเราแล้ว และตอนนี้ก็อยู่เสมอกับคนเราสามารถตกเป็นทาสของความหลงในตัวตนของตนเองได้ง่าย เสรีภาพและเจตจำนงเสรีจะช่วยดึงให้เราพ้นจากสิ่งเหล่านั้น ถึงตรงนี้สามารถกล่าวได้ว่า เส้นทางหมายเลข 3 มีส่วนประสานเส้นทางหมายเลข 1 และหมายเลข 2 ที่ผ่านมาก่อน เป็นเส้นทางแสดงออกที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการรู้คิดของคนเรา และแวดวงศิลปะที่มองเห็นเป็นอย่างมาก

4. ความรู้คิดที่ได้มาจากการครุ่นคิด การแวบขึ้น เส้นทางหมายเลข 4 ต้นคิดคือ อังรี แบร์กซอง (Henri Bergson. 1859-1941) แบร์กซองมองว่าความรู้ทั้งหลายอยู่ในปัญญาของมนุษย์ เป็นความฉลัด หลังจากที่ได้คิดทบทวน สอบทานด้วยการใช้สติปัญญาแล้ว ก็จะได้เป็นความคิดรวบยอดเฉพาะเป็นความรู้บางส่วนหรือทั้งหมด เพื่อนำไปคิดต่อไป การคิดต่อ การครุ่นคิด การคิดทบทวน เฉพาะบางเรื่องบางประเด็นเป็นศักยภาพของจิตใจ ซึ่งบางทีก็สามารถอธิบายให้คนอื่น เข้าใจร่วมด้วยได้ บางทีก็ไม่สามารถอธิบายได้เว้นไว้แต่คนนั้นจะต้องครุ่นคิด ทบทวนในเรื่องเดียวกันนั้น หรือในประเด็นนั้น ๆ โดยเฉพาะเรื่องของการครุ่นคิดนี้ นักปรัชญาบางท่านมองในกรอบของประวัติศาสตร์ เช่น เฮเกล มองว่า ความคิดเคลื่อนไหว ถูกชะให้ไหลไปตามกระแสของชนบในอดีต และเงื่อนไขทางวัตถุที่มี ปรากฏในเวลานั้น คือเรื่องที่เรากำหนดว่าจะต้องคิดประวัติศาสตร์เหมือนกับแม่น้ำสายหนึ่งที่มีการเคลื่อนไหว ทุกทุกจุด ตรงที่ใดที่หนึ่ง บริเวณใด บริเวณหนึ่งอยู่เสมอ บางส่วนบางตอนในแ่งมุมของประวัติศาสตร์ ประเด็นต่าง ๆ จะถูกกำหนดโดยน้ำตกที่ท่วมวน และน้ำวนที่ต้นน้ำเคลื่อนไปคล้ายกับในธรรมชาติซึ่งถูกกำหนดโดยก้อนหินข้างตลิ่ง

เหตุผลเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหว เป็นกระบวนการ เป็นเรื่องก้าวหน้า ความรู้ของคนเราขยาย และก้าวหน้าตลอดเวลา จากการรู้จักตัวเองไปสู่การพัฒนาตัวเอง คนเราจะอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นสังคมไม่มีใครลาออกจากสังคมได้ ดังนั้นบนเส้นทางหมายเลข 4 จึงเป็นเส้นทางที่ต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ครุ่นคิดตลอดเวลา ต้องลงมือกระทำจริงอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ได้ความรู้คิดในประเด็นต่าง ๆ สม่าเสมอ และพัฒนาต่อไปด้วย

ความคิดเกี่ยวกับเหตุและผลดังกล่าว มีประเด็นโต้แย้งได้คือ

1. ถ้าทุกคนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลติดตัวมาก็จะมีความคิดอย่างนั้นเท่า ๆ กันทุกคน และเป็นความคิดอย่างเดียวกัน คล้ายกับร่างกายมีแขนขาอย่างนั้นจริงหรือ

2. แม้ว่าทุกคนจะมีความคิดเหมือนกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าความคิดนั้นจะต้องติดตัวมา

3. การที่เราทำได้และทำอะไรได้นั้น เพราะประสบการณ์และการลองผิดลองถูกของเราต่างหาก เหตุผลมันแก้ไขอะไรไม่ได้ ความรู้ที่แท้จริงควรมาจากการทดลองทำจริงจากประสาทสัมผัสต่างหาก นี่เป็นเส้นทางหมายเลข 2 ของการรู้จัก

3. ความรู้ที่ได้มาจากการรับรู้ สงสัย ประทับใจ ได้ถาม เส้นทางหมายเลข 3 ต้นคิด คือ เดวิด ฮิวม์ (David Hume. 1711-1776) ฮิวม์มองว่า ความรู้ทั้งหลายเกิดจากความประทับใจ ซึ่งเป็นต้นเหตุของการรับรู้ที่มีค่ายิ่ง โดยฮิวม์ เชื่อว่าการรับรู้ของคนเรามีสองลักษณะคือ สิ่งที่เราเรียกว่า ภาพประทับใจ และมโนภาพ การรับรู้โลกภายนอกของเราเป็นภาพประทับใจ และความจำเกี่ยวกับสิ่งประทับใจเป็นมโนภาพ มโนภาพคือ ภาพที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับรู้มีภาพประทับใจแล้วเขาขยายความต่อไปอีกว่า จิตมีความสามารถในการติดต่อ ประกอบภาพขึ้นใหม่อย่างน่าทึ่ง หลังจากการรับรู้จากประสาทสัมผัสที่ประทับใจแล้ว ผังเข้าไปในจิตใจแล้วได้เป็นมโนภาพแล้ว จิตก็ยังสามารถจัดลำดับมโนภาพได้อีก เป็นมโนภาพเชิงเดี่ยว และมโนภาพเชิงซ้อน และทั้งยังเปิดประเด็นต่าง ๆ ของการรู้จักอีก เช่น ประเด็นของการประสานสัมพันธ์กัน (Law of Association) ประเด็นของความคล้ายคลึงกัน (Law of Similarity) และประเด็นของความใกล้ชิดกัน (Law of Closure)

ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากความประทับใจและการรับรู้ ก่อให้เกิดความสงสัยบนเส้นทางหมายเลข 3 นี้ สามารถทำให้ผู้สนใจเปิดประเด็นโต้แย้งได้หลากหลาย อย่างไรก็ตามก็ตีหนักคิดในกรอบของความประทับใจและการรับรู้ ยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่า ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้แย้งกันนั้นไม่มีผลสรุปเป็นแพ้หรือชนะเหมือนกับการแข่งกีฬา แต่เป็นเรื่องของความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ คล้ายกับว่าสภาได้ผ่านกฎหมายฉบับนี้ออกมา ดังนั้นผู้เป็นพลเมืองของประเทศจึงควรปฏิบัติตามกฎหมายนี้ ทั้ง ๆ ที่ในหลายครั้งกฎหมายดังกล่าวขัดแย้งกับความเชื่อของประชาชน และเสียความรู้สึกด้วย

ผู้ร่วมเดินบนเส้นทางหมายเลข 3 นี้ ท่านหนึ่งคือ อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant. 1724-1804) คานท์ มองว่า ความรู้ไม่ได้เกิดจากการคิดหาเหตุผลอย่างเดียว หรือไม่ได้เกิดจากการรับรู้ ตามประสบการณ์แต่ละเรื่อง แต่มันเกิดจากประสาทสัมพันธ์กันระหว่างรูปและเนื้อหาสาระ (Form/Content) หมายความว่า ระหว่างสิ่งต่าง ๆ อย่างที่มันเป็น กับสิ่งต่าง ๆ อย่างที่ปรากฏต่อการรับรู้ของเรา เราไม่สามารถมีความรู้ที่แน่นอนเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ อย่างที่มันเป็น เราผู้ได้แต่ว่าสิ่ง

บนเส้นทางทั้ง 4 หมายเลขดังกล่าว ที่พาดผ่านบนพื้นที่แหล่งความรู้ที่ตอบคำถามที่ว่า ความรู้คิดได้มาจากไหน สามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อตอบคำถามในแวดวงของศิลปะที่มองเห็น หรือทัศนศิลป์ได้ เช่น เมื่อมีคำถามว่า การรู้คิดในแวดวงศิลปะที่มองเห็น เป็นความรู้คิดได้มาจากแหล่งใด ก่อนตอบคำถามนี้ควรจับกลุ่มความรู้แบ่งเป็น 2 พวก คือ พวกความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้ และพวกความรู้ที่เก็บไว้เป็นเจ้าของ (Applicable Knowledge = Possesive Knowledge) ความรู้ทั้งสองกลุ่มนี้ ผู้สนใจศิลปะสมัยใหม่ ต้องให้ความสำคัญเท่า ๆ กัน และเมื่อคำถามอยู่ที่การรู้คิดในแวดวงศิลปะที่มองเห็น ก็คงต้องทบทวนให้ตรงกันว่า เป็นคำถามที่เกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปะที่มองเห็นและศิลปะที่มองเห็นนั้น เป็นศิลปะที่มองเห็นแขนงใด การลาก (Drawing) การระบายสี (Painting) การแสดง (Performing) การปั้น (Modelling) การออกแบบ (Designing) ฯลฯ

เราอาจตอบคำถามได้ตามรูปแบบของทัศนศิลป์ที่เห็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแขนงการลากและการระบายสี ซึ่งมีลักษณะเด่น 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะตามต้นแบบไม่ผิดเพี้ยน ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 1 หมายเลข 2 หมายเลข 3
2. ลักษณะตามการรับรู้เฉพาะตน ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 2 หมายเลข 3
3. ลักษณะตามโครงสร้าง ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 1 หมายเลข 3
4. ลักษณะตามความรู้สึก ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 3 หมายเลข 4
5. ลักษณะตามสัญลักษณ์ ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 1 และหมายเลข 3

คำตอบตามลักษณะรูปแบบการลากและการระบายสีดังกล่าว เป็นการนำเสนอเพื่อให้เกิดการครุ่นคิด และคิดทบทวนต่อไป ซึ่งในที่สุดก็คาดว่าจะเป็นความคิดใหม่ การกระทำใหม่ที่สามารรถอธิบายให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้

และในที่สุดก็สามารถเปิดประเด็นใหม่ ๆ ได้ในแวดวงของศิลปะที่มองเห็น เช่น ประเด็นเกี่ยวกับการเลียนแบบธรรมชาติ (The Imitation of Nature) ประเด็นเกี่ยวกับการแสดงออกส่วนตัว (The Expression of Self) และประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์จินตนาการ (The Creation of Imagination)

สอดคล้องกับความคิดใหม่ที่ว่า

ความจริงเป็นเรื่องยากที่มนุษย์เราเข้าใจได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ทุกแง่มุมโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะความจริงประกอบด้วยความหลากหลาย ที่น่าสนใจและสำคัญยิ่งก็คือ การเปิดประเด็นใหม่ ๆ ในแง่มุมต่าง ๆ ของความจริงของคนแต่ละยุคแต่ละสมัยต่างหากที่ควรรู้และต้องศึกษา หากเป็นที่เข้าใจได้ตรงกันก็จะพบว่า ความจริงไม่ใช่เรื่องสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่ว่า เมื่อเรายอมรับบางเรื่องว่าเป็นความจริงแล้ว สิ่งที่เรายอมรับนั้น จะมีผลอย่างไร และจะทำให้เราเป็นอะไรต่างหาก

และขณะเดียวกันก็ต้องนึกเกี่ยวกับการรู้คิดอยู่เสมอว่า

จงอย่าเชื่อโดยไร้เหตุผลและโดยไม่ได้ตรองให้ถี่ถ้วนลึกซึ้ง จงอย่าเชื่อง่าย ๆ ถึงแม้
ข้อเขียนนั้นจะมาจากตำราหรือจากอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะข้อความที่
อ่างนั้นอาจคัดลอกมาไม่ครบถ้วน หรือปราชญ์ผู้นั้นอาจเขียนไว้เมื่อตอนที่ยังขาดความแตกฉานทาง
วิชาการ

ความรู้ ความคิด และความหมาย น่าจะต้องเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้น
การตอบคำถามจึงต้องนำลักษณะและการรู้คิดมาตอบรวมกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 โปรแกรมศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม ปีการศึกษา 2544 โดยการแบ่งกลุ่ม (Stratified) ก่อน 70 คน เป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและกลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการตรวจสอบถามนักศึกษาทั้งสองกลุ่มถึงพื้นฐานการเรียนวาดเขียนที่มีลักษณะของแต่ละกลุ่มเหมือนกัน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 โปรแกรมศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม ปีการศึกษา 2544 จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มละ 15 คน

กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา

กลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ได้แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาแผนการสอนจิตรกรรมสีน้ำระบบ เอ. เอส.

- 1.1 เอกสารประกอบการสอนจิตรกรรมสีน้ำ ของ อารี สุทธิพันธ์

- 1.2 ผลงานวิจัยเรื่องการศึกษารเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การระบายสีน้ำของ

นักศึกษาวิทยาลัยครู โดยการสอนระบบ เอ. เอส. กับการสอนแบบปกติ ปริญญาโท กศ.ม. (ศิลปศึกษา) ของประเสริฐ ศีลรัตนา

2. สร้างเกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำของนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเขียนวาดเขียนต่างกัน มีด้วยกัน 4 ประเด็น ดังนี้

- 2.1 การใช้สี
- 2.2 การถ่ายทอด
- 2.3 การออกแบบพื้นภาพ
- 2.4 กลวิธีการเขียนภาพ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการสอนจิตรกรรมสีน้ำระบบ เอ.เอส.

1.1 ศึกษาจากคำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ ความมุ่งหมาย ขอบข่าย ว่าครอบคลุมเนื้อหาของวิชาเรียนอย่างไรบ้าง

1.2 ศึกษารายละเอียดจากเนื้อหา ตำรา แผนการสอนที่ผ่านมา คู่มือ แบบเรียนต่าง ๆ แผนการสอนระบบ เอ.เอส. ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสาร บทความที่เกี่ยวข้องกับสีน้ำ

1.3 สัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ทางการสอนระบบ เอ.เอส. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) อารี สุทธิพันธุ์

1.4 กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการสอนว่าครอบคลุมเนื้อหาที่จะวัดหรือไม่

1.5 การสร้างแผนการสอน แผนการสอนแต่ละแผนมีจำนวน 3 คาบ ๆ ละ 50 นาที

1.6 นำแผนการสอนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ ศาสตราจารย์(พิเศษ) ยาริ สุทธิพันธุ์ อาจารย์โกศล พิณกุล ภาควิชาศิลปะ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตโชนดิเวช และรองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ภาควิชาออกแบบทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พิจารณาตรวจสอบ

1.7 นำข้อแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข

2. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างเกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำ

3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานสีน้ำและครุติลปะที่มีประสบการณ์การสอนสีน้ำ มีรายชื่อดังนี้

1. ศาสตราจารย์(พิเศษ) อารี สุทธิพันธ์
 2. ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ ภาควิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
 3. รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ภาควิชาออกแบบทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 4. อาจารย์โกศล พิณกุล ภาควิชาศิลปะ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตชวติเวศ
 5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพศร ณ นครพนม ภาควิชาศิลปะ สถาบันราชภัฏ นครปฐม
 6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุกูล ชมภูนิช ภาควิชาศิลปะ สถาบันราชภัฏนครปฐม
4. นำข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาสร้างเกณฑ์การประเมินผลงานการวาดภาพระบายสีน้ำ

เกณฑ์การประเมินผลงานการวาดภาพระบายสีน้ำ

1. การใช้สี
 - 1.1 การใช้สีให้มีความกลมกลืนกันตามวงแผนสี
 - 1.2 การใช้สีให้มีความตัดกันตามวงแผนสี
 - 1.3 การใช้สีแสดงลักษณะแสงเงา
 - 1.4 การใช้สีแสดงบรรยากาศ
2. การถ่ายทอด
 - 2.1 การถ่ายทอดลักษณะเหมือนจริง
 - 2.2 การถ่ายทอดลักษณะตัดทอน
 - 2.3 การถ่ายทอดลักษณะนามธรรม
3. การออกแบบพื้นภาพ
 - 3.1 การจัดวางภาพและพื้นที่ทับซ้อนกัน

- 3.2 การจัดวางภาพและพื้นที่แสดงความต่อเนื่องกัน
- 3.3 การจัดวางภาพและพื้นที่ให้เกิดดุลยภาพ
- 3.4 การจัดวางภาพและพื้นที่ให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษ
4. กลวิธีการเขียนภาพ
 - 4.1 การระบายสีแบบทับซ้อนกัน
 - 4.2 การระบายสีแบบเกลี่ยเรียบ
 - 4.3 การระบายสีแบบแสดงรอยฝีแปรง
 - 4.4 การระบายสีแบบแสดงความโปร่งใส
 - 4.5 การระบายสีแบบเปียกบนเปียก
 - 4.6 การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง
 - 4.7 การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง
 - 4.8 การระบายสีแบบไหลซึม
 - 4.9 การระบายสีโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบ
5. วิธีการหาคุณภาพของเกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำ
 - 5.1 นำเกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบ

ความถูกต้อง

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) อารี สุทธิพันธุ์
รองศาสตราจารย์ วรณรัตน์ ตั้งเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ

5.2 นำเกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำไปทดลองที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อหาเวลาที่เหมาะสมและปรับปรุงเกณฑ์การประเมินจิตรกรรมสีน้ำ

5.3 นำผลที่ได้จากการทดลองมาแก้ไขและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจตรวจอีกครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม ใช้ระยะเวลาในการสอน จำนวน 5 สัปดาห์ ๆ ละ 3 คาบ ๆ ละ 50 นาที

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมผลงานของนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม จำนวน 30 ภาพ ซึ่งได้จากการทดสอบหลังการเรียน 5 สัปดาห์แล้ว โดยกำหนดให้นักศึกษาวาดภาพทิวทัศน์จากสถานที่จริง ในเวลา 2 ชั่วโมง

3. ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนในสถาบันราชภัฏนครปฐมเป็นผู้ช่วยตรวจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพสร ณ นครพนม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรม
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้วิธี t-test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลงานวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอตารางเปรียบเทียบข้อมูลการศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส. ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนต่างกัน

ตาราง 1 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง”

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ ภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง”	นักศึกษาจบจาก วิทยาลัยอาชีวศึกษา N = 15		นักศึกษาจบจาก มัธยมศึกษา N = 15		P
	X	S	X	S	
ด้านการใช้สี	1.27	0.70	1.67	1.11	.25
ด้านการถ่ายทอดภาพ	1.13	0.35	1.07	0.26	.11
ด้านการออกแบบพื้นภาพ	2.00	1.56	3.07	1.39	.06
ด้านกลวิธีการเขียนภาพ	4.80	2.65	5.67	2.02	.32

จากตาราง 1 แสดงว่า นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษามีคะแนนผลงานจิตรกรรมสีน้ำในด้านการใช้สีด้านการถ่ายทอดภาพ ด้านการออกแบบพื้นฐานด้านกลวิธีการเขียนภาพ แตกต่างกับนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อสังเกตที่พบจากผลงานจิตรกรรมสีน้ำของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มที่วาดภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง นักศึกษาแสดงออกอย่างเสรีภาพ มีการลดทอนเนื้อหาของภาพที่เห็นจากความเป็นจริง นักศึกษาทั้งสองกลุ่มแสดงออกในเรื่องของสีใกล้เคียงกันตามวงจรสี ด้านการออกแบบพื้นภาพ การแก้ปัญหาด้านการจัดภาพได้ดีกว่า ภาพหุ่นนิ่งดอกไม้เนื่องมาจากภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้างมีเนื้อหาขนาดใหญ่ มีรายละเอียดมาก นักศึกษาใช้การระบายสีเป็นแผ่นใหญ่ ๆ ทับซ้อนกันไม่คำนึงถึงรายละเอียดส่วนย่อย ทำให้การจัดภาพและการระบายสีทับซ้อนกันแบบง่าย ๆ และยังใช้เทคนิคในการแก้ปัญหาด้านการระบายสีด้วยการใช้เทปกาวกันเพื่อต้องการการเว้นขาวและใช้วิธีการชุดสีให้ปรากฏร่องรอยบนพื้นผิวของกระดาษ

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ภาพทิวทัศน์”

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ ภาพทิวทัศน์”	นักศึกษาจบจาก วิทยาลัยอาชีวศึกษา N = 15		นักศึกษาจบจาก มัธยมศึกษา N = 15		P
	X	S	X	S	
ด้านการใช้สี	1.33	0.90	1.33	0.90	1.00
ด้านการถ่ายทอดภาพ	1.00	0.00	1.00	0.00	-
ด้านการออกแบบพื้นภาพ	2.60	1.45	3.33	1.18	.14
ด้านกลวิธีการเขียนภาพ	3.93	1.79	4.60	1.64	.30

จากตาราง 2 แสดงว่า นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษามีคะแนนผลงานจิตรกรรมสีน้ำในด้านการใช้สีด้านการถ่ายทอดภาพ ด้านการออกแบบพื้นฐานด้านกลวิธีการเขียนภาพ แตกต่างกับนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อสังเกตจากผลงานจิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์ของนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม นักศึกษาทั้งสองกลุ่มแสดงออกในผลงานจิตรกรรมคล้ายกัน แต่ในการวาดภาพทิวทัศน์ นักศึกษาใช้วิธีการระบายสีส่วนรวมเพื่อกำหนดการจัดภาพก่อน ไม่คำนึงถึงรายละเอียดส่วนย่อย เป็นเพราะต้นแบบจริงนั้นมีขนาดกว้างใหญ่ นักศึกษาสามารถกำหนดเลือกมุมมองในการจัดภาพได้ดีกว่าภาพดอกไม้หุ่นนิ่ง นักศึกษาทั้งสองกลุ่มจะไม่ร่างภาพก่อนแต่ใช้สีน้ำหนัก่อนกำหนดพื้นที่ส่วนรวมก่อนแล้วจึงเพิ่มรายละเอียดทีหลัง ทำให้การจัดภาพดีกว่าภาพหุ่นนิ่งดอกไม้

ตาราง 3 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ภาพดอกไม้”

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ ภาพดอกไม้”	นักศึกษาจบจาก วิทยาลัยอาชีวศึกษา N = 15		นักศึกษาจบจาก มัธยมศึกษา N = 15		P
	X	S	X	S	
ด้านการใช้สี	1.27	0.46	1.20	0.77	.78
ด้านการถ่ายทอดภาพ	1.00	0.00	1.00	0.00	-
ด้านการออกแบบพื้นภาพ	2.53	1.68	2.60	1.30	.90
ด้านกลวิธีการเขียนภาพ	3.80	1.70	3.40	1.55	.51

จากตาราง 3 แสดงว่า นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษามีคะแนนผลงานจิตรกรรมสีน้ำในด้านการใช้สีด้านการถ่ายทอดภาพ ด้านการออกแบบพื้นฐานด้านกลวิธีการเขียนภาพ แตกต่างกับนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อสังเกตผลงานจิตรกรรมสีน้ำภาพหุ่นนิ่ง ดอกไม้ ต้นแบบเป็นดอกไม้อยู่ในแจกัน การวาดภาพของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มออกมาคล้ายกัน แต่มีลักษณะไม่ดี เท่ากับภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง และภาพทิวทัศน์ นักศึกษามุ่งแสดงออกในรายละเอียดมากเกินไป การจัดภาพไม่ดีเท่าภาพทิวทัศน์ เป็นเพราะการหุ่นให้เขียนอาจทำให้นักศึกษากลับจะไม่เหมือนหุ่นจริงให้ขาดความเชื่อมั่นในการวาดภาพสีน้ำ

การสอนระบบ เอ.เอส. เหมาะที่จะให้นักศึกษาวาดภาพเนื้อหาจากสถานที่จริง ให้นักศึกษาได้แก้ปัญหาของสีและการจัดภาพ และกลวิธีการเขียนภาพ นักศึกษารู้จักจัดทอนรายละเอียดการเลือกสิ่งที่สำคัญในการแสดงออกในงานจิตรกรรมสีน้ำ

ตาราง 4 แสดงข้อมูลคิดเป็นร้อยละในด้านต่าง ๆ ของการแสดงออกในจิตรกรรมสีน้ำ

หัวข้อประเมิน	ภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง		ภาพทิวทัศน์		ภาพดอกไม้	
	มัธยม	อาชีวะ	มัธยม	อาชีวะ	มัธยม	อาชีวะ
การใช้สี						
1. การใช้สีให้มีความกลมกลืนกันตามวงแผนสี	93.3	66.6	73.3	6	53.3	66.6
2. การใช้สีที่มีความตัดกันตามวงแผนสี	26.6	33.3	20	33.3	60	60
3. การใช้สีแสดงลักษณะแรงเงา	20	13.3	26.6	33.3	0	0
4. การใช้สีแสดงบรรยากาศ	26.6	13.3	13.3	6.6	0	0
การถ่ายทอด						
1. การถ่ายทอดลักษณะเหมือนจริง	0	6.6	0	6.6	0	0
2. การถ่ายทอดลักษณะตัดทอน	86.6	86.6	93.3	80	80	86.6
3. การถ่ายทอดลักษณะนามธรรม	20	20	6.6	13.3	20	13.3
การออกแบบพื้นภาพ						
1. การจัดวางภาพและพื้นที่ทับซ้อนกัน	93.3	80	66.6	60	80	73.3
2. การจัดวางภาพและพื้นที่แสดงความต่อเนื่องกัน	73.3	40	86.6	66.6	73.3	66.6
3. การจัดวางภาพและพื้นที่ให้เกิดดุลยภาพจากแกนกลาง	73.3	40	86.6	53.3	53.3	60
4. การจัดวางภาพและพื้นที่เหมาะสมกับหน้ากระดาษ	66.6	40	93.3	80	53.3	53.3

ตาราง 4 (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	ภาพทัศนศาสตร์สิ่งก่อสร้าง		ภาพทัศนศาสตร์		ภาพดอกไม้	
	มัธยม	อาชีวะ	มัธยม	อาชีวะ	มัธยม	อาชีวะ
กลวิธีการเขียนภาพ						
1. การระบายแบบทับซ้อน	86.6	60	66.6	60	60	66.6
2. การระบายสีแบบเกลี่ยเรียบ	73.3	80	33.3	20	40	46.6
3. การระบายสีแบบแสดงรอย ฝีแปรง	40	26.6	26.6	40	20	40
4. การระบายสีแบบแสดงความ ไม่โปร่งใส	93.3	60	73.3	40	40	66.6
5. การระบายสีแบบเปียก ปนเปียก	66.6	53.3	0	0	0	0
6. การระบายสีแบบเปียก ปนแห้ง	100	93.3	100	100	86.6	100
7. การระบายสีแบบแห้งปนแห้ง	40	26.6	60	53.3	20	
8. การระบายสีแบบไหลซึม	26.6	40	20	0	20	6.6
9. การระบายสีโดยใช้เทคนิค อื่น ๆ ประกอบ	40	33.3	60	80	40	33.3

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีการแสดงออกในผลงานจิตรกรรม
ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการใช้สี นักศึกษาที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการแสดงออกในการใช้ มีความ
ใกล้เคียงกันตามวางแผนสีมากกว่านักศึกษาที่จบจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา แต่นักศึกษาที่จบจาก
อาชีวศึกษากับแสดงออกในการใช้สีตัดกันมากกว่านักศึกษาที่มาโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านการ
แสดงแสงเงา และการใช้สีแสดงบรรยากาศ นักศึกษาทั้งสองมีลักษณะใกล้เคียงกันและมีน้อยมาก
ที่ใช้สีแสดงบรรยากาศและแสงเงา

ด้านการถ่ายทอด นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีการแสดงออกด้านการถ่ายทอดคล้ายกัน คือ
การถ่ายทอดในลักษณะตัดทอนภาพจากที่เห็นจากต้นแบบ

ด้านการออกแบบพื้นภาพ นักศึกษาทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับการออกแบบพื้นภาพ ทั้งการออกแบบพื้นภาพทับซ้อนกัน การแสดงความต่อเนื่อง ดุลยภาพและการจัดวางรูปเหมาะสม กับหน้ากระดาษ ด้านการออกแบบพื้นภาพนี้นักศึกษาที่จบจากมัธยมศึกษาจะทำได้ดีกว่านัก ศึกษาที่จบจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ด้านกลวิธีการเขียนภาพ นักศึกษาให้ความสำคัญกับทักษะด้านการระบายสี เช่น การ ระบายสีทับซ้อนกัน การใช้วิธีการระบายเรียบมาสร้างสรรค์ผลงาน แต่ไม่แสดงออกด้านที่แปร่งมาก นัก การแสดงความไม่โปร่งใสของสีนี้นักศึกษาที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษา แสดงออกได้ดีกว่า ในการเขียนภาพทิวทัศน์ นักศึกษาทั้งสองกลุ่มนำวิธีการระบายสีแบบเปียกปนแห้ง แบบแห้งปน แห้ง มาใช้ในการถ่ายทอด แต่ไม่นิยมระบายสีแบบเปียกปนเปียก การระบายสีแบบไหลซึมก็มี ส่วนน้อย การนำเทคนิคอื่นมาประกอบในการเขียนภาพเฉลี่ยแล้วไม่แตกต่างกัน มีการใช้เทคนิค การชุบขีด ให้เกิดร่องรอยบนผิวกระดาษเป็นส่วนใหญ่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ. เอส. ของ นักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐมที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนต่างกัน ในประเด็น

1. ด้านการใช้สี
2. ด้านการถ่ายทอด
3. ด้านการออกแบบพื้นภาพ
4. ด้านกลวิธีการเขียนภาพ

วิธีการศึกษาค้นคว้า

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชา ศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีการศึกษา 2544 โดยแบ่งกลุ่ม (Stratified) ก่อน 70 คน เป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานทางการวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและกลุ่มที่มีพื้นฐานทางการวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสำรวจสอบถามนักศึกษาทั้งสองกลุ่มถึงพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนที่มีลักษณะของแต่ละกลุ่มเหมือนกัน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มเป็นกลุ่มละ 15 คน

กลุ่มทดลองที่ 1 คือ กลุ่มนักศึกษามีพื้นฐานการเรียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา
จำนวน 15 คน

กลุ่มทดลองที่ 2 คือ กลุ่มนักศึกษามีพื้นฐานการเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา
จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยฉบับนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการสอนจิตกรรมสีน้ำ ระบบ เอ.เอส. ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 เรื่อง คือ
 - 1.1 การรู้จักสี
 - 1.2 การรู้จักพู่กัน
 - 1.3 การรู้จักกระดาษ
 - 1.4 การรู้จักรูปและพื้น
 - 1.5 การรู้จักการจัดภาพ
2. เกณฑ์ที่ใช้ประเมินผลงานจิตกรรมสีน้ำของกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา มีด้วยกัน 4 ด้าน คือ
 - 2.1 ด้านการใช้สี
 - 2.1.1 การใช้สีให้มีความกลมกลืนตามวงแผนสี
 - 2.1.2 การใช้สีให้ความตัดกันตามวงแผนสี
 - 2.1.3 การใช้สีแสดงลักษณะแสงเงา
 - 2.1.4 การใช้สีแสดงบรรยากาศ
 - 2.2 ด้านการถ่ายทอด
 - 2.2.1 การถ่ายทอดลักษณะเหมือนจริง
 - 2.2.2 การถ่ายทอดลักษณะตัดทอน
 - 2.2.3 การถ่ายทอดลักษณะนามธรรม
 - 2.3 การออกแบบพื้นภาพ
 - 2.3.1 การจัดวางภาพและพื้นที่ทับซ้อนกัน
 - 2.3.2 การจัดวางภาพและพื้นที่แสดงความต่อเนื่องกัน
 - 2.3.3 การจัดวางภาพและพื้นที่ให้เกิดดูลยภาพจากแกนกลาง
 - 2.3.4 การจัดวางภาพและพื้นที่เหมาะสมกับหน้ากระดาษ
 - 2.4 กลวิธีการเขียนภาพ
 - 2.4.1 การระบายแบบทับซ้อน

- 2.4.2 การระบายแบบเกลี่ยเรียบ
- 2.4.3 การระบายสีแบบแสดงรอบที่แปร่ง
- 2.4.4 การระบายสีแบบแสดงความโปร่งใส
- 2.4.5 การระบายสีแบบเปียกปนเปียก
- 2.4.6 การระบายสีแบบเปียกปนแห้ง
- 2.4.7 การระบายสีแบบแห้งปนแห้ง
- 2.4.8 การระบายสีแบบโหลซึม
- 2.4.9 การระบายสีโดยใช้เทคนิคอื่นประกอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มพร้อมกัน ใช้ระยะเวลาในการสอน 5 สัปดาห์ ๆ ละ 3 คาบ ๆ 50 นาที รวม 15 คาบ
2. ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมผลงานภาพจิตรกรรมสีน้ำ จำนวน 30 ภาพ
3. ผู้วิจัยเป็นผู้ตรวจภาพจิตรกรรมสีน้ำเองทั้งหมด
4. เมื่อผู้วิจัยตรวจแล้วผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งหนึ่ง

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำของกลุ่มทดลอง โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำ
2. หาค่าเฉลี่ยสถิติพื้นฐานของคะแนนที่ได้ทั้งสองกลุ่ม
3. นำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม
4. วิเคราะห์ข้อมูลการแสดงผลที่ปรากฏในผลงานจิตรกรรมสีน้ำของนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะนำเสนอในรูปแบบความเรียง และตารางประกอบ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานจิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง ภาพทิวทัศน์ ภาพดอกไม้ ของกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการใช้สี ด้านการถ่ายทอด ด้านการออกแบบพื้นภาพ ด้านกลวิธีการเขียนภาพนั้นไม่แตกต่างกัน

ลักษณะผลงานจิตรกรรมสีน้ำของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มด้านการใช้สี นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้สีลักษณะใกล้เคียงกันตามวงแผนสี ส่วนการใช้สีตัดกันมีส่วนน้อยที่จะแสดงออกด้านการใช้สีตัดกัน เป็นเพราะเนื้อหาของภาพคือให้นักศึกษาทดสอบวาดภาพตามธรรมชาติส่วนใหญ่ นักศึกษาจึงเลือกใช้สีใกล้เคียงกันตามวงแผนสีมากกว่าการใช้สีตัดกัน การใช้สีแสดงลักษณะของแสงเงา นักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่แสดงออกลักษณะของแสงเงาที่จะพยายามให้เหมือนวัตถุที่เห็น แต่นักศึกษาแสดงค่าน้ำหนักของสี ความอ่อนแก่ของสี สร้างผลงานสีน้ำให้เกิดมิติใกล้เคียง การใช้สีแสดงบรรยากาศ นักศึกษาไม่ใช้สีแสดงบรรยากาศของภาพ แต่นักศึกษาแสดงออกเรื่องความมืด สว่างของภาพ ด้านการถ่ายทอดภาพ ผลงานจิตรกรรมของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่แสดงออกด้านการถ่ายทอดลักษณะเหมือนจริง และนามธรรม แต่นักศึกษาแสดงออกในด้านลักษณะของการตัดทอน ผู้วิจัยสังเกตว่า การสอนระบบ เอ.เอส. ที่ไม่อาศัยการร่างภาพก่อน แต่ให้ความสำคัญวิธีการระบายสี ให้นักศึกษาควบคุมพู่กันในการระบายสีทำให้นักศึกษาไม่สนใจรายละเอียดของแบบที่เห็น จะจดจ่ออยู่กับการระบายสีและรูปแบบที่เกิดขึ้นบนระนาบของกระดาษมากกว่า นักศึกษาพยายามตัดทอนรายละเอียดแต่จะเลือกส่วนที่เห็นว่าสำคัญในการถ่ายทอด ด้านการออกแบบพื้นภาพ นักศึกษามีการสร้างผลงานจิตรกรรมโดยการจัดวางภาพและพื้นที่ทับซ้อนกันเป็นเพราะการสอนระบบ เอ.เอส. มีการฝึกให้รู้จักรูปและพื้นการเขียนภาพ โดยให้รูปและพื้นมีความสัมพันธ์กัน และสีน้ำระบายซ้อนกันได้ แต่ต้องรู้จักการรอให้สีที่ระบายในครั้งแรกแห้งเสียก่อน ทำให้ผลงานออกมามีการจัดวางภาพและพื้นที่ต่อเนื่องกัน และเกิดดูลยภาพ นักศึกษาสามารถกำหนดภาพได้เหมาะสมกับขนาดของกระดาษที่ใช้รองเขียนเป็นเพราะนักศึกษาจะกำหนดขนาดของรูปก่อนแล้วจึงเขียนพื้นที่หลัง หรือจะเขียนพื้นที่ก่อนแล้วเขียนรูปที่หลังก็ได้ ทำให้ง่ายต่อการจัดภาพ กำหนดขนาดของภาพ ด้านกลวิธีการเขียนภาพ นักศึกษา

ทั้งสองกลุ่มนำวิธีการระบายสีในด้านต่าง ๆ มาใช้แก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงานได้ เช่น การระบายสีเกลี่ยเรียบ การระบายสีแบบทับซ้อนกัน การระบายสีแบบเปียกปนแห้ง แบบแห้งปนแห้ง แบบเปียกปนเปียก มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเป็นเพราะการสอนระบบ เอ.เอส. เน้นเรื่องขบวนการระบายสี จบนักศึกษาเกิดทักษะและความกล้าโดยไม่รู้ตัว เมื่อต้องการวาดภาพจริง จึงใช้ประสบการณ์เดิมมาแสดงออกในจิตรกรรมสีน้ำของตนเอง ที่สำคัญนักศึกษาทั้งสองกลุ่มสามารถแสดงคุณลักษณะของสีน้ำได้ คือ แสดงความโปร่งใสของสีน้ำ และสามารถนำเทคนิคอื่น ๆ มาใช้แก้ปัญหาด้านการเขียนสีน้ำ เช่น การใช้เทย่น ใช้เทปกาว การชุบขีด ในการแก้ปัญหาการเว้นขาวบนพื้นกระดาษ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยการเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส. ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนต่างกัน คือ นักศึกษาทั้งสองกลุ่มนั้นแสดงออกของผลงานจิตรกรรมภาพทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง ภาพทิวทัศน์ ภาพดอกไม้ ไม่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตในด้านต่าง ๆ ของการสอนระบบ เอ.เอส. คือ

1. การสอนระบบ เอ.เอส. เหมาะสำหรับสอนจิตรกรรมสีน้ำในชั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจคุณสมบัติของสี สีน้ำและอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ชั่งสังเกตบางประการที่ผู้วิจัยพบระหว่างนักศึกษาทั้งสองกลุ่มคือ ในการระบายสีนักศึกษาที่มีพื้นฐานจากโรงเรียนมัธยมศึกษาจะไม่เครียด มีความสุขกับการระบายสีมากกว่านักศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา เป็นเพราะนักศึกษาที่จบจากอาชีวศึกษาต้องร่างภาพก่อนจะระบายสี เมื่อเรียนระบบ เอ.เอส. ฝึกให้นักศึกษาระบายสีเลย โดยไม่อาศัยการร่างภาพจึงเกร็ง กลัวจะเสียบ้าง ขาดความมั่นใจ
2. การสอนระบบ เอ.เอส. ฝึกให้นักศึกษาสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของภาพตรงหน้า เช่น ขณะที่ระบายนั้นเวลาเปียกกับแห้งมีน้ำหนักต่างกัน การไหล ซึม ของสี ผสานกันเกิดสีใหม่ต่าง ๆ ข้อสำคัญตรงนี้ทำให้ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้เรียนออกเรียนรู้ ออกแสวงหารูปแบบใหม่ มีการใช้สีที่แตกต่างกัน ทำให้ผลงานมีความหลากหลาย ส่วนสำคัญตรงนี้เองทำให้ผู้เรียนไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง สามารถพัฒนาความใฝ่รู้ในเรื่องของจิตรกรรมสีน้ำจนมีลักษณะเป็นของตนเองในขั้นสูงต่อไป

3. การสอนระบบ เอ.เอส. ข้อสังเกตที่สำคัญด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์มีปัญหาพอสมควร ถ้าให้ผู้เรียนจัดเตรียมเองผู้สอนควรช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สอนต้องเตรียมการวางแผนการสอนล่วงหน้า ฝึกการแก้ปัญหาด้านการสอนล่วงหน้า มีการเรียบเรียงขบวนการสอนจากง่ายไปสู่ยาก ต้องใช้วิธีการสาธิตให้นักศึกษาดูถึงขบวนการต่าง ๆ อย่างชัดเจน

2. กิจกรรมการสอนระบบ เอ.เอส. สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมสีน้ำ ของนักศึกษาที่มีพื้นฐานการเขียนวาดเขียนต่างกันได้อย่างดี เพราะการสอนมีขบวนการที่ชัดเจน โดยเริ่มให้รู้จัก และทำความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมกับวิธีการระบายสีที่เป็นไปตามขั้นตอน

3. ข้อควรระวังผู้สอนต้องมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้กับผู้เรียน ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์เป็นเรื่องสำคัญ ไม่ใช่อุปกรณ์อะไรก็ได้

4. ในการสอนขั้นพื้นฐานผู้สอนต้องให้ความสำคัญด้านขบวนการมากกว่าที่จะมุ่งเน้นในด้านผลงานกิจกรรมของผู้เรียน ให้เสรีภาพของผู้เรียน เริ่มจากผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษาพื้นฐานของกลุ่มเด็กในด้านอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่องานกิจกรรมได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โกสุม สายใจ. (2530). วาดเส้น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- โกศล พิณกุล. (2541). เทคนิคการวาดเขียน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2541). เทคนิคการระบายสีน้ำ. กรุงเทพฯ : ดีแอลเอส.
- ทวีเกียรติ ไชยงยศ. (2532). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน
โดยวิธีการสอนแบบในออกนอกกับวิธีการสอนแบบนอกเข้าใน. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นิเวศ หนะนทร์. (2532). การเขียนสีน้ำ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บรรลุ วิริยาภรณ์ประภาส. (2542). การศึกษากลวิธีในการสร้างภาพจิตรกรรมสีน้ำของไทย.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ ศิลรัตน์. (2528). จิตรกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2534). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การระบายสีน้ำของนักศึกษาวิทยาลัยครู
โดยการสอนระบบ เอ.เอส. กับการสอนแบบปกติ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล และคนอื่น ๆ. (2533). 3 มิติ ทัศนศิลป์และศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2536). ทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2532). ทัศนศิลป์ศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- _____. (2527). ศิลปะร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. (2535). รายงานการวิจัยวิวัฒนาการจิตรกรรมสีน้ำในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ เกาทอง. (2536). การเขียนภาพสีน้ำ. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.

- สุชาติ เกาทอง. (2536). *วาดเส้น*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2536). *หลักการทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : นำอักษร.
- _____. (2531). *เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตรกรรม*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- อารี สุทธิพันธ์. (2535). *การระบายสีน้ำ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2528). *การวาดเขียน*. กรุงเทพฯ : วิมวอลอาร์ต.
- อารี สุทธิพันธ์. (2532). *ทัศนศิลป์และความงาม*. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- _____. (2533). *แบบฝึกหัดการระบายสีน้ำ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2519). *ศิลปะกับมนุษย์*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2535). *ศิลปะนิยม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2528). *ศิลปะที่มองเห็น*. กรุงเทพฯ : โรงเรียนสตรีเนติศึกษา.
- _____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วรรณ์ ปิ่นแก้ว เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 39 ซอย
อุดมยศ 20 रामคำแหง วันที่ 20 กรกฎาคม 2543.
- _____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วรรณ์ ปิ่นแก้ว เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 39
ซอย อุดมยศ रामคำแหง วันที่ 15 มีนาคม 2544.
- Kaiser, Richard K. (1993). *Painting Outdoor Scenes in Watercolor*. Ohio : North Light Books.
- Schlemm, Betty Lou. (1996). *Watercolor Secrets For Painting Light*. Massachusetts : Art Instruction Associates.

ภาคผนวก ก

แผนการสอน

แผนการสอนการระบายสีน้ำระบบ เอ. เอส.

แผนการสอน

หน่วยที่ 1

เวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที

เรื่อง การรู้จักสี

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเรื่องของสี ชื่อสีที่ตนเองมีอยู่
2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถควบคุมการระบายสีน้ำได้
3. เพื่อให้ศึกษารู้จักคุณลักษณะของสีสีน้ำ

เนื้อหา

1. สีน้ำเป็นสีอวสตุผสมน้ำ ละลายน้ำได้ดี มีคุณสมบัติโปร่งแสงจริง ๆ โปร่งแสงปานกลาง และทึบแสง
2. สีน้ำมีคุณสมบัติรุกรานและยอมรับของสีโดยตรง และมีคุณสมบัติแห้งช้าและแห้งเร็วตามสีแต่ละสี และตามควบคุมของเรา เช่น ใช้ลมร้อนพ่นเพื่อให้แห้งเร็ว เป็นต้น
3. เราสามารถควบคุมการระบายสีน้ำได้ โดยการลาดเอียงกระดาษ การขึงกระดาษ มีความจำเป็นมาก หากเป็นกระดาษบางและจำเป็นสำหรับกระดาษหนาด้วย เพราะกระดาษนั้นเมื่อถูกน้ำแล้วยืด ทำให้ผิวหน้าไม่เรียบ
4. สีน้ำที่ใช้ในปัจจุบันมีด้วยกัน 2 แบบ แบบแรกส่วนใหญ่จะผลิตมาให้นักเรียนใช้ หรือเรียกว่าเกรดนักเรียน แบบที่ 2 จะผลิตออกมาให้ศิลปินหรือนักเขียนภาพอาชีพ สีน้ำทั้ง 2 แบบ จะมีคุณภาพต่างกันและราคาต่างกันด้วย สีน้ำทั้ง 2 แบบนี้จะบรรจุอยู่ในลักษณะเป็นหลอด เป็นดรัม ก้อน

สื่อการสอน

1. การสอนแบบบรรยาย มีตัวอย่างประกอบของจริง
2. สาริตถการระบายสีให้เห็นจริง

การปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 1

ให้ตอบคำถามว่า ท่านมีสีกี่สีอย่างไรเป็นรูปธรรม โดยให้นักศึกษาระบายสีลงบนกระดาษตรงหน้า แล้วเขียนชื่อสีได้สีที่ตนระบายให้เห็นเป็นรูปธรรม

กิจกรรมที่ 2

ให้นักศึกษาฝึกวิธีการระบายสี โดยครูผู้สอนสาธิตการระบายสีเรียงให้ดูเป็นตัวอย่าง ขั้นตอนการระบายเรียบและฝึกหัดระบายสีเรียงดังต่อไปนี้

1. การระบายเรียบโดยใช้สีเดียว
2. การระบายเรียบโดยใช้หลายสีต่อเนื่องกัน
3. การระบายสี โดยใช้สีเดียว หลายสี และเรียบอ่อนแก่ประสมกันบนระนาบรองรับ

18" x 24"

กิจกรรมที่ 3

ให้นักศึกษาระบายเรียบสีแดงสีเดียวลงบนกระดาษครึ่งแผ่น ที่นักศึกษาซึ่งเตรียมไว้ ปล่อยให้แห้ง แล้วระบายสีเหลืองและสีน้ำเงินไปพร้อมกัน ควรระบายสีเหลืองก่อนและค่อยระบายสีน้ำเงิน เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของสีน้ำเมื่อผสมกันแล้วจะเกิดสีใหม่ สีน้ำระบายทับกันได้ ต้องรอให้สีหนึ่งแห้งก่อน

ความคาดหวัง

1. นักศึกษารู้จักสีที่ตนเองเป็นเจ้าของ รู้จักตอบคำถามที่เป็นการเห็นและรู้จักชื่อสี
2. รู้จักขั้นตอนการระบายสี
3. รู้จักเปรียบเทียบสีของตนกับผู้อื่นในหมู่คณะ
4. เห็นความสำคัญของผลการลงมือทำจริง
5. นักศึกษาระบายสีเดียวและหลายสีต่อเนื่องกันได้
6. นักศึกษาสังเกตเห็นรอยต่อของแต่ละสีที่ซึมเข้าหากันแล้วเกิดสีใหม่ได้เป็นความรู้

จากการปฏิบัติจริง

7. นักศึกษาเห็นความสำคัญของการลาดเอียงกระดาษ การใช้แปรง พู่กันขนาดต่าง ๆ ประเภทต่าง ๆ

8. นักศึกษาสามารถคำนวณปริมาณของสีที่จะระบายได้สอดคล้องกับขนาดของระนาบรองรับได้

กิจกรรมที่ให้ฝึกปฏิบัติที่เป็นการบ้าน

ให้นักศึกษาระบายเรียบเป็นรูปและพื้น อาจระบายเป็นรูปก่อนหรือพื้นก่อนก็ได้ โดยกำหนดให้จัดภาพเป็นรูปทรงเรขาคณิต 1 รูป และแจกันดอกไม้ 1 รูป โดยเน้นดอกไม้ เพื่อขอดูในสัปดาห์หน้า

แผนการสอน

หน่วยที่ 2

เวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที

เรื่อง รู้จักพู่กัน

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ นักศึกษา รู้จัก ลักษณะ พู่กัน ชนิดต่าง ๆ
2. เพื่อให้ นักศึกษา เข้าใจ การ พู่กัน ในการ ระบาย สี ใน ลักษณะ ต่าง ๆ
3. เพื่อให้ นักศึกษา สามารถ ควบคุม พู่กัน ในการ ระบาย สี ได้

เนื้อหา

1. พู่กัน ระบาย สี น้ำ ทำ จาก ขน สัตว์ และ ขน สัตว์ เศร่าหะ มี รูป แบบ ตลอด จน ขนาด ของ พู่กัน แตก ต่าง กัน พู่กัน ขน สัตว์ อุ่ม น้ำ ได้ ดี กว่า พู่กัน ขน สัตว์ เศร่าหะ พู่กัน แบบ ต่าง ๆ ใช้ ระบาย ได้ ต่าง กัน

2. พู่กัน กลม ระบาย ได้ ทั่ว ไป พู่กัน กลม พิล เบอร์ ตใช้ ระบาย ได้ ทั่ว ไป แต่ มี ประโยชน์ มากกว่า พู่กัน กลม เพราะ เป็น พู่กัน กลม กับ พู่กัน แบน ผสม กัน สำหรับ พู่กัน แบน เหมาะ สำหรับ ระบาย สิ่ง ก่อ สร้าง หรือ รูป แบบ ที่เป็น แฉ่น (Plane)

3. ขนาด ของ พู่กัน ที่ เล็ก เหมาะ สำหรับ ตัด เส้น เช่น พู่กัน เล็ก ยาว (Rigger) และ พู่กัน ขนาด ใหญ่ เหมาะ สำหรับ ระบาย พื้น ที่ ใหญ่

4. พู่กัน ฟอง น้ำ มี ขนาด ต่าง ๆ กัน เหมาะ สำหรับ ระบาย น้ำ บน กระดาษ เปียก เท่า ๆ กัน ก่อน ที่ จะ ระบาย วิธี เปียก บน เปียก

สื่อการสอน

1. การ บรรยาย ประกอบ อุปกรณ์ การสอน
2. สาธิต การใช้ พู่กัน ลักษณะ ต่าง ๆ

การปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 1

ให้นักศึกษา สังเกต การ จับ พู่กัน ที่ ผู้สอน จับ ให้ ดู เป็น ตัวอย่าง และ ลาก เส้น โดย พู่กัน ต่าง ๆ กัน แล้ว ให้นักศึกษา ลาก เส้น ด้วย สี ต่าง ๆ และ ขนาด พู่กัน ต่าง ๆ กัน ด้วย ลง บน กระดาษ

กิจกรรมที่ 2

ให้นักศึกษาสังเกตจากการลากและที่ผู้สอนทำให้อู ซึ่งอาจเป็นผลไม้หรือเป็นก้านกล้วยไม้ เป็นดอกกล้วยไม้ แล้วให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้สีต่าง ๆ กัน

กิจกรรมที่ 3

ให้นักศึกษาระบายสีเรียบสีใดสีหนึ่ง ขณะที่สียังเปียกอยู่ ให้ลากเส้นบนสีที่ระบายครั้งแรกนั้น แล้วสังเกตว่าจะต้องใช้สีเข้มข้นแค่ไหน

กิจกรรมที่ 4

ให้นักศึกษาสังเกตเส้นโดยใช้ฟู่กันแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างเส้นและเส้นจากฟู่กัน (Line and Calligraphy) ซึ่งสามารถทำให้เห็นเป็นเรื่องราวที่สนใจได้ เช่น ผลไม้ สัตว์ ภูเขา ใบไม้ ฯลฯ

ความคาดหวัง

1. นักศึกษารู้จักบังคับมือให้ควบคุมฟู่กันตามความต้องการได้
2. นักศึกษาสามารถอธิบายความแตกต่างของเส้นและรอยแปรง (Colligraphy) ให้ผู้สนใจอื่น ๆ เข้าใจได้
3. นักศึกษาสามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างการลงสีและการระบายสีได้ (Coloring and Painting)
4. นักศึกษาระบายทับเส้นอย่างนุ่มนวลไม่กดฟู่กัน
5. นักศึกษาสามารถอธิบายความรู้สึกที่เกิดจากการกระทำของตนเองได้
6. นักศึกษาสร้างสรรค์รูปทรงจากการใช้ฟู่กันในลักษณะต่าง ๆ ได้

กิจกรรมที่ให้ฝึกปฏิบัติที่เป็นกรบ้าน

ให้นักศึกษาระบายสีน้ำเป็นกล้วยไม้ตามลำดับขั้นตอน ซึ่งอาจเป็นกล้วยไม้สีแดง สีม่วง ระบายให้ดูพร้อมอธิบายด้วย แสดงให้เห็นว่าป้ายดอกไม้ก่อนก้าน หรือร่างก้านดอกไม้ก่อนดอก หรือระบายสีพร้อมกันทั้งก้านและดอกและพื้นพร้อม ๆ กัน เมื่อแห้งแล้วเน้นเฉพาะบางส่วนเป็นอย่างไร นำมาเปรียบเทียบกับกับเพื่อนในชั้นคราวหน้า

แผนการสอน

หน่วยที่ 3

เวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที

เรื่อง รู้จักกระดาษ

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ศึกษารู้จักกระดาษและประเภทของกระดาษที่ใช้รองรับกระดาษระบายสีน้ำ
2. เพื่อให้ศึกษารู้จักเทคนิคที่สร้างสรรค์ขึ้นก่อนบนผิวกระดาษ แล้วจึงระบายสีให้เกิดพื้นผิวในลักษณะต่าง ๆ (Texture)
3. นักศึกษาสามารถเลือกใช้กระดาษได้อย่างเหมาะสมต่อการถ่ายทอดรูปแบบในการใช้เทคนิคต่าง ๆ

เนื้อหา

1. กระดาษมีคุณสมบัติยึดเมื่อถูกน้ำ และหดเมื่อได้รับความร้อน การยืดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความหนา
2. กระดาษสีน้ำบางชนิดให้คราบน้ำต่าง ๆ กัน บางชนิดก็ให้คราบสวย บางชนิดซึ่มก็ไม่ทำให้เกิดคราบน้ำ กระดาษซึ่มสามารถแก้ได้โดยการละลายสารส้มกับน้ำระบาย ปล่อยให้แห้งก่อนนำไปใช้ระบายสี
3. เราอาจทำให้กระดาษยับยู่ก่อน แล้วจึงนำไปซึ่งแล้วระบายสีต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดลักษณะผิวแปลกไปจากเดิมที่ไม่ได้ใช้กระดาษทราย

สื่อการสอน

1. การสอนเป็นการสอนแบบบรรยายประกอบสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นตัวอย่าง
2. สาธิตการใช้กระดาษพื้นผิวต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์งาน

การปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 1

ให้นักศึกษาสังเกตการณ์ระบายเรียบให้ดู โรงเกลือ น้ำตาล ชูต ชีด พื้นที่บางส่วน และระบายสีเข้มขึ้น กระดาษ แล้วชุดด้วยวัสดุบนกระดาษ สีที่มีสีเข้มอยู่นั้นขณะเปียก เมื่อนักศึกษาสังเกตที่ผู้สอนทำให้อุณหภูมิแล้ว ให้นักศึกษาระบายสีที่ได้สังเกตนั้น ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของเวลากลางคืน มีดาวอยู่เต็มท้องฟ้า

กิจกรรมที่ 2

ให้นักศึกษาใช้กระดาษทรายขุดผลิตหน้าของกระดาษแล้วระบายสีเข้มบางส่วน ใช้การเอียงกระดาษควบคุมสี อาจได้เป็นลักษณะของพายุฝนไกล ๆ ใส่เส้นระดับตามหลัก (Dynamic Balance) ระบายสีพื้นน้ำ คาดหวังว่าจะเป็นพายุฝนกลางทะเลก็ได้

กิจกรรมที่ 3

ให้นักศึกษาระบายสีเรียบหลายสี ควรใช้สีมีลักษณะเข้มลงบนกระดาษ ขณะที่สียังเปียกอยู่ โดยใช้แผ่นพลาสติกใสที่ใช้ห่ออาหารวางแปะทับลงบนสี กดบางส่วนให้พลาสติกยกยับ ปลดทิ้งไว้ให้แห้ง แล้วลอกออก แล้วพิจารณาดูว่า สามารถสร้างสรรค์เป็นรูปแบบอะไรได้บ้างจากลักษณะของผิวที่เกิดขึ้น

กิจกรรมที่ 4

ให้นักศึกษาใช้เทียนไขหรือสีเทียน ลากเส้นลงบนกระดาษแล้วระบายเรียบสีเดียวหรือหลายสีทับได้ลักษณะผิวอย่างไร สามารถพัฒนารูปแบบสีน้ำที่แสดงลักษณะเด่นของผิวได้หรือไม่

ความคาดหวัง

1. นักศึกษาเห็นความแตกต่างระหว่างการระบายเรียบสีอ่อนและสีแก่บนกระดาษที่ได้เตรียมไว้แล้วลากชุด ขีด
2. นักศึกษาสามารถชี้ให้เห็นได้จากรูปแบบลักษณะผิวที่เกิดขึ้นด้วยสีวัสดุเสริมต่าง ๆ เช่น การโรยเกลือ น้ำตาล ฯลฯ
3. นักศึกษาสนใจรูปทรงที่เกิดตามจินตนาการของตนเองได้ โดยจากการเลือกกระดาษและเตรียมกระดาษ
4. นักศึกษาจะตระหนักว่าไม่มีคำว่าเสียใจ ในการระบายสีน้ำ สามารถนำมาพัฒนาได้
5. นักศึกษาเข้าใจในเรื่องของกระดาษลักษณะผิว (Texture) ในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนกระดาษนำไปใช้สร้างสรรค์รูปแบบได้ นำไประบายสีรูปผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน แดงโม รวงสาต มังคุด เป็นต้น

กิจกรรมที่ให้ฝึกปฏิบัติที่เป็นการบ้าน

ให้นักศึกษาระบายสีน้ำเป็นท่าทางพฤติกรรมมนุษย์ลงบนกระดาษก่อน ใช้วัสดุแหลมขูด ลากเป็นท่าทางให้เกิดเส้นลักษณะต่าง ๆ ก่อน บนผิวกระดาษแล้วระบายสีน้ำที่มีลักษณะสีแก่ทับลงไปสังเกตเกิดอะไรขึ้น นำมาเปรียบเทียบอภิปรายหน้าชั้นแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนในชั้นสัปดาห์หน้า

แผนการสอน

หน่วยที่ 4

เวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที

เรื่อง รู้จักรูปและพื้น

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเรื่องของรูปและพื้น
2. เพื่อให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของรูปและพื้น ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการรับรู้ (Perception)
3. เพื่อให้ศึกษาสรรสร้างรูปและพื้นประกอบเป็นภาพลักษณะต่าง ๆ ได้

เนื้อหา

1. ลักษณะของรูปและพื้นประกอบกันเป็นภาพลักษณะต่าง ๆ (Image) ซึ่งอาจมีขอบรอบนอกคมชัด หรือพร่ามัวเป็นการแบ่งบริเวณรูปและพื้น
2. รูปและพื้น เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการรับรู้ ซึ่งสามารถสลับรูปและพื้นได้
3. รูปที่สีอ่อน มักจะชัดเจนเมื่ออยู่บนสีแก่และกลับกัน
4. รูปและพื้น อาจเรียกว่า บริเวณว่าง ส่วนบวกและบริเวณส่วนลบ (Negative/Positive Space)
5. รูปที่มีขอบคมชัด อาจให้ความรู้สึกใกล้รูปที่มีขอบพร่ามัว อาจทำให้เกิดความรู้สึกไกลหรือรูปที่มีขอบพร่ามัว อาจทำให้เกิดความรู้สึกใกล้หรือกลับกัน

สื่อการสอน

1. การสอนใช้การบรรยายประกอบตัวอย่าง
2. ใช้การสาธิตให้นักเรียนได้เห็นถึงการระบายสีเรื่องของรูปและพื้น ซึ่งทำให้เกิดภาพลักษณะ

การปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 1

ให้นักศึกษาระบายเรียบหลายสี โดยระบายส่วนที่เป็นพื้นหลังก่อนแล้วค่อยระบายส่วนที่เป็นรูป (กำหนดรูปหุ่นหนึ่งที่จัดให้)

กิจกรรมที่ 2

ให้นักศึกษาระบายสีส่วนที่เป็นรูปก่อน แล้วระบายพื้นที่แล้วโดยให้เห็นส่วนที่เป็นรูปมากกว่าพื้นหลัง

กิจกรรมที่ 3

ให้นักศึกษาดัดเทปกาวเป็นลำต้นของต้นไม้ แปะติดลงบนกระดาษวาดเขียนในแนวตั้ง หรือใช้กาวยagn้ำทาบบริเวณที่เป็นต้นไม้ หรือใช้เทียนไขระบายเป็นเส้นก่อน แล้วระบายสี ภายหลัง ทั้งรูปและพื้นพร้อมกัน

สังเกตว่าจะเส้นส่วนใดเป็นรูป รอให้แห้งลอกเทปกาวออกมา แสงหารูปร่างของต้นไม้ ที่เหมาะสมต่อไป

ความคาดหวัง

1. นักศึกษาแยกบริเวณรูปและพื้นได้
 2. นักศึกษาเห็นความแตกต่างของขอบคมชัด (Hard Edge) และขอบพรมัว (Soft Edge)
 3. นักศึกษาระบายภาพมีทั้งขอบคมชัดและพรมัวได้ เพื่อแสดงความรู้สึกใกล้เคียง
 4. นักศึกษาสามารถควบคุมการระบายสีให้ได้รูปและพื้น จนเกิดภาพลักษณะที่สร้างสรรค์
- ขึ้น
5. นักศึกษาสามารถอธิบายความสำคัญของรูปและพื้นในงานจิตรกรรมได้

กิจกรรมที่ให้ฝึกปฏิบัติที่เป็นการบ้าน

ให้นักศึกษาระบายสีแหล่งภาพต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเองอาศัยอยู่ โดยอาศัยหลักการของรูปและพื้นมาเปรียบเทียบกับเพื่อนในชั้นสัปดาห์ต่อไป เพื่อถึงความแตกต่างของแต่ละคน อภิปรายถึงขั้นตอนการทำงานด้วย

แผนการสอน
หน่วยที่ 5
เวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที
เรื่อง รู้จักการจัดภาพ

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ศึกษารู้จักการจัดภาพ
2. เพื่อให้ศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดภาพ
3. เพื่อให้ศึกษาสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำอย่างมีหลักและค่านึงถึงหลักของ

การรับรู้
เนื้อหา

1. การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น ขนาด สัดส่วน รูปร่าง ทิศทาง ลักษณะผิว สี น้ำหนัก ให้กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว มีความสำคัญต่อการจัดภาพเป็นอย่างยิ่ง

2. รูปที่เห็นว่าไม่เหมาะสม มีสีแก่เกินไปสามารถพัฒนาให้เป็นภาพที่ดีได้

3. การจัดภาพให้มองเห็นได้ต้องคำนึงถึงหลักการรับรู้ และการหาเส้นระดับตาม

หลัก Dynamic Balance

สื่อการสอน

1. การสอนแบบบรรยาย ฉายสไลด์ประกอบภาพตัวอย่างของการจัดภาพ
2. สาธิตให้นักศึกษาได้เห็นจริง ตามครูผู้สอน

การปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 1

ให้นักศึกษาระบายสีท้องฟ้า หลายสีตามที่เตรียมไว้ แล้วให้แต่ละคนไปเขียนภาพนอกสถานที่ โดยใช้หลักการจัดภาพ แก้ปัญหา

1. ใช้ลักษณะการผลัก-ดึง (Push-Pull) เป็นการจัดภาพให้เกิดระยะ

2. ใช้น้ำหนักของสีแก้ปัญหาทำให้เกิดระยะใกล้มืด ใกล้สว่าง หรือไกลสว่าง

ใกล้มืด เป็นต้น

3. ใช้เส้นแก้ปัญหาทำให้เกิดทิศทางรู้สึกถึงใกล้ไกล

4. ใช้ขนาดสี สัดส่วนในการแก้ปัญหาใกล้ขนาดใหญ่ ไกลขนาดเล็ก เป็นต้น (เขียนภาพนอกสถานที่)

ความคาดหวัง

1. นักศึกษาสามารถอธิบายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความกลมกลืนได้
2. นักศึกษาเห็นความสำคัญของการเพิ่มเข้าและเอาออก
3. นักศึกษาสามารถเลือกภาพและผลงานของตนเองได้
4. นักศึกษาสามารถสร้างสรรค์ความมีเอกภาพบนความหลากหลายได้
5. นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาการระบายสีของตนเองได้
6. นักศึกษาสนใจอยากแสวงหาแนวทางความเป็นเฉพาะคนได้
7. โจทย์ในการสอบปฏิบัติหลังการเรียน

ให้นักศึกษาวาดภาพทิวทัศน์จากสถานที่จริง โดยใช้สีน้ำบนกระดาษ ขนาด 35 cm x 50 cm โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และกลวิธีต่าง ๆ ที่นักศึกษาอยากนำเสนอออกมาเป็นผลงานจิตรกรรมสีน้ำของตัวเอง

ภาคผนวก ข

แบบประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำ

แบบประเมินผลงานจิตรกรรมสีน้ำ

ชื่อ นามสกุล

จบจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา

จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

หัวข้อประเมิน	มี	ไม่มี
<u>การใช้สี</u>		
การใช้สีให้มีความกลมกลืนกันตามวงแผนสี		
การใช้สีที่มีความตัดกันตามวงแผนสี		
การใช้สีแสดงลักษณะแสงเงา		
การใช้สีแสดงบรรยากาศ		
<u>การถ่ายทอด</u>		
การถ่ายทอดลักษณะเหมือนจริง		
การถ่ายทอดลักษณะตัดทอน		
การถ่ายทอดลักษณะนามธรรม		
<u>การออกแบบพื้นภาพ</u>		
การจัดวางภาพและพื้นที่ทับซ้อนกัน		
การจัดวางภาพและพื้นที่แสดงความต่อเนื่องกัน		
การจัดวางภาพและพื้นที่ให้เกิดดุลยภาพจากแกนกลาง		
การจัดวางภาพและพื้นที่เหมาะสมกับหน้ากระดาษ		
<u>กลวิธีการเขียนภาพ</u>		
การระบายแบบทับซ้อน		
การระบายสีแบบเกลี่ยเรียบ		
การระบายสีแบบแสดงรอยฝีแปรง		
การระบายสีแบบแสดงความโปร่งใส		
การระบายสีแบบเปียกบนเปียก		
การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง		
การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง		
การระบายสีแบบไหลซึม		
การระบายสีโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบ		

ภาคผนวก ค

ผลงานจิตกรรมสีน้ำของนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียน
ของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม คือ

กลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา

กลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

กลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบที่ 5

ภาพประกอบที่ 6

ภาพประกอบที่ 7

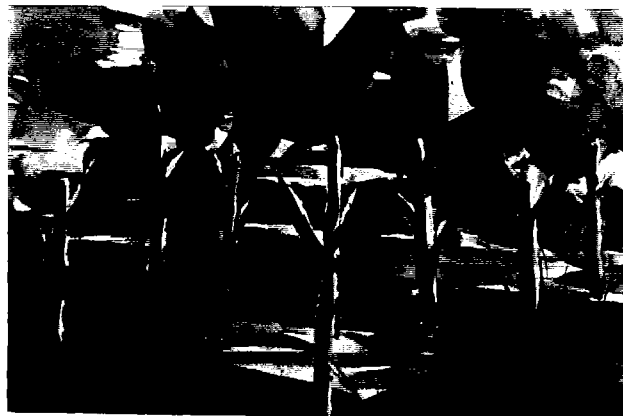
ภาพประกอบที่ 8

ภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 14

กลุ่มที่มีพื้นฐานทางการเรียนวาดเขียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

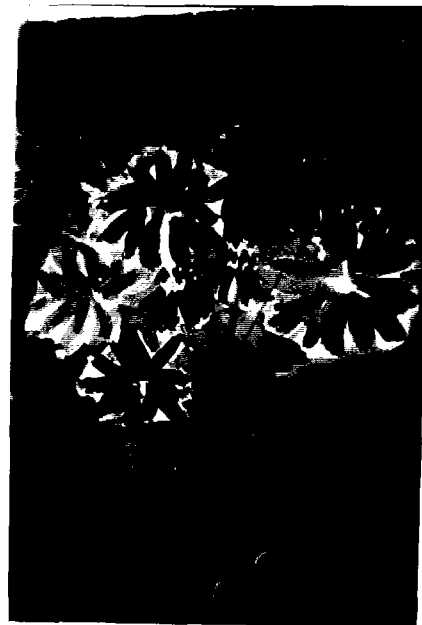
ภาพประกอบที่ 15

ภาพประกอบที่ 16

ภาพประกอบที่ 17

ภาพประกอบที่ 18

ภาพประกอบที่ 19.

ภาพประกอบที่ 20

ภาพประกอบที่ 21

ภาพประกอบที่ 22

ภาพประกอบ 23

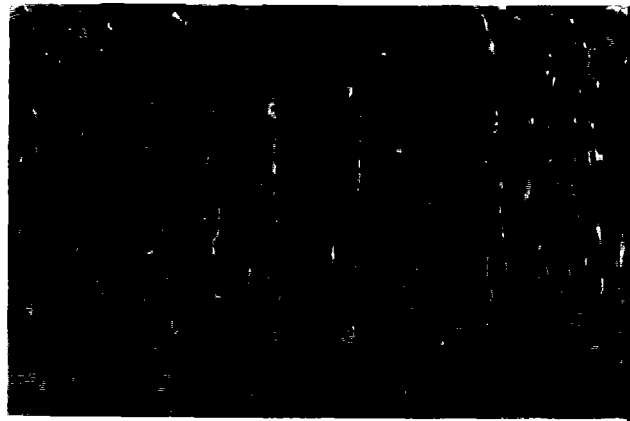
ภาพประกอบ 24

ภาพประกอบ 25

ภาพประกอบ 26

ภาพประกอบ 27

ภาพประกอบ 28

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นายวิรัตน์ ปิ่นแก้ว
เกิด	วันที่ 17 ธันวาคม 2513
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	23 หมู่ที่ 10 ตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันราชภัฏนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม
ประวัติการศึกษา	
ระดับประถมศึกษา ป.6	โรงเรียนวัดสุขวัฒนาราม จังหวัดนครปฐม
ระดับมัธยมศึกษา ม.1 - ม.6	โรงเรียนบางเลนวิทยา จังหวัดนครปฐม
ระดับปริญญาตรี	ศ.บ. (ศิลปกรรม) สถาบันราชภัฏนครปฐม
ระดับปริญญาโท	กศ.ม. (ศิลปศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร